

MASAIKATEGANG A MAGODIMO

MEKGWE, J.M.K.

AFRICA
PL
8747
.9
MEK

J.M.K. Mekgwe

MASAIKATEGANG A MAGODIMO

Van Schaik
PUBLISHERS

The title of this Tswana novel
MASAIKATEGANG A MAGODIMO
literally means *The heavens see everything*
or *Nothing is hidden from God*

Published by
Van Schaik Publishers,
1064 Arcadia Street, Hatfield, Pretoria
All rights reserved
First edition 1976
Tenth impression 1988
Eleventh impression 1989
Twelfth impression 1990
Thirteenth impression 1992
Fourteenth impression 1993
Fifteenth impression 1993
Sixteenth impression 1994
Seventeenth impression 1994
Eighteenth impression 1996
Nineteenth impression 1996
Twentieth impression 1999
Twenty-first impression 2001

ISBN 0 627 00215 3

Printed and bound by
NBD, Drukkery Street, Goodwood, Western Cape

BD446421

Ga go akabatse gompieno go bona motse wa Nkaikela o farasela batho, nona ka tshadi le ka nyana. Ga go akabatse gompieno go bona bothogoputswa ba ntse digongwanagongwana, batho ba le-tsopa la maloba, ba kgadiepetsa phafana, ditedu di le dipudutswana le go feta ke mabele, mabelega-batho. Ga go akabatse gompieno go bona tshetsanyana e mekamekane le ntimo ka fa lebatleng le le okameng sekolo sa Pudulogo; ntlheng e nngwe go utlwala leratla la tshimanyana, le yona e sa ipone letsapa ka motshameko wa mebotorokara ya bothale. Nnyaa, tlhe, ga go akabatse e le ruri. Gonne e a bo e le Matlhatso ka mampa-a-podi; nako e ka yona bontsi bo a bong bo bone phatlhana ya go tla go kgwa setšhwe mo lelapeng; nako e ka yona bontsi bo a bong bo bone phatlhana ya go tla go ja nakaladi ya kobolela le ditsala, kampo le bao ba isanang golo go se fa nabo. Ao, go tshwanelega jang! Mme sebe sa phiri ke gore bangwe ba a bo ba tsile go lebala gotlhelele gore le le tlhatlhamang ke la Tshipi, ee, la boikhutso.

Bobedi bongwe ke jole bo eta bo iphaphathile le tselana e e welelang ntlheng ya molapo wa Monamaladi, molapo o o sekgala sa maele kampo tse pedi go tswa fa Nkaikela, go leba botsheka. Gore ke batho ba otlolola dinao tse di gotetseng mo phešwaneng e e ntshang letsapa la moganonyana wa letsatsi la Lwetse e rogwa go itshupa ka mosepele wa bona. Dingwe tsa dirurubele tse dintsanantsana tse di tletsetletseng le lenaga di a ne di phaphasela ka diphuka tsa tsona tse di matsabatsaba fa pele ga bona, e kete di duduetsa lorato lwa bona, bakapelo!

Mogaetsho, nte ke go lome tsebe, le fa ke itse sentle gore go loma tsebe ke phetedi, fela nte ke go lome tsebe, tlhe. Go thusa eng ke re ke tshwara ka tlhaa se mang le mang a ka se phaphantshang ka nako nngwe le nngwe gonne dilo di le mo pontsheng? Di mo pontsheng gonne go itse mang gore ka nako e nna ke reng ke a loba, magang ga a bolo go nna a phatlhalala jaaka morojana wa maitisi? Nnyaa, tsala, le fa ka moso go tla tsogwa go twe ke rata pako, gona nte ke bue!

Aitsane bobedi jo ga bo bolo go nna bo goba tsela e. Go hulere dingwaga di le mokawana, fa ke sa ntse ke gakologelwa sentle, e ntse e le yona fela mme go se nko e tswang lemina! Ga ba ga tla gore boorramosetsana ba eme ka ditsetsekwane. Le gale mogologolo a re, ngwaga o sa nthateng kgabaganya; a tloge a ipoe mmoetsane ka go re, lesego ga se lobelo, nnaka. A mme go jabetse mokaulengwe ke gona fa o le lesego? Le fa ditlhako di sa bolo go nna di fediswa ke tsela, go setse tsona ditswafejana fela, gompieno lekau la tshokane

le kgotla ka monwana, ao, le imona phetelela. Tota ke mang yo o ka ilelang letlepu a le reboletswe ke magodimo? Ga a yo! Ka jalo, a re nteng moeka le ena a je ka mogopo o tletse; gonne kgopolo ya gagwe, jaaka ya ga mang le mang yo le mo tlhabetseng, e ne e thibogile maru a maroro, a borale jwa lefatshe le le ka kwano. Aitsane motho wa batho ga a bolo go dika a tshwere go nkga, ke a re go nkga, a butswela sebi sa lorato lo tlaela maikatlapelo, gore se se time. E re motsing monnamogolo Mathebula a jang mmu le makwete, a senka tse di marota tsa perepetsha, go bonale e kete se tla tima, se timela ruri.

Se tla kukela jang go se ditlharapa go se tlhotlhetsa? Le gale, aitsane Modimo ga o je nkabo, se nnele go panyapanya jalo, se gomela go tima. Ntekwane lekau le aga le ole ka mangole, le rapela thapelo ya go sutisa letseletsele la ditotoma tsa dithaba, thapelo ya ditsholofetso! Monnamogolo, ka ke monnamogolo, a nne a kate ka morago; le peipi a e hupela go e goga, e seng le lengwe, lebaka! Mme tshupabalo! ya otwa, e sa tswa go otwa.

Monna, mogaetsho, o pelo e thata. Lekau la rona la se ka la latlha seditse. Nnyaa! La nna la sugelela kobo le leswe. Mo pelong ya lona le itse sentle gore pheko ya gole e etšwa ka motsi wa letsholo.

Monnamogolo Mathebula a welela ntlheng ya lesaka la mafarelane a ja mediepe. Ga bo go se ntsi e ka belelwang ke mpa mo go ena fa a le ka mokgwa o. E re a gadima molamu wa gagwe wa motswere a tlhakane berese le go feta!

"Ga ke bolo go nna ke letlelela matlakala a go tswelela," a bua a kгатikanya molamu. "Dingwaga di nne jaanong, nnyaa, di tlhano, ba ga gabo ba ntse ba re, "Fa kgwedi e fela." Nnaare bona kgwedi e tsaya dingwaga di le kae go fela? Diphirimisi! Ga nkitla ke lesa ba ntshema seramatla. Gope! Fa e le gore mokgwa o gona, a me mafoko a tla tswa ka dipounama tsa molamu o! Ka re molamu o wa me o tla . . .," a tsenwa ganong ke morwadie yo o esi ka monwana, Sedupe, a tsile go mmegela fa go tsile baeng, le gore ba bile ba lopa tsweetswee go tsaya kgang nae ka namana. Ya re a botsa gore e ka ne e le bomang ga twe ba tswa ka fa Rotswana-sa-podi, mmila o o tswelelang ntlheng ya Matlape. A se ka a tlhola a letela la bobedi, teduputswa. A nanoga, a nanogela kwa ntlong, pelo e ntse e re *ke bona*! A eta a tsokotsa molamu e kete o setse a ikatisetsa go o ralatsa motho mo moropeng wa tsebe, fa a ka tshokane a fologwa ke loleme.

Ya re go mmona a tsena fa mojako a tuka molelo jalo, baeng ba tlola diithabelo, ba itse sentle gore le legolo ke la moeng! Ba tsholetsa diatla, gore fa e le sengwe, ba rebe legala go ise go nne thari.

Ao, monnamogolo! O a reng fa o tuka molelo jaana le matsogo o sa a itekodise? A o ke o ne o boa ka morago. A boa ka morago a bonwa ke mang? Owai, go ingamola tlhogo. E seng morwa Mathebula wa maitibolo! Batho bangwe ga ba ditlhong, mme e re ba se ditlhong jalo, motho a re mme le bodipa ke bodipa. Nnyaa, foo gona o tla gama ya motete, mogaetsho.

Ga akanngwa mafoko nae a ntse a tsepaletse ka a gagwe a mabedi. Ba rile ke a re re go bone, tlhe, monnamogolo, a nna a lopalala. O tsile go ikogela senno fa a bona sekgwama se re sitlha mo tafo-leng, a metša a a molelo! *ne bap*

Aa, jaanong mogopolo wa ya mafisa le boipelo jwa rrangwana a sefogaditswe, e seng fela ka bothepa, mme le ka yona tlotla ya go wela mogwe wa dipulamolomo, dipalamonwana le diperepetšhane. Jaanong e tla re go ntse go amoganwa phafana ka fa ga mmaSedumo a tlhole kgang ka bommo, mogoma. Ee, ka bommo fela! A boifa eng ka mmua-lebe a bua la gagwe? E tla re go tswa foo e nne motho wa ga Mathebula fela, motho wa maratapu, go se ope yo o mo tse-nang ganong kampo yo o ka belwang ke mpa go leka! O tla eta a golora puo jalo, go tsamaya a ikaelwa loleme ke yona phafana, motlhodi, motsereganyi le moatlhodi wa magang. Ka seledalo, fa e kete o ya ka motlhana, mongwe yo o ineetseng go ka padimolwa ka molamu nako nngwe le nngwe a botsa gore jaanong lenyalo le beetswe letsatsi lefe.

A kubuswa ke baeng ba lopa tsela.

* Ba fapogela fa sennong sa boitapolosetso, motho le mokapelo, ba kamakamane ga bakapelo ba lotlhokwana lo nkgwa bošwa, e tswe lwa bona, lorato, lo ka kaiwa lo kile lwa agisana le Bile! Ka lo, lobaka, go tuka lo lo reng bee. Ba amogelwa ke tidimalo e e renang gaufi le molapo, fa e se mosungwana wa metsi a molapo o eta o ikgara-kgara, o tla dithito tsa magokare, le metswirinyo ya dinonyane mo magokareng, di lebogela lengwe gape la malatsi a Mmopi o di reboletseng go ipaka magale mo go lona. Lekau le lona la bona go le matshwanedi go bapisa pounama le tsebe ya mokapelo, mokgwa wa tlhokafala. Aa, e le yona nako e le bapotseng phage ka mangana le leka go radisetsa lekgarebe magasigasi a ba tla tsogang ba itumela ka ona isago, fela fa ba ka lomaganngwa ka kgole e e tsalanyang merafe le meratshwana, dikwankwetla le mahutapatanyane, matlhale le masilo, kgole ya lenyalo! Oho, tsholofetso ya ka gale fa lorato lo sa le lonana, lo tlabola bakapelo mafatlha, lo ba itsa go itsetsepela ka menomakitle kgatlhanong le dintelo tsa lewatle la botshelo jo bo makgwakgwa, dintelo tse di phutlhamisitseng, tse di phutlhamisang,

e bile tse di tla tsogang di phuthamisa malapa a a sitang palo, a a tlhaelang seboka. Mme go wa ga ona!

Lekau le ne le sa re le tla konelela kgang ka go atla mokapelo fa le itewa tsebe ke modumo. Fa le tsholetsa sefatlhago la rakanya matlho le monna a rotoga mmapa le maoka a a bapileng le tsela ya Botshabelo; a tla a hunne theledi, motho wa mmala wa sebilo. Lekau la itsheka segano ka lobakanyana.

Mogalammakapa, la batla le wa ka motlhana fa le bona gore ke mang!

A tla a tlhomagane nabo, a elela sethitho. Ya re ba re ba tla re o iree jang o re pagama godimo, a obega jaaka lotlhaka lwa noka, a tota molapo. A eta a robekeletsa ditlharapa, le go gwetlha a sa gwetlhe. Motho le mokapelo ba lebana. Ka bofelo gape matlho a bo a setse a kalaopa gole kwa ntlheng ya molapo.

Lekgarebe la ganana le dinyana tsa mothale o. "Rrankelenyane, a motho yole ga se Bra White?"

"Ke mmone."

Ya ne e kete lekgarebe le nopile sengwe mo lentsweng la mokapelo, sengwe se se sa tlwaelegang. La betwa ke pelo go utlwa moeka a re ke mmone, e tswe ba mmone boobabedi, mme mo go lona, lekgarebe, go ise go re thekge gore go a re eng.

"Tlogela go nna o re ke mmone. Ke eng ka ena fa a bolawa ke lenaga jaana?"

"Ke tshwana nao."

"O tshwana le nna fa o re eng?"

"Ke gakgametse."

"Nna ke gakgamatswa ke wena bogolo, ka ke itheile ka re lo ditsala, ka jalo o tshwanetse wa . . ."

"Sedupe, lerapo la pelo ya me, e kete re ka hulara jaanong."

"Ra hulara!"

"Ke ne ke re re boele gae, mokapelo."

Ya itsankula, nkwegadi. "Rrankelenyane, fa e le gore ga o sa eletsa go iphokisa phefo le nna, rra, nkitsisa ka bonako. E ka re re sa tswa go fitlha, le go nna re ise re nne, wa re go tsamaiwe! Go rile eng gompieno re boa ka bonako jaana, ntswa re tle re phirimelelwe mo? Nnyaa, a re nnanne. Ao!"

"Mme tota re itisitse, go lekane, moratiwa. Le gona e kete go tsoga phefo e e botlhoko.

Thaka di kae!

Gona-gona fa go rotogileng monna yo o fetileng ka matšobane ga rotoga ba babedi ba mmala, dikokoro di bekesela mo marannyeng a letsatsi le goragoreditse go elama dithaba tse di letseletsele, tsa bophirima. Ka dinko di abogile jaana, ga itshupa sentle gore ba

ntse ba mo orile dibeso. Ba atamela sebedi mo sennong sa bona ba le dinao di sefadima.

Lekau la tshwara mala ka mabogo; lekgarebe la kakatlela mokapelo ga mpatlise rre le mme - ao, botshabelo e le ruri!

Yo mongwe wa borradikokoro, yo o mmele o matlaba jaana, a botsa ka mabifi, "O kae, monna?"

Ga šadikannwa matlho.

Aitsane selo se, letshogo, mogaetsho, motlhodi wa dikgakgamatso. A se ka a tlhola a re ka moso, morwadie Mathebula, a itse gore mafoko ke a ntlha, a bobedi! A kolopa ka puo e o e nnetseng lobaka mo lebeleng la ga mmaagwe, ga tlhokega molato. Le borradikokoro ba se ka ba tlhola ba nnela lekabaakabaa. Ba ragoga semakaba, lorole lwa beta mokodue. Ba eta ba tshoeditse dithupana-monwana-nka-go-sup-a-ka-yona-o-ka-swa, go bonala sentle gore ba maikaelelo mangwe fela: Go mo kgalemela ka tsona fa a ka tshokane a le thuntsebe!

Ga tsoga mokubukubu fa sennong. Lekau la phamola lekgarebe ka seatla; ya nna tloga-re-ye-kong! Lekgarebe le rile ka re ke a rema-rema la tswa fela; le rakane le kgorrwe e longwa ke seboba, e seng Rrankelenyane wa ka metlha! Le dirurubele tsa tshwanelwa ke go thiboga mo tseleng, ka bonako le gona!

Lentswe ka kwa molapong la thuba tidimalo e e neng e rena gona kgantelenyana: "Ema, monna; go sa nneng jalo ke a thuntsha!"

A gwalala, motho wa mmala wa sebilo, a akantse lona lobelo fela. *Fa nka tshwara molapo go ise go diragale sepe, a eta a akanya, ba itse gore se ileng se a bo se ile . . .*

Go o tshwara gona, a o tshwara, molapo. Mme e seng jaaka a ne a akantse! Gonne o ne a saletswe ke sekgalanyana, sekgalanyana fela, fa tlhobolo e lela. Ya lela la ntlha go sa diragale sepe. Ya re e lela la bobedi le la boraro, a pheuga sekapampitshana. Ga re phatšhaa, a ba a sala a kokobetse mo godimo ga metsi o ka re ke kwena e bobetse phologolo e e madimabe, e e tla tlang go nwa foo.

- * Ya gana go bona e kete letsatsi la Matlhatso le ya go ina nko, nyana ya Nkaikela, ga bo go setse go utlwala lentswe le le bojetla la mosi-manyana wa lephemphetlhwane a thela lošalaba. Le ise le wele sentle la konatelwa ke a mangwe a go tshwana nalo, a le amogela ka mogo-so. Ga simolola lewawaawaa le lekane go ka kaba motho ditsebe a sa tswa gole. Ya bo e le fa o simologile moka-ragana wa motshameko wa maiphitlhwapitlhwane ka fa mmileng wa Maraba. Ka loo, lobaka, go se ope yo o ka fitlhelang go re thekge mo go ena gore le ka magoro go a iwa. Ke gore go tla menogwa ka makatlanamane,

109/02
e le boTshidi, ka boKhuduga le ka boKgosi. Lerata! Ka re fa e le boMatlhatso bona ba tlholetswe. Ga go ope wa bona yo o ka fetang fela, a sa feta ka tlhatlharuane! 22/07/04

E re o sa re ba ka fa ga mmaSedumo, mosadi wa seomedi sa jwa manjakane ntla, motho wa bona a phanyege ka setshego ka fa ga rre Sehume, Motshweneng wa go ila pula matlhong. E re o sa re ba ka fa ga rre Sehume, motho wa bona a tlaroge ka selelo sa mabetwae-pelo a senyana ka fa ga mmaSedumo. O le moeng yo o magorogomašwa fa gaufi, o utlwe o tsewa ke sedidi; o le mong-gae, matlho a kalakatshe ka boitumelo, aitsane o boga bokgabale jwa kagisano e e beleditsweng mo motheong o o popota wa lorato lwa mannete mo gare ga malapa a mabedi, le mororo e le lorata!

E re go twe mmeelanyi wa dipitse tsa lobelo yo o sa gadimeng kwa morago, go bo go tewa rre Sehume ka namana. E re a re, "Ke lorile e tshweunyana," a bo a ipheditse. O a re leina la "Bra White" o rakane nalo kae, mmadi? Aitsane ina lebe seromo! Ao, le ene Mohurutshe o ne a setse a le amogetse ka tsoopedi, motho wa batho, e bile go ka se rone go mmona a saena tšheke ka lona!

Mongwe wa nyana ya maiphithlwaphithlwane, mosimanyana wa mmele o o matlabanyana jaana, a ka ne a le thataro ka dinyaga, a tswa ka lobelo mo ga rre Sehume, a kgabaganyetsa mmila moseja ole. A sa ntse a kgabaganya jaana, motho o ne a ka kapa nko ya gagwe e e letsina, sefatlhego se se diphoni, dirotswana di tletse borukgwe jo bokhutshwane. Mosito wa dinao tsa gagwe o ka sala o utlwala mo ditsebeg tsa gago, le mororo mong a sa bolo go itiketsa ka tanka ya molora, nngwe ya tse mmuso o di abetseng baagi ba Nkaikela. O sa mo itse, o ne o ka mo nyaletsa mmele o o phorogotlhonyana, o itlhoma o ka mo itsa go siana. Mme mo ree o re tloga re ye kong! foo gona o tla eta o ba bolelela dilo, o be o di ba bolelela!

E ne e setse e le lobakana a ntse a itshubile, mmatli a sa bolo go nna a ralala sekgwa a mo senka, fa go utlwala kgodumo ya tlhobolo e lela go tswa ntlheng ya molapo wa Monamaladi. Ga re kgethe! Ga boela ga re kgethe, kgethe! Nyana ya maiphithlwaphithlwane ya re gao! Ga thaakanngwa ditsebe. Go ise go ye kae, ga utlwala moporo wa mmotorokara o tswa ntlheng ya kwa tlhobolo e utlwetseng teng. Kgabagare sa tlhaga, selo sa mmuso se se maebebe, lorole lwa ona lo beta mokodue. Ga itsiwe gore e dule sekhung! Gonne e a re Nkaikela a o bona, a bone Taudiarora, Goliata wa lepodisa yo e reng setlabošwane a ka fologwa ke loleme, a umaka leina la gagwe gaufi le mogolo, a phailwe molomo, go twe, "Se nne o bua ka sefe-

phe go thapotswe kobo segole!" E re go bonwa Taudiarora ka sebele, Nkaikela a tsenwe ke tsebetsebe ya maiteisanaga!

Mmotorokara wa feta tshimanyana le tshetsanyana o tsubaletse. Leotwana le kotangwe ke Taudiarora ka namana; a patilwe ke mo-
lekane wa gagwe, motho wa go katoga monyo, go tlhakane le go otlhega mo gobe, a bile a ineetse go arabela leina la Monang! Modumo wa mmadisefe wa sala o katela bokgwathe ka matshwago, o pekapekane le mantswe a morojana o mosesane o baka mmotorokara o o tumileng o, le mororo go boišwa mokgoetsi wa ona!

Le ena o ne a dule fa o neng a itshubile gona, a tsile go bogela. A sala a tlhomile mmadisefe matlho o ka re segakolodi sa gagwe se mo kaetsa sengwe, sengwe se thaloganyo ya bonyana e sa kgoneng go se tsantsabetsa, go se ranolola. Aitsane bobotlana bo jesa tlhako le manyenana. Gonne o ka fetwa ke dilo dingwe tsa botshelo, dilo tsa botlhokwa tlhe, mme go se letswalo lepe le le bukunyang mo go wena, go go lemosa fa go le mokgwa mongwe. E re motsing go bobi bo apogang mo matlhong, go bo go se nako ya go ka upa maraka, tau e sa bolo go phura kgomo lerapo! A mme tota ke molato wa gago, fa e kete ke nngwe ya dikgagamatso tsa popo tse di potileng botlhale le nonofo ya motho moseja ole, mo e leng gore go ka di thaloganya ke lemme le lefifi?

Mme le fa a sitilwe ke go itse, ka nako eo, mokgape o o lerileng Taudiaroro Nkaikela, le fa go ntse jalo, moporo wa mmadisefe wa sala o lela mo ditsebeng tsa gagwe dinyaganyaga morago ga tiragalo ya letsatsi leo.

A tsoswa mo maibing ke legofi le mo ja paka tsa mokotla, a ba a sala a kgokgoetsega jaaka monnamogolo a ikhauntse go feta selekano. Go tubulwa jaana, o ne a sa tubulelwe lefela. Aitsane ga a ke a latlha mosesele e le wa gagwe. E ne e tle e re go tshamekwa jaana, moeka a gane nnang wa banyana gore mmatlhi o mmone, ka jalo o tshwanetse go nna mmatlhi yo mošwa. A tatalala jaana, mo a bileng a ka ja motho ka meno. E re ba bangwe ba bona a befile jaaka kgwanyape, ba kate ka morago. Ntekwane moeka o tla ja ntshwa-
kgo.

Mme gompieno gona a tubulwa ke tsala ya gagwe ya o-ka-swa-nka-go-ja wa banyana, Kgosi, le gona a mo tubula gore mang le mang a utlwe, a le kgakala kampo a le gau! Boemong jwa go itlatsa makgasa jaaka gale, a rothisa keledi ya mabetwa-e-pelo; ya pekapekana le mamina.

Ka yona nako eo lentswe le le monatšana, lentswe la sesadi, la tswa ntlheng ya segotlo soorraSehume.

"Khuduga! Khudu wee!"

A kgaoleliwa mo motshamekong o o gogelang se-boletswa,

motshameko o mo go ona o neng a na le gona go ka usa pelo ya gagwe ka go ipusolosetsa mo balekaneng ba gagwe. Ntekwane a setse a mmone matlhajana a thaka tsa gagwe. Motho wa bona a phanyega ka setshego, a se goga tennyanateng, a ba a sala a lekele-ditse tlhogo o ka re e tla tloga e ama direthe. Pele a leka go ba itlhomkolosa. Ya re a utlwa se se etsang sa diphitshana di lela bosigo se ya magoletsa a tlhakana berese, mosimane wa Mohurutshe. A ba tsholeletsa lebole ka mabetwa-e-pelo, a ba a ba reta ka moreto wa sesimanyana go se nene. A kotsopela go ya gae a ntse a raga letlojana la mokgwaro, a iteetse mabogo mo borukgong go bapa le dirope, gone ka go aga a kabile maroba mo dipateng tsa borukgo ba moeka, mmaagwe a lemoga go tla mo tswa thuso e kgolo go kaba dikgetse ka botsona!

E le gona Moithui a simololang go dumela se rraagwe, monnamogolo Moilwa, a kileng a se bua ka ga setlogolwana sa gagwe fa a sa tshela. Gore e tla re motsing go moeka a simololang go bulega matlho, a gaise tumuga ya pula di tsorotla ka bodipa!

Mmangwana a supa tshetlha.

"Nnyaa, tlhe, le mogolo," a bua a tlhaletsa losea lwa gagwe ka boipelo jwa mmangwana a le dikgwedi tse tlhano a thubile mokakana, aa, ngwana wa matsalwa-pele, "nna a e ke e lela-lela fela e sa šapiwa jaana ka nananyana e nngwe, luli." Ya re a busetsa matlho a motho a ikelamela mo go monnamogolo, a re, "Ao, rra, a re tla re kolobe e kana ka tlou? Nnyaa, e seng motho wa boKhuduga, le fa e bile go ka twe eng, batho!"

Go ne go setse go fetile ngwaga di le thataro kgang ya mothale o e kile ya tšhotlhwana. Fa e le lefoko la monnamogolo lona, a se ka a le latlha, Moithui. Le fa go ntse jalo, a aga a ikgomotsa ka le le reng, e tla re re tla re ke dipitse, re bone ka mebala. Mme fa a ntse a sedisisa dilo sentle, e kete o simolola go bona mebala, le fa e le letojwana, mme e kete o ne a simolola go e bona, ee, go tlhaloganya gore go tewa eng fa go twe lefoko le le fetoga nama! Gonne ngwaga e ne e le wa ntlha moeka, Khuduga, a rometswe kwa Pudulogo, sekolo se eteletse pele ke mogokgo wa go ka baya nkwe setsetse jaana, barutwana ba mo šeile leina la Marugasepula, mme go setse go tsile dingongorego di ka balwa go tswa go mogokgo mabapi le bodipa jwa gagwe. Rre Marugasepula (intshwarele, mokaulengwe, ke gaki-lwe ke leina la gagwe la nnete) a atisa go hupa tedu, a ba a boa a e hupolola e ntse e le ena gape. Lwa bofelo a bona gore ga go togamaano. A somela di tswafejana, a tota goorraSehume.

Morago ga go nna a tshwara fa le fale, a re, "Selo se se monate ka ga gagwe, mothaka yo, ke gore o tlhogo e boleta mo go sa be-laetseng. Ruri ga a bolo go nna a raga mapae, ka re a raga mapae?"

aalola! Bona jaaka a fofa le dingwaga," a bua a tshega-tshega. Motho o itse go tshega ke yoo. Kgabagare a kgaphe keledi.

"Mme go gana jona bodipa jo fela," e le rre Sehume.

"Jona bodipa jo, rra, jo!" ga bua rre Marugasepula.

"Ehe?"

"Ee!"

Nnyaa, foo gona ba itse gore ga go le lengwe, fa e se le ba tswang mo go lona. Moeng a lopa tsela; a abelwa selotšwa.

Ngwaga wa go simolola sekolo moeka o ne a ise a o tshware, mme sekolo sona a se tsena. Jang, go itse ba ba malebaleba fela. Gonne motsing rre Sehume a neng a isa morwae la ntlha kwa Pudulogo, ga iwa le rre Marugasepula sekweni ka kwa potetseng lobaka lo se lapanenyane. Ya re go duwa koo, ga bo go le ditshegwana jaaka diphoko. Ao, dilo di apere tshiamo.

"O kae mosimanyana yo, fa e kete ga ke bolo go mmitša jaana?" ga bua Moithui a fela pelo.

O ne a sa re o tla bitsa gape, fa moeka a gotlholile fa tlase ga legwafa la gagwe.

"U! O iree jang o nthatela jaana? Tsaya, nnetlane, selepe se o se ise ka fa ga mmaSedumo. O re ka re le ka moso, nnana, o a utlwa?"

E re a umaka moagisani yo, o bone a sedimoga sefatlhego, Moithui. Gonne mo bobeding jo go se khupamarama-ke-swa-nayo. Dipitsa di ne di ka thanthanyega, setshego se ile magoletsa. E re go nka segau, e bo e le gona motho wa mosadi a phaphathegang e kete motho a neelesewe ka mafonyane!

"Selo se bosigo se," a bua a olela malatlha. "Ga ke itse gore rrago o ka ne a tshwerwe ke eng, fa ka nako e a bo a ise a bonale jaana. Tsapoga, nnana, o tle o tle go nthusa go thothela malatlha a kwa ntlong."

Moeka a tlhama ya gagwe, kang: "Keresemose ga e tlhole e le kgakala, ga ke re, sesi?"

O ne a itlwaeditse go bitsa mmaagwe sesi, le mororo rraagwe a lekile magketlo a mantsi go mo latlhisa mokgwa o. Ya re fa a tla lemoga gore go ubela tshipi ruri ke go e tlosa matlhagasu, e bo e le fa a utlwa le ena, rre Sehume, a ipiletswa "Bra White" jaaka mang le mang wa batho ba ba mo itseng. A bona gore ga go tlhole go le togamaano, ke matlhalerwa le megatla ya dinku fela!

"Ee, nnana, ga e tlhole e le kgakala. A mme ya gago o e gakologelwa fela fa o rongwa?"

Boemong jwa go araba, a gakologelwa motshameko wa bona wa maiphitlwaphitlwane; a gakologelwa manokonoko a legofi la ga Kgosi. A sula mogopolo. "Mme Kgosi ena ke ile go mmata fa re rakanang gona."

baksa
9??

"O mmata fa a re eng, nnana?"

"O ne a nkganetsa fa ke re Keresemose ga e kgakala."

Maaka!

Mmaagwe a tsaya lobakana a ise a re: "O se ka, nnana. Ga e re lo le ditsala lo tsholeletsane diatla."

A bo a setse a ratha gosele gape, e kete o kgaatlhegela go kgara-kgatsha mmaagwe. "Sesi, gompieno e ne e le letsatsi la kgaisano ya dipitse tsa lobelo. Ga ke itse gore . . ." o ne a re o tla re *Bra White* jaaka a itlwaeditse, fela a ikilela ka nosi, "gore *Daddy* ene o *betšhile* efe. Nna ka re ke Masarini fela!"

Ya nna gona Moithui a gakologelwang kgaisano e, gore mogatse o kile a umaka sengwe ka ga yona, gore mosong ono o tsogile a phaphasela maikutlo, a bile a bua a sa kgale mathe leganong gore ena le lesego ke nko le molomo. Mme o ne a tshwanetse a bo a setse a gorogile. Merero ya dipitse ke ya motshegare, e seng go setse go nka thete jaana. Le gona, go rile eng mosimanyana yo a kgonne go ikiletsa ka nosi se rraagwe a lekileng mme a palelwa ke go se mo iletsa? Nnyaa, le fa go ka twe eng, motho o tshwanetse go nna le pelaelo, le fa o sa itse gore o ka re ke pelaelo ya selo mang, mme gona o na le gona go belaela. A lemoga gore ga se botlhale go nna ka molomo, e kete ka go rialo o jalololela kakanyo e o e imileng mo mogopolong wa morwae.

"Owai, ya kwa phefong le Masarini wa gago! E tla ne e sa le motho wa lona a bapalela mo kgetseng e e dutlang ka go betšha pitse e e tla reng tse dingwe di leba kwa yona e bo e di supa ka nthago, e lebile gosele!"

Ba re setshego waa, motho le mmaagwe.

A bo a setse a ratha gosele gape, mosimanyana wa maratapuo. "Taudiarora le Montsane ba fetile fa kgantele, sesi."

Letswalo la re Moithui garo, ga ba ga re fi go se nene.

"Taudiarora!"

"Ee, sesi."

"E le gore go a re eng, nnana?" a botsa a gopotse mmaSedumo, tsala ya gagwe, yo o neng a itlwaeditse go ritela bojalwa jo go utlwalang gore - khupamarama, tlhe, mogaetsho - bo gadikiwa ke logata lo lo nnang mo tudumeng ya nkgo e go omelwang mo go yona! Le gona, motho wa jona o tla ne a sala a šename, a etsa selatlhwal-bowa se sule lekokotwane. Mme sebe sa phiri ke gore bontsi, fa ke bua ke riana, bo tlhaphositswe ke badimo, ka ntata ya yona nno e! Moithui a buile, a ba a baya fa fatshe ka go boifa a tla tswa mangana.

Boemong jwa go araba potso, moeka a tseela maagwe kgang ka ga Monang. Gore o a bo a ne a ikgarile mo go mmadisefe, mangole

a okame tlhogo, thamo e taologile go gaisa ya thutlwa. Nnyaa, tlhe, ga se nne jaaka Moithui o ka ikilela setshego, a ba a lebala gore moeka o kile a ama sengwe ka ga Taudiarora.

Ka yona nako eo ga utlwala kopelo ya sekwakwalala fa gaufi, kopelo e e matleretlere a serang pelo. Sefatlhego se se ntseng se sedimogile ka boitumelo, sa nna motlhatlha ka motsotswana, o ka re mong o hupile santlhoko. Motho wa mosadi a tshematshema go ya kwa ntlong, matlho a le dikala o ka re o bone pono e e boifisang. Selo sa ntlha go se gakologelwa ya nna mogatse, yo ga jaanong o ka bong a dule botshabelo jwa gagwe. Moriri wa sosobana, motho a ja motlakaselo.

"Sehume, moratiwa," a bua ka lentswe le le roromang, le le motlhošwana, "o kae fa ke tlhorega go le kanakana?"

A tshibosiwa ke lentswe la sesimanyana mo morago ga gagwe: "Sesi a re eng?"

"Selepe, nnana, a . . . a se ile?" a botsa a kampana le go tswala setswalo, a ba a se kantelela . . .

Nako e Moithui a kampaneng le setswalo ka yona, ga bo go šwa logong go sala molora goorraMathebula.

Moeka o ne a sa tswa go tlhoma komikinyana ya mogodungwana mo tafoleng, fa a re, "Mokapelo, ke tletswe ke leano la popota le ke sa bolong go nna ke le loga go fitlhela nako kgolo ke eno."

"La eng?"

"La tiro."

"Kae?"

"Aitsane ga ke bolo go nna ke re ke a dira, le wena o itse sentle, mme ga go nko e tswang lemina. Mogologolo a re," a tshuba peipi, a tlhaba-tlhaba mosi go se kae, "fa o sa le bone fa, le batlele fale," a supa ka mokgothi wa peipi. "Le nna ka rialo. Jaanong ke bone go le molemo go fatela fa pejana jaaka kgogo . . ."

"Gosele?"

"Agaa, mokapelo, gosele," a bua a lomile mokgothi wa peipi ka meno. "Aitse fa ke riana ke setse ke fofonetse tiro kwa difemeng tsa Matlosane, e bile ke setse ke . . ."

"Matlosane!"

"Matlosane, rati, Matlosane. A ga o mo itse? Ntlha ele ya Matša . . ."

A ka a dumela matlakala a go nna jalo, morwadia Mathebula? Le go ka! Wa monna a se ka a itse gore o iteilwe ke eng. Se a se itseng ke gore e rile a rarabologelwa, a fitlhela a hupile semukanyana sa mokgothi wa peipi, manokonoko a tswa ka pelo.

Ka nako e o lwang le go ikoka, ke raya ka kitso ya gagwe e

potlana ya kalafi ya ka pejane, lekgarebe la bo le ronokaronoka fa pele ga gagwe, le kгатikanya lesokwane ka maatlametlo a motlhabani morago ga ntwa ya mantayatslwene, le mmolelela masana a kokometse. Ke a tle ke utlwe dithero, mokaulengwe, ke raya ka mehuta ya tsona, mme fa e le tsa boSedupe tsona, ga nkitla ke di lebala, bogolo tsa boRrankelenyane!

Ya re fa e kete e leba bodigelo, thero, ya nna ya nna: "Ke itsile gore motlha mongwe o tla bo o bua matlakala a. Ke itsile. Gonne o itse fa ya gago, tema, o e weditse; o itse fa ke tsile go nna sekatana se o tla agang o phimola makgome mangwe le mangwe ka sona. Ke ona maikaelelo a maferefetshana a go tshwana nao jaana: Go jesetsa makgarebe kgobedung; e tswe Mmopi o reboletse mongwe le mongwe bokgabale go itumela ka jona mo malatsing a botshelo jwa gagwe. E re motho a sena go nna a go usa dikgara gangwe le gape, a go phuaganye jaaka go tle go dirwe ka sekatana! E ka re ba gaeno ba tlhotse ba le fa, ya nna wena gape o ka buang ditlhotlha tseo? Gope! Khutsanyana ya motlhanogi ke wena! Ke a re gope!"

Moeka o rile ka re hee, aitsane la monna le bapile le tsela; ke tla go rekela sebetapoane sa ditlobelelo, a tswa fela. Ya ne e kete o tima molelo ka lookwane.

"Didimala!" a bua a mo soboile ka dikgaswana. "Ke a re gope! O sema mang seramatla sa gago? Ke ya mothale mang tiro e o e batlang e tswe o na nayo? Diphirimisi! O ntse o letetse gore ke nne jaana, o be o thiboga? Mme ga go kwa o yang; go ka ya kwa go yang!"

Mogalammakapa! Ke afe jaanong? *O ntse o letetse gore ke nne jaana!* Jang? Nnyaa, le nna ke tsebentlha!

Le Rrankelenyane a utlwa a tsewa ke sedidi se sengwe, a sa tswa mo go sa lesokwane. A ipotsa mmoeletsane gore magodimo a mo utlwa eng a mo šabisa nyoba ka kgengwe, fa e kete o dule kwa dipitseng a hunetse jaana! E le la ntlha a tsena ka tsebe ya gagwe gore mokapelo o *jaana*, le gona, morago ga dinyaganyaga! A kokona pounama ya tlase, a ba a sala a tshwana le tlhapi e ke gakilweng ke leina la yona jaana!

A tlelwa ke leano le a sa bolong go nna a intsha ka lona mo morageng o o masisi go gaisa o a leng mo go ona gasome. A ya ka mangole fa fatshe!

"Sedupe, moratiwa," a bua ka lentswe le le motlhošwana, "ke go rata ka pelo ya me yotlhe. A o raya gore nka dira jaaka o bolela? Nna tota! O raya gore nka go latlha o le mo kemong e o leng mo go yona, ke ya le naga? Nna tota! Nnyaa, rati, e seng nna. Ga ke dumele, mme ke dumela gore le wena ga o dumele, gore nka dira

sengwe sa mothale oo. Nna yo ke sa bolong go nna ke wa ke ema nao, ke gabile gore e re motlha o tsile o ipele ka go re, "Sesame, bulega," mme se bulege! Nna yo ke sa bolong go nna ke re korwe ga ke je! Nnyaa, mma, ruri le fa go twe bofephe, e seng jalo."

A tloga a anegela mokapelo maikaelelo a gagwe a go ya kwa Matlosane, a bua a leletse ditlhomeso. Gore, aitsane mafoko ga a lale, o utlwetse tiro ya tšhelete e e itumedisang mo go nngwe ya difeme tse di ikadileng mo dinaong tsa motse wa Matlosane. Mme, ka botshelo e le borale kwa ntle ga sengwe sa go gatlha legaba, o bone go tla mo tswa thuso go ineela mo diatleng tsa mothapi yo o tla mo atswang ka lemme le o tla kgonang go nna a batelega sengwenyana sa lona gangwe ka selebalo. E re motsing borole bo dikile bo ole, ene le ba lelapa la gagwe ba nne le gona go ka nathanatha mote-nantšwa. Le gona, a bua ka mafolofolo, go ya go dira mo go sa tlhokegeng go dirisa dipalangwa fa motho a ya tirong, jaaka kwa difemeng tse o sa tswang go di kaya, go a busetsa. Gonne boemong jwa go thapa sepalangwa go ya tirong, motho o ititeela ka la ga Moše. Nnyaa, tlhe, ke mojela e le ruri. A digela ka go re, "Le fa nka tshokane ke khukhutha lefatshe kae kampo kae, ya me, pelo, ke e sia mo diatleng tsa gago, moratiwa, ka bosenabokhutlo." Ga tlhaela yona *amene* fela go bitiela puo!

Banna, mokaulengwe, ga ba na thwadi, ba bonwe ke Mmamariga! Motho yo, Rrankelenyane, o itse kwa botennyeng jwa pelo ya gagwe gore o kgakalakala le puo ya gagwe. Gore totatota fa a re Matlosane, o raya Tlokwe. Gore fa a re o eletsa go ya go dira gosele, o tota a raya fa botshelo jwa gagwe bo simolola go mela mebotwane e e minang motho ledulo, dilo tsa letswalo le le molato! Mme ga jaanong a bona go se leano, fa e se go sutlha sefero se ise se tswalwe. La ntlha a tlelwa ke keletso ya go bulela mokapelo mafatlha ka ga se se mo nyelekang. Ya re ka letshotsha a gakologelwa se se diragale-tseng Atamo, a gakologelwa se se diragaletseng Semesone, a ngosela, a ikanya go swa ka lehunelo.

A busa matlho kwa ditlhomesong go fitlhela mokapelo a mo hula-retse. A itlhoma a gaodisa keledi mo lesameng la mokapelo. A sisa pelo. A tloga a ikotlhaela bogatlapa jwa gagwe. O ka rethefadiwa maikutlo jang ke keledi ya sesadi, keledi e o sa itseng gore e diko-mokanya maikutlo a mothale mang? A betwa ke pelo go silofala go le kalo; a betwa ke pelo segolo go bona a rwele molomo, tiro ya mosadi yo o tlhogo e thata, yo o nyoretsweng go itumedisa pelo ya gagwe e e gabetsweng ruri.

A kgotla setlhako a sa laela. Ya re a gata serepodi sa mathudi, a itse gore jaanong o senya didiba. A ema. A goelela mokapelo gore a sale sentle. Ya re a bona go se karabo, a wela tsela. Fa e kete o

tla fapaganya ntlo ya bobedi, la tla le kgokologa, lentswe la sesadi:
"Le tla go ditaya!"

A tsamaya ka pelo e le mokea.

II

Monomotlha, thapama ka Sontaga, lebatla la kokelo ya Bantsho mo Tlokwe le a bo le saila matshwititshwiti. Mongwe le mongwe wa bona a kamakamile sephuthelwana, o leretse wa ga gabo yo o ladi-tsweng ka motlhana ke ditlhabi tsa bolwetsi kampo dikgobalo.

Ya re tshipi e e laletsang batho go tsena e tsidima, boidiidi jwa nna mothaladi mo mogogorong o o welelang kwa diphaposing tsa baokiwa. Mo gare ga boidiidi go le mosadi wa dingwaga di ka nna masome a mararo le metso, a eta a tshwere mosimanyana ka seatla. Mosepele wa gagwe wa supa fa pelo e sisitse bobe.

Mo go nngwe ya diphaposi tsa baokiwa go letse monna a ka nna masome a mane, a letse a amogetswe mo kokelong maabanyane e kete moswi. Gore matsadi a mo emetse ka dinao, go itshupa ka mo a kopetseng matlho ka teng, sefatlhego se elela melatswana ya mofu-futso. Mo godimo ga letlojana la dijo, le le emeng go bapa le tlhogo ya bolao, go le sejana sa dijo tsa mafitlholo, di sa ntse di itekanetse. Leoto la gagwe la moja le gomilwe ka bosweu go tswa ka serope go ya go tsena ka legwejane, le bile le kaleditswe go tswa kwa ditlho-mesong. Tlhogo yotlhe, kwa ntle ga sefatlhego, e fapilwe ka matsela a masweu twaa. Go tswa mo lebotlolwaneng le le tshageditsweng ka tshitswana e e maoto-mararo go rotha thothi ya madi gangwe le ga-pe, madi a a tla elelang jalo le mothatswana o o lotsatsa go ya go tsena ka seatla sa gagwe sa ntšogotlho. Gaufi le tlhogo ya bolao, ka kwa ntlheng e nngwe, go ntse leotlana la mmuso, la mmele wa go ka minwa mahura, kokoro e elame matlho o ka re seriba sa kadija wa rotwe, o ka forega wa re o a bo sesa. Ntekwane o thaetse mou-tlwane mo bolaong gore fa go ka tshokane go tsoga malepanyane a o sa a beeng sebete, a itepatepanye nao ka segaufi. Go tswa mo di-pounameng tse ditshesane, dipounama tsa lentayatslwene la nnete, go lepeletse letlharapa la sakarete, se ya se tlhamalala gangwe le gape jaaka mong a ntse a tlhaba mosi. Kgabagare, fa e kete molora wa sona o tloga o thipogela mo diaparong tsa gagwe tse di motshe-tshe, ditlhako di bekesela e kete seipone mo marannyeng a letsatsi, a se nanosa ka iketlo. A kgokgothela molora mo letlojaneng la mokgwaro. E re a lebelela seatla sa gagwe sa molema, se se tlabo-tsweng ke molelo, a gakologelwe molelo o o kileng wa labola ofisi ya ga rre Marugasepula kwa Pudulogo. Gore e rile balekane ba

gagwe ba eme nko ya tshoo, ena a tshosomela malakabe, a ya go falotsa dikwalo tsa botlhokwa tsa sekolo mo molelong, nngwe ya ditiro tsa bogatlhamelamasisi tse di mo lereditseng methalo. A nyenya senyana. Mme Marugasepula ena ga twe o ne a se ka a bo bona, a tlhanasela ga go garuma maoka ka meno! Ya re motlha o go umakwang ditshenyegelo tse di bakilweng ke molelo o le mapodisa ka osi a reteletsweng ke go tlhotlhomisa se se o bakileng, monna wa batho a rwala mabogo ka tlhogo, a lela sa kgomo ya ga rre wee!

Rrakokoro o ne a sa re o tla busetsa sakarete mo dipounameng gape, fa a utlwa mosito wa motho a tlhatloga le mogogoro, go tla ntlheng ya phaposi e ba leng mo go yona. A tlhwaya tsebe ka lobakana, seatla se eme *tsi* mo gare ga sekgala sa go tswa kwa letlojaneng la mokgwaro, go ya kwa dipounameng. Yo o tlang le mogogoro a ema, a ngunanguna le mongwe, kooteng e le mooki. Kgabagare a konyakonya mo mojakong e kete ga a a tlhomama sentle.

Ga araba lentswe le le magwata, lentswe la monna a itlwaeditse go tlerebetsa terompeta ya bente ya mapodisa ka boMatlhatso, kampo ka malatsi a meletlo e megolo.

"Tsena!"

Ga tsena motho wa mosadi a eteleditse mosimanyana pele. Rrakokoro a tlhatlosa sefatlhago go bona gore ke bomang. Mosimanyana a itswaketsa ka mmaagwe fa a rakanya matlho le sefephe ka namana, Taudiarora! Mmaagwe a isa matlho kwa go yo o mo bo-laong, e seng kwa go yo o tlhodumetseng go tswa ka fa tlase ga kokoro, go tlatsa le le reng, "Kwa khumo ya gago e leng gona, le pelo ya gago e gona"!

Ba lebaganya difatlhego ka lobakana, motho le mogatse, go se yo o ntshang ka tlhaa: Wa mosadi a faraferwe ke keledi ya manyaapelo, wa monna a kitlantse meno, le mororo a goga mowa tennyanateng.

Ya re a sa eme jalo, sekwetsere sa mosadi, ka bontle jwa dipounama tse di emeng maphata, a leka go tswa molomo, fela kweleta e e mo emeng mo mometsong ya mo itsa go wetsa maikaelelo a gagwe. Go ka se rone go utlwa go umakwa gore mo metlheng ya gagwe ya bonana o ne a eta a gapa mokgele, a sa tswa go gapa o mongwe, mo dikgaisanong tsa bommabontle.

A tla ntlheng ya bolao ka bonya. Ya re a bo okame, a jala tlhogo ya gagwe mo sehubeng sa yo o letseng mo go jona, a sa tlhole a re sepe ka go mo ronkga. O ne a tla re eng, motho wa batho, fa pelo e tletse ga go penologa ke masisapelo!

"O, Sehume, moratiwa," a ntse a šabetsa puo ka meokodi ya manyaapelo, motho wa losika lwa neneketswane, "o ntshotlelang go le kalo? Re letse re sa bo bona, nna le Khuduga. Ra leta, ra leta, morago ra tlhoboga. Ntekwane o letse fano, mo ditlhabing! Ao,

mokapelo!" A emisa go se nene go metsa kweleta e e mo emeng mo mometsong, le gona a e meletsa bothateng. Kgabagare a re, "Rramasedi wa poloko, ke sotlegelang go le kanakana?"

A tlhapa ka keledi, morwadie Moilwa, a lelela botshelo jwa ga mogatse jo bo mo selekanyong, mme go lebega bo le motlhofo. Boemong jwa go latlhela la gagwe, a tlhoma matlho mo loboneng lo lo okameng tlhogo ya gagwe, Sehume, a kwaraladitse mmele, a itse sentle gore monna ke monna.

Mosadi a kgapa keledi, a ise a re, "Mosong ono go tsile leotlana la mmuso ka pegi ya dingalo tse o di wetseng. Ya nna gona ke lemongang se se tlhodileng ditshikare tsa me, tsa bosigo jwa maabane. Ao, moratiwa, go ne go rile eng fa o tla fetoga serepa jaana?"

A tlhoka karabo, Sehume. Gongwe e le ka ntata ya gore dithabi di mo emetse ka dinao. Gongwe e le ka ntata ya gore a boifa go senola dikhupamarama maru a thibile. Fela karabo yona a e tlhoka. A mpa a tlhoma mogatse matlho a pekapekantse lorato le kutlwelobotlhoko.

Moithui le ena a mo tlhoma matlho, e le nako e o lelang ka natla go tshethetha mafoko a molaetsa o o eletsang go mo nametsa ka ona. Gore le go ka tshokane go le borale jwa masita-go-fengwa, ona, molaetsa, o nne more wa makgonatsotlhe, more o o tla agang o mo kokobaletsa dithabi tse di masisi tse o leng mo go tsona. A atametsa tlhogo go mo sebetse se se mo se hubeng sa gagwe. Ntekwane le mogatse o ntse a le mafoko, fela a sitwa ke go a begela ditsebe tse di a tshwanetseng ka ntata ya go bona maru a thibile. Wa mosadia a fitlhela a rakilwe.

Ga tswa lefoko losi, leina fela. Ya re gore a tswelele pele ka puo setlhabi sa mo kaba molomo. Fa e kete se a kokobela, tshipi ya go khutlisa tekolo ya tsidima. A lekelela la bofelo, a ikgoga, "Moratiwa, ntlhokomelela ngwana yo."

Ka maitemogelo a mogodi Moithui a itse gore jaanong ke gona fa di lebile magoboro-o-tlhaba. Ga tsena mooki wa mmele o o monantsitsi jaana, a ntse a supetsa batho nako. A itse gore ga a kitla a itse se mogatse o neng a rata go mo kaetsa sona ka leina le o le umakileng.

✱ A tsaya morwae ka seatla, ba tswa ka kgoro, sefatlhego se le lolea e kete ke sa motho a loilwe ka nawa. Mogopolo wa tlhamukela dipotso tse di magogagoga. E seng gore mogatse o ne a rata go mo kaetsa fa mong wa leina a mo tsholetse thuso nngwe, kampo a itse sengwe ka ga se se bakileng kotsi e e mo tlhagetseng?

Ba tiisa dinao, ba leba ntlheng e dipalangwa di letelwang gona. Ba gorogela gongwe le se sengwe. Ba leba gae.

Kwa kokelong Taudiarora o ne a eme ka mekalata, a šakgetse ga

go setlhafala, ka a ne a itlhomile a tla nopa sengwe mo kgannyeng ya bona. Mme a fitlhela a dule ka kwano. A fisetsa pelo mo letlhara-peng la sakarete. A le moma jaaka mogolegwa a atla mokapelo la bofelo morago ga go atlholelwa kgole!

Rramakwalo a eta a gata baesekele le mmila wa Maraba a digile dibete, a opela pina e e molotsana, e e tumileng jaaka morokotso kwa morakeng, pina ga twe, "O kae moo, moratiwa?" A eta a e opela, rramakwalo, a e opela ka mmele le mowa, gonne gompieno o a bo a le mo boitumelong jwa masita-polelo. E le Mosupologo, mme fa a akgela leitlho mo kgetsaneng ya gagwe ya makwalo, a fitlhela a sa tlale ka seatla; mo go ona go le thelekeramo e le yosi ka monwana. Ao, moroba, tthe! Go se jaaka gale fa a tle a ikgomotse ka le le reng se sa feleng se a bo se tlhola. O ne a itumetse gonne le nako ya go welela kwa mmileng wa Mmalebogo, koo go utlwalang ka podi-ya-tsela a tlhomile lotlhokwa gona, o ne a tsile go e bona sentle fela. Pelo ya phophoma ka letlepu, baesekele le yona ya nna ya kapa lobelo ka senya. Ya re a re ebu! a bo a sa bolo go tshela marakanelo a Maraba le Borotowei, kgakala-kala le ntlo e o neng a tshwanetse go lesa poso mo go yona mo Maraba. A ikgata motlhala molomo o tlhakane le nko.

Moithui o ne a sa tswa go kgapha setshiro, a sa re o tla bula letlhabaphefo, fa a bona rramakwalo a eme fa pele ga bokose ya poso. Ya nna tloga-re-ye-kong le mogopolo go ya kwa Lotlhakane kwa ga malomaagwe, Mohutsiwa. Ka leitlho la semowa a setse a bona mmopo, mabele, ntšhwe, madila! Ka pelo a re, ahaa, mosidi ikutle, go tsene mofagi.

Rramakwalo a swatola thelekeramo, a e sunya mo bokoseng. Ya re a e bona a ema madi, motho wa mosadi, a ba a sala a tlamparetse mafatlha ka diatla tsoopedi. Lefatshe la ja mokaikai ka lobakana. Ya re a tlhapogelwa mo maibing, a bitsa morwae.

"Nteretse poso e rramakwalo a sa tswang go e sunya mo bokoseng. Nanoga, nnana!"

A tloga ka lobelo.

A boa tlhaloganyo ya senyana e tlhamuketse mamphemphe a di-potso. Go rile eng e kete mmaagwe o mo pheretlhegong ya maikutlo jaana? A ruri e a bo e se go tsoga ga bolwetsi jo bo sa bolong go busa mmaagwe kgakala kwa teng ga mafatshe ka tsholofelo ya gore more go alafa wa gole? Aitsane nako nngwe ngwana o leitlho la ntsu mo dilong tse mogolo a ka se solofeleng gore ena, ngwana, a ka di tsaya tsia, go sa twe sepe ka ga go di itse! A ruriruri e a bo se mpho e magodimo a tlang a e tlhaolele ngwana wa ngwako, mpho ya go ka lere boipelo mo pelong ya mmangwana mongwe le mongwe?

A tsena fa mojako a keleka thelekeramo, e kete o fela pelo go itse magang a yona. E tswe mo go ena thelekeramo le lekwallo, e le di-ya-thoteng-di-bapile, gonne di leretse batho magang! Mmaagwe a e amogela ka diatla di etsa tsa motho wa letshoroma. A e bula ka bonya, ka tidimalo.

Pele ga mosimanyana a itse gore go rile eng; mmaagwe a kaologa jaaka ntšwa e utlwa manokonoko a mmutlwa wa noko. A phamola morwae ka diatla tsoopedi, a bokolelela sa mahumapelo mo sehuhung sa gagwe; seleso se se botlhokotlhoko sa mosadi a di tsaletswe. Ga lela mosadi a lelela mogatse; ga lela mosimanyana a lelela mmaagwe yo o lelang. Dilo tsa apola tshiamo di sa bolo go nna di kgabile ka yona. Ga elela meokodi goorraSehume.

Kgabagare pelotshweu ya boela mannong.

"Rrago o re tlogetse, ngwanaka!" E le a ntlha a ga Moithui. A bega jalo, o ka itlhoma a begela motho a fatlhogile mo go lekaneng gore a ka tsantsabetsa boteng jwa pegi ya mothale oo, go bona gore jo bo tla sang le yona, bo mo tsholetse isago mang. Dikeledi tsa masisapelo tsa mo kaba molomo a sa re o tla ipaya motlhala sentle mo go morwae mabapi le pegi e. Mme e le gore o ne a sa ntse a tla re eng, motho wa batho, ka mafoko ona a a weditse?

A nanoga mo a neng a tlhomile ka lengole teng, a ya go bapa le letlhabaphefo. Ka leitlho la nama a lebile kwa ntle e kete o boga bontle jwa marothodi a a phothoselang go tswa magodimong; ka leitlho la semowa a tshwere ka natla a phuruphutsha mogopolo wa gagwe. E le yona nako e o pitikololang ditsebe tsa padi ya botshelo jwa gagwe le mogatse, a di pitikolola ka bongwe ka bongwe, ka bonya. Gore fa go ka tshokane go na le dilabe mo go yona, dilabe tse di ka neng di na le seabe mo losong lwa ga mogatse, di itshenole gona jaanong ka motsi wa khularo ya gagwe. Gore e re a ya go mo latsa mmapa le borraagwemogolo, a dire jalo ka kitso ya gore ena, Moithui, o tla robalelwa ke ditlhokwa. A di senka ka pelo e ologa kgodu e khibidu. A di tlhoka. Jaanong a tloga a gakologelwa se mogatse o neng a mmegela sona kwa kokelong. A utlwa leina le o le umaketsweng le dumaduma mo tlhogong ya gagwe, madi a tabogela kwa tlhogong.

Ya re a diga matlho, a fitlhela sefatlhego sa ga morwae se sa tlhamuketse manyaapelo. A metsa kweleta e e mo emeng mo mometsong o o ngangaletseng, ga ba ga sala go rwarwanyega. Kgabagare a re, ka lentswe le le motlhošwana, "Se lele, nnana, ga o a latlhega. Aitsane masaikategang a magodimo," a bipa sefatlhego mo sehuhung sa morwae, "a na le beng!"

A tsaya seatla sa morwae, a retologa ka bonya, mme bobedi ba leba maalong.

Ga robalwa le dikgogo goorra-Sehume bosigong joo. Metlae ya fa isong ka maitiso a le lengwe le le lengwe e ile le beng ba yona. Setshego se se monatšana sa batho ba kitlantswe ke kgole ya nyalo, se nyeletse le beng ba sona. Dipone tse di neng di tle di gadigadime, di etsaetsana le kopadilalelo bosigo bongwe le bongwe, di robetse le beng ba tsona. Ga sala go rena tidimalo ya go ka okolwa ka lo-swana jaaka lobebe.

Phitlho ya ga rre Sehume e ne e le kgolo, nnyaa, e sisimosa mmele. E se ka gore go fitlhma mongwe wa madi a segosi. E se ka gore go fitlhma mongwe wa losika lwa ba ba gapang tsoorraMokwena. Nnyaa. E le ka gore go fitlhma mongwe yo semelo sa gagwe se neng se eme tlhorere jaaka monwana o tutetse, le mororo se ne se ka se tlhoke go nna le makoanyana jaaka sa ga mang le mang wa nama le madi. Aitsane batho ga re tshwane, e bile ga bo kitla bo sa re tshwana, re se dipeba tsa mosima. Bangwe re dipelo di bonolo tota. Bangwe re ditlhogo di bobebe go amogela, go oketsa le go phasalatsa kitso ka manontlhotlho le maatlametlo jaaka Bagerika. Mme bangwe gape re kgantsha bogoma, bogatlamelamasisi, jaaka Baroma! Ena o ne a le bonolo, a le botho, a le boutlwelobotlhoko. E le diele tse semelo sa gagwe se itsegeng ka tsona mo go botlhe, gaufi le kgakala. Bamorati ba mo tlotla; bamotlhoi ba mmoifa. Ke botshelo joo. Gore le motsing o sena go fulara mo go le le ka kwano, leina la gago le sale le le seane sa matlhangwa-ka-pejana mo dite-meng tsa batho go anama le kedikwe ya lefatshe!

Mme e kete tema ya bofelo ya botshelo jwa gagwe e wetse ka mokgwa wa tshwanologo; e lesitse bontsi bo suntse menwana mo dinkong o ka re batho ba tlhokile mabeko!

Mongwe le mongwe yo o neng a reboletse go latlhela lefoko, a umaka botho jwa gagwe a sa kgale mathe leganong. Lwa bofelo ga se ka ga tlhola go tlhokega gore mmui a golole tlou le maroo, motho a kaya ka segaufi fa mmui yo o sa tswang go thiboga a mo amogile mafoko. Mme go tshwanelega!

Ya re moruti Mokgele a konelela thero, a e konelela ka molaetsa wa melaetsa go ba ba nang le ditsebe go utlwa, dielele e le ba ba di rwalarwaletseng lesidi! A tlhatlosa lentswe la porwanyane, a re, "O se ka wa boifa, wena lefatshe; ipele, o itumele, gonne Jehofa o dirile dilo tse dikgolo!" Fa a rialo, ga senyega. Motho a sunetsa fa, mongwe a sunetsa fale. Mongwe, mosadi, a se tlerebetsa ka pelo ya gagwe yotlhe. Sa amogelesaga ka mogoso jaaka bagwe ba amogela ngwetsi ya sethubaki. Ga lela nona le tshadi, ga lela nonakgolo le tshadikgolo, ga lela e sita le yona nyana e bommaayo ba tlhokileng

go e sia kwa gae ka ntata ya go tlhoka batlhokomedi. Nnyaa, tlhe, ga senyega e le ruri motsing oo.

Ya re fa le kolomela ka matlhasedi a lona a a kalolang matlho, matshwititshwiti a ngosela monokela. Lelapa loorraSehume la sala le ingotlile mokgwasa, le itlhonegile gonne setlhare se le neng le tshabe-la marang a letsatsi mo go sona se ne jaanong se ole. Mme go wa ga sona ga tshikhinya dikhutlo tse nne tsa motse wa Nkaikela!

III

Le jaanong wa bojaanong ga a itse gore o ne a araba mookamedi a re eng ka letsatsi leo, letsatsi le botshelo jwa gagwe bo neng jwa tlhanogela borale jwa lefatshe. Le jaanong ga a itse. Gonne fa o kile wa bo o ja tlhako le manyenana, motsing di oleng ka lewa lesele, ke eng fa o sa ntse o na le gona go ka gadima kwa morago, ka go rialo o gwetlha ngwaga o o sa go rateng, o jaanong o go fetileng? Nnyaa, le jaanong ga a rate go itse!

Se o neng a ka tshokane a se gakologelwa ke gore go ne go setse go fetile dingwaga rraagwe a samile le badimo, dingwaga tsa borale e le ruri, tsa go okangwa ke maru a maroro, a borale jwa lefatshe le tlhometse kgatthanong le botsalano. E re a gakologelwa gore dingwaga tse o di ntseng kwa sekolong e ne e le tsa semphete-Mmoloki-wa-me, a utlwa a fifala mogopolo. E le se se agang se mo tsoetsa diletseng mabapi le masaitsiweng a loso lwa ga rraagwe. Gonne fa a ka bo a sa tshela, a ruriruri ena, Khuduga, o ka bo a pateletsegile go ja ntšwa go fitlha ka le? Ke ka moo o neng a aga a ikadima se-roophata, ka sona a leka go pinyelela mafoko a a tswang ka legano la ga mmaagwe mabapi le kgang e. Ke ka moo a tlogileng a itse gore rraagwe o tsamaile leina la tsala ya gagwe, Rrankelenyane, le le mo ntlheng ya loleme lwa gagwe, mme jang? Le fa go ntse jalo a gakologelwa gore pina e ntse moragonyana ga loso lwa ga rraagwe, ya gore e rile go re ke sa ile go jaka, ya bo e le fa motho wa bo-Rrankelenyane a ile ka lenga la seloko, nako kgolo ke eno! A koiwa ke eng, foo a tlhoka karabo. A umakwa leina ke motho a le mo tse-leng ka mabaka afe, foo le gona tsa mo gaka. Ke fa ena, Khuduga, a tla kopela molomo, a tshelela dithupana letshotelong gore fa mokgwa o le gona, dithupana di mo tseele kgang.

A gakologelwa gore fa dingwaga di ntse di tthatlologana, mme le ena a ntse a tlhokometse gore di se mo phue ka dithole, a lemoga gore la mogologolo le le reng go swa e tsaeng, le raya eng. Ke fa a tla gata gangwe dikgato tse pedi. A tsena fa, a tswa ka kwa. Mme ka mmatlha-sa-gagwe a a tle a se bone, segolo jang fa a momile wa

tlase, le ena a bona tiro kwa *Mmakamogale*, kuranta ya Bantsho mo Tlokwe. A se ka a fitlha a nnela go ikokomela dinala jaaka mosadi wa setshwakga; a thubaka, thubaki!

Ga se ka ga mo tsaya lobaka.

Ya re go le Mosupologo mongwe, dikgwedi tse tlhano morago ga go bona tiro, a bileliwa kantorong ya mookamedi. A hupelwa ke ditshego fa a gakologelwa gore o ne a ema madi jang, gonne o ne a sa tlwaela go nna a bileliwa kwa kantorong, fa e se go ya go amogediwa fela. Fela a ikgomotsa ka gore fa e le tiro yona, nnyaa, foo gona o tla bo a bopelwa ya mmopa.

A fitlhela a letilwe.

E le mookamedi ka namana, monna wa mmele o o matsarapa ka bomo, le rre yo mongwe wa ditedu tsa phoko jaana, ena a sa mo iste.

A busa lobati ka maitseo, maikutlo a tamukane. Mookamedi a nanosa peipi mo dipounameng di sekeleditswe ke ditetswana di beotswe ke seithati, a butswela leotele la sesi ntlheng ya letlhabaphelo.

"Morwarra, ga re bolo go go letela, nna le rre Kgokong," a bua a kaetsa ntlheng ya moeng, sefatlhego se tlhpile ka monyenyo, "mme ka ke fano o tsile, mafoko a ka simololwa." A retologela go moeng, monyenyo o oketsegile. "Rra, ke ena matlhogojane yo re sa bolong go nna re mo seba yo."

Ba itsisana.

"Rre Modise," ga bua rre Kgokong, "o tota o le sego. Banna ba ba sego jaaka wena ba a tlhokwa. Aitsane ga go bonolo go bona, tota nka re go thwala, lekau la maiteko a a tsholetsegileng jaaka a a supilweng ke lekau le mo nakong e khutshwane jalo. Ruri ga go bonolo. O tota o le sego."

Aó! E a bo e le dife jaanong? Moeka a thaakanya ditsebe ka lobakana.

"Ke a leboga, rra," e le rre Modise ka boipelo jwa kgajane motsing go bogwera bo tshamekang ditshwene. A tlhomaganya matlho le yo mošwa. "Morwarra, ke dumela gore o tota o šwa pelo go itse se o se bileditsweng kwano. Ija, ke batla ke lebala gore pileliwa e a lwelwa! Intshwarela, tlhe, fa ke go dikadikisitse jaana."

Ke fa a tla mo phunyetsa mafoko a gore rre Kgokong, mongwe wa batsamaisi ba papadi ya bagatise ba *Mmakamogale*, yo o tswang kwa kantorong e kgolo kwa Gauteng, o maganggang fa a riana. Gore bothakga jwa gagwe, Khuduga, mo tirong, bo dirile diaba; bo gapile matlho a a ntšhotšho a batsamaisi, mo e bileng ba rometse tokololo ya bona go tla go bona gore a ruriruri ga a je sa motho, e se re kgotsa a fitlhela a ba bangwe a se feditse *fedifedi*! Le gona, ka kgakololo

ya gagwe, rre Modise, batsamaisi ba lemogile e tla nna tshiamololo e kgolo fa go ka leswa seabe, magodimo a se reboletse mokgatlho wa bakwaladikgang, se ya maribe. Nnyaa, goo ga se ga bona; ga bona ke go tsaya jaaka ba abelwa. E le ona mokgape o o lerileng rre Kgokong Tlokwe. Le gore, ka ntsha ya gotlhe mo a go dirileng, batsamaisi ba tsere tshwetso ya gore ena, Khuduga, a nne mokwala-dikgang.

A se ka a tlhola a utlwa. Ditsebe tsa tserema mapatata a o sa itseng ntsha e a tswang go yona. O sa le a utlwa rre Modise a re, "Jaanong, morwarra, o ka tsamaya, monna ke go ipolela."

Le jaanong, ngwaga morago ga go amogela tiro ya bokwaladikgang mo *Mmakamogale*, ga a itse gore o ne a araba rre Modise a re eng. Se o se gakologelwang ke gore ka le le tthatlhamang o ne a ikolopela senna mo tirona ya gagwe e ntšhwa.

A eta a kgoetsa ka lobelo lwa motho a iphokisa phefo. Le fa a feta a tlhaba maremo mo marakanelong a ditsela, a letetse gore dipone di mo rebolele tsela, mogopolo o ne o sa tlamuketse mamphemphe a, a dikgang.

A tsiboswa ke go galaotega ga nakana ya mmotorokara kwa morago. Fa a tlhatlosa matlho a fitlhela dipone tse ditata di sa bolo go nna di tshuba. Kwa morago go kologane mebotorokara e mebedi, mme yo o jang mediepa e le mokgoetsi wa mmotorokara o o kwa moragorago. Ka pelo a re, batho ga ba tshwane e le ruri, e bile bosa bo ka se tsoge bo sa bo tshwana! A o kgotla ka mabetwa-e-pelo. Wa ragoga sekgorwe, wa lepelela le mmilamogolo wa Bathoeng. Ya re a eta a lebile moratho o o kgabaganyang seporo sa mmakalanyane, a busa lobelo. Ya nna gona a lemogang gore mokgoetsi yo o neng a le fa gare ga gagwe le rre wa nakana e e bojetla, o mo ja lešwe! Go le banna ba babedi mo go ona, dihutshe di elame matlho. A lemoga leano la bona: Go mo thiposetsa kwa tlase ga moratho! Segakolodi sa re *tshaba bogale ke joo!* A ja mmotorokara ka maremo, wa ba wa batla o tlhoma ka nko. Wa ipoa mmoetsane ka kgalagalo ya go katela bomatsipane ka matsatsa. A tlhoma kakotshi lonao gangwe fela. Ya re ba sa ntse ba re ba tla re re ka bo re re o ne a le fa, a tšhwemoga ka kwa letsogong la moja, maloba a fetoga maabane. A feta a kotame lootwana jaaka losea lo iteilwe ka thari ke mosadi wa lesutlha. Ba sala ba ikgomotsa ka gore ba utlwile gore mmotorokara wa gagwe o duma jang, ka jalo ba tla fitlha ba bega sengwenyana! Ya re a nanosa matlho go bona gore ba kae, a fitlhela a ba segetse tema ya go ka hufegelwa ke ditshimega tsa kgaisano ya lobelo lwa mebotorokara! Ya nna gona a reng pelo-tshweu boela mannong.

Jaanong a tlelwa ke dipotso tse di mafaratlhatlha. E ka nna bo-

mang bona ba ba dipelo di kgopo bao? O ba jetse eng sa go bogolwa ke dintšwa? Ba itsile jang gore o tla tla ntlheng ya moratho ka yona nako eo? E seng gore dithupana tsa gagwe di ne di simolola go mo tseela kgang jaaka a sa bolo go nna a leta?

A tiisa lonao.

A tlhola a dira ka pelo e e lehuto. Ka nako ya go digela, a tshokane a gakologelwa la mogologolo le le reng, go ikgata motlhala ke go gata diphirimisi! A tsaya tsela e e modikologa go boela kantorong . . .

Ngwedi wa le le tlhatlhamang wa budusetsa kwa dithabeng tse di letseletsele tsa botlhaba jwa Nkaikela ba ntse mo mathuding a ntlo, ena le mmaagwe. O ne a ntse mo sennong sa mathudi, a anya seno ka semone, maoto a a sekagantsweng a akgetswe mo godimo ga lobota lwa lorako lwa mathudi. Mmaagwe o ne a tshwaragane le go loga, tiro ya gagwe ya maitiso mangwe le mangwe.

E ne e le lobakana ba ntse ba tshwara e le ele, kgang, fa a fetola lewa. "Ke utlwa sentle gore jaanong ke mo marakanelong a ditsela."

"Marakanelo a ditsela!"

"Marakanelo a ditsela, sesi. Aitsane botshelo ke morabaraba," a bua a tlhomile matlho kwa mmileng, "bo ditselatsela. O ka tsamaya tsela o itlhome e nyalana le madi a gago, e re morago ga go nna o bolawa ke mosepele, o fitlhele e le gore ke diphera fela. Akanya mahutsana a o tla tshelatang mo go ona! A ga se gona go lwela meriti ya ditlhare le bokgantlapane? Tsela e ke mo go yona ga jaanong, ga se ya me, ke ya mafisa. Ya me e sa tla."

"Ke tsebe-ntlha, ngwanaka, le wena o a itse, mme fa e le ao ona, a nkgakile."

"Ke ya bopodisa."

"Bopodisa!"

"Ee."

"O bone eng mo go jona?"

"Bagaetsho ba tlhoka thuso ya me."

Mogatsa Motshipi! A mme motho o ka ithuba tlhogo ka dithuto tsa Matiriki, e re moragorago, badimo ba ole, ba eme nao, o sena go bona tiro e motsadi mongwe le mongwe o e eleletsang morwae - aitsane bangwe ba e lwela ka meleko, bangwe ka diatla! - wa e phuaganya, wa re batho ba tlhoka thuso ya gago? A mme go araba motho fa a re dikgang ke eng ga se go mo thusa? Nnyaa, ga se botlhale go akanya jalo. Mme ka ke moo ga se botlhale ke botubi hee!

Mmaagwe a itse gore o gona, mokgwa. "Ngwanaka, o senkile thuto ka bothata jo bo tlhomolang pelo, mme, ka thuso ya magodi-mo, wa e bona; o senkile tiro ka bothata jo bo tlhomolang pelo,

mme, ka thuso ya magodimo, wa e bona; ee, wa bona, e seng tuelo e e thobang pelo fela, mme le yona tlotla e e lerilweng ke maemo a a bogegang a o leng mo go ona kwa *Mmakamogale*. Jaanong o itlhao-lela go e lesa, o tsaya esele, ya bopodisa! Molato?"

A itse gore jaanong di tsene mo go wa lekurwane. A tshuba le-tlharapa la sakarete, a tthaba-tthaba mosi makgetlo a ka balwa, e ke-te ke ona motswedi wa dikakanyo tsa gagwe. Ya re tlhaloganyo e re *saa* go se nene, a lebagana le mmaagwe.

"Masaikategang, sesi, masaikategang . . ."

Moithui a ema madi. E le gona a gakologelwang mafoko a o kileng a gomotsa morwae ka ona morago ga loso lwa ga rraagwe. Ee, a a gakologelwa sentle otlhe. Mme e le gore ke eng mo mogopolong wa ga morwae se se tlogileng sa tlhaeletsa kakanyo ya mohuta o? Dingwagangwaga morago ga puo ya go nna jalo! Metlholo ya lefa-tshe! E le ruri a na le beng.

"E tle e re morago o lebise kae?"

"Tlokwe."

"E seng gae?"

"E seng gae."

"Molato?"

"Ga a na tlotlo ga gabo."

"Ebu, ga a na tlotlo ga gabo, ngwanaka!"

Ga nna tshisibalo ka lobakana. Moithui a tloga a tsena mo ntlong. A tswa a tshwere phuthelwana, a e naya morwae.

"E bule."

A e bula ka mogopolo o tamukane.

"Mhitshana!"

"Ke mpho ya gago. Ga ke bolo go e go bolokela. E sa le rraago a go e tshwaela o sa le mmotlanyana. O e tlhokomele. Ke yona o tla mo gopolang ka yona mo mokgapeng wa gago."

"Ke a leboga, mma." E le la ntlha a bitsa mmaagwe jalo e sa le a itse go ntsha puo ka molomo!

A se ka a letela gore go twe a o rwale; a o rwala ka yona nako eo. "Ngwanaka, tsela o e bone. Modimo ke oo!"

A gakgamala go utlwa mmaagwe a amogela maikaelelo a gagwe, e bile a mo rebolela tsela ya moabula, e tswe ena o ne a gopotse gore, ka go bua mafatlha a gagwe, o tla bo a mo gatisa mosetlho; a gakgamala go bona a mo naya mhitshane o a sa bolong go nna a o suba dingwagangwaga morago ga ena, Khuduga, a sena go o tlhao-lelwa ke rraagwe; a gakgamala bogolo go utlwa a kgothala le go feta mo logatong lo o ikaeletseng go lo tsaya, le mororo lo lebega lo mo phuthetheitse diphatsa, fa a o rwala. A itse gore ya gagwe, tsela, e bule-gile, mme sa gagwe ke go gatela pele fela.

A ema mo o ntseng a ntse gona, a tswa ka lorako lwa mathudi, a leba - kae? Aa, tshingwana ya ditšheše! Lonko lo lo monate, bontle jo bo gogelang, e seng fela matlho a mmogedi, le pelo ya gagwe! Bogolo jang fa lefatshe le itshekile jaana, lefatshe la matshebe. A kgetla ngatana ya tsona, a e tlhoma matlho lobaka lo le lopanyane. A tloga a gakologelwa gore gompieno ke letsatsi la botsalo jwa ga Mmoni. Mokapelo!

A tswa a tsubaletse ka ngatana ya ditšheše go leba kwa ntlong.
“Mma, ke sa ile go bona Mmoni.”

“O falotse ka bobi jwa segokgo.”

“O ka bo a sa falola, le e seng, fa e ka bo e se ka sematla se go tweng Lebogang se! Go tshwara dilo ka merero!”

“Nna, Matlakala! Ke go reile ka re o mo tote sentle; e re re lebagane nae, o tšhwatle letlhabapheto la gagwe la kwa pele ka molamu, gore a timelelwe ke tsela; e re a sa le mo maibing, o mo thiposetse kwa tlase ga moratho. Wena wa bo o nnela go athama, o athametse mmotorokara wa gagwe o o magasigasi. Pharamosising!”

“Maaka a matala!” a bua matlho a tlola ditlhase. “Ke rile o ikgotlhe ka ena, o mo pitlaganyetse tsela, ka jalo o kgone go mo thibosetsa kwa tlase bonolo. A o kile wa dira jalo? O bonwa ke mang? Molato ke wa gago!”

“Ga se wa me, ke wa gago, rramatlhale!” a bua a sunya seatla mo kgwatlheng.

A tsamaisa matlho le phaposi a ise a arabe. Ya re a bona sa go iphemela, a re, “Ke wa gago, sekopa ke wena! Ke tla go -”

“Go ntse, lona ba babedi!” a ba tsena ganong a kitla tafote ka lebole. Fa ba bona matlho a serunya a sesafala le go feta, ba kata ka morago. Ba itse gore e dule sekhung. A tsholetsa magetla a a kweneng gangwe le gape, a ise a gogele tlhoro e e agang e rwelwe bosigo le motshegare mo matlhong. A tloga a siamisa matlhwana a mantsho, a le ona a duleng seele se mong a itse seng ka sona. A tshuba sakarete, a ise a re, “Ga ke tlhole ke batla go utlwa megalaotego ya lona gape. Se ileng se ile. Ga ke bone gore go sa na le gona go ka lelela kgama le mogogoro. Ga re kitla re nnela go itaya se foloetse go ya go ile. Nako ya gagwe ga e tlhole e le kgakala. Di fofa kwa . . .” ba lelala le sakarete se se mo pakeng tsa menwana . . . “fela di nwa mo!” Ba boela ba diga matlho le sona. “A ga go jalo?”

“Ke nnete,” ba arabela gongwe.

“Re tla tshwanelwa ke go fetola lewa.” A retologela go yo o goletseng fa fatshe, wa matlho a okangwe ke sekgwa sa dintshi, ditedu di ikadile le boalo jwa sefatlhego e kete e rile go tse tsaya, motho wa monna a re tsisa gape. “Mokgape o, re o baya mo diatleng tsa

gago, Sakarea. Fela itse: Ga ke kgatlhegele go bona motho a silofala. Ga ke utlwane le masilo; a re a utlwana?"

"Re a utlwana." ∞

"Tsela-tshweu!"

Fa a rialo a gakologelwa Matlhatso a o duleng ka ona kwa Nkaikela, a tswa ka pelo e le lehuto. A nyenya fa a gakologelwa gore e ne e se lehuto fela, e pekantse le letshogo! A nyenya gape: E le monyenyo mme o le motlhatlha. Gonne o ne a boetse a gakologelwa ka fa botsala jwa bona, ena le Sehume, bo neng bo kitlane ka teng. Ee, bo kitlantswe ke go aga ba beelela dipitse tsa lobelo mmogo, ba le ditau tsa seboka. Leano e le gore fa lesego le ka tshokane le ole, le ba wele boobabedi, ka nako e le yosi. Ntekwane ena, Rankele-nyane, ga a bolo go nna a tshelela dithupana letshotelong.

Ga ba ga tla Matlhatso o mogolo wa kgaiano ya Lwetse. Mme, jaaka gale, ba bo ba swa ka pitse e le yosi, selo go tse *Ten Devils*. Tsatsi leo ga bonwa metlholo e e iseng e ke e bonwe kwa lebatleng la lobelo. Pitse ya dira diaba! E sa le go tswa kwa tshimologong, ya di phua ka dithole, *Ten Devils*, e bataladitse meetse, e sa matle, e tsosa diletseng! Ya re mogoeletsi a bega fa e tlhotse, ya bo e segetse tse dingwe tema ya ditema. Ga go ise go ke go nne le difatlhego tse pedi tse di sedimogileng jaaka tsa banna bao ba babedi! Ya re ba tshwanetse go ya go amogela, ga tsoga sesetlana. A motho o ka ikanya motho wa boRrankelenyane? A nna a iphopholaphophola. "Hee, ke ne ke e subile mo, nnyaa, ka mo, thekethe." A gana tsona dinyana tsa mothale oo, Mohurutshe. A e ila mmotlana? A kitla selo ka lebole, a ba a se latlha ka marago!

Motho a re mokgosi *bii*!

Ba bo ba setse ba tlhakatlhakane nae, magana-go-utlwa, e kete ba ntse ba letetse ona maswe a go nna jalo. O rile ke a re motho yo ke tsala ya me, re beelela dipitse mmogo, o njabeditse, peo ya gagwe ya wela mo majeng a magakwa. Aitsane ga tse go na le ba ba bipang mpa ka mabele! A di tlhalela di bekere, motho wa batho. Ba re ntsiana o legano le go nna legano! Utlwa gore a loma jang maseka a mmuso! Lefatshe la ja mokaikai ka ena.

A eta a ititaya sehuba gore kgolegong gona ga a na go lala, ka Seletswane wa Barwa! A jetse mang eng sa go bogolwa ke mantšwa? E ka re go jetswe ena, ga golegwa ena gape? Botlhodi jwa lefatshe le le ka kwano! Mme kgolegong gona ga a na go lala. Go re eng ba itlhomomolosa le le reng moseka phofu ya ga gabo ga a tshabe go swa lentswe?

E le ruri ga ba a ka ba mo rua. E rile ba sa ntse ba kabakanya ka ga molato o ba ka mo latofaletsang ona, a somoga mo kantorong jaaka lerumo la tlhobolo ya "agterlaai". Ya re ba re ba tla re re ka

bo re re o potetse jaana, a bo a tshethemela lorako moseja ole. Ya nna thibang-thibang go ya ntlheng ya molapo wa Monamaladi. Ntekwane motho o itlhaolela ya mpatlise rre le mme!

Ke fa ena, Rrankelenyane, a tla fetsa mogopolo gore goorra-modubo ke kwa nokeng. Ke fa a tla tlhagisa mokapelo ka ga difeme tsa Matlosane. Ke fa a tla simolola lekoko la makgwelwa mo Tlokwe. Mme bogolo, ke fa a tla lemoga gore go tswa mo pilong go tswetswenne legoko le kgomo tsa gagwe di tla sitwang ke go le fula. A itse gore go bepa gona, ga e ise e bepe . . .

Ya re mogopolo o boa kwa mafisa, a re, "Ke nako; a re yeng!"

Ba tlhatloga le mmila wa Letsie, lefifi le siisa mmele, ba ise ba kgabaganyetse mmila ka kwa ka *patlama*. Ba fitlha ba ema sekgo-tlhonyana fa marakanelong a magolo a ditsela, ba ngunanguna.

Ga utlwala dinao tse di bogale di tla ntlheng ya bona. Ba gasagana jaaka dikgomo tsa pula, ba itsalanya le bothale. Go ise go ye kae motho wa batho a utlwa a pheuga. Ya re a sa ntse a re o tla re mogosi wee, ba re mme hee ao maswe ga o kitla o a bona, matlhogole! Ba mo katela sekatana mo ganong ka bofefo jwa go hufegelwa ke logadima. O rile ke a re o a ragaraga, ba re aitse re katisitse mengala e e go gaisang ga somasupa supa ka bodipa. Ba ya mo go ena. Kgabagare a tswa fa gare ga bona a gapa dipodi, a setse ka mongatonyana fela. Batho!

IV

"Itšhuu! Ke bolaelwang ke setšhane!" a bua le tsala ya gagwe, Kgosi, a fegelwa.

"O tswa go boa kae gompieno?"

"Kwa majaneng a masweu."

"Go bapa le sekgwana sa maoka?"

"Ee."

"Thaka di kae! O tota o le sehuba, monna Khuduga," a bua a baya kgati e o ntseng a itshidila ka yona fa fatshe. "E le gore leano ke eng, thaka?"

"Lobelo lwa go ralala naga kwa dikgaisanong tsa bosetšhaba."

"Mosimane!"

"Morago e tla bo e le metshameko ya Olimpiki."

"Morwarra, lobelo o na nalo, ga go ope yo o ka go ganetsang. Fela," a pitikolola ditsebe tsa buka ya mekgwa ya go itshidila ka bonya, "o gakologelwe gore koo go thuba mosimane santlhoko. A o a se itse, santlhoko?" Ba thubega ka ditshego. Kgabagare, fa ba sena go kgapha keledi, a re, "Koo o tla kopana le dikgorrwe.

E seng mekodue e eta e kgomoga ditlhako le tsela yotlhe! Motho o tla ne a sala a go gasa ka dithole fa lo simolola, go tsamaya a thula mogala ka mafatlha. E re moragorago, botlhe ba sa bolo go nna ba lebala gore ba kile ba thuba lobelo, e bo e le gona o tlang o kotsopela, loleme lo akgega jaaka lwa ntšwa ya mokaši e bolaisitswe setšhane ke mmutla wa matshwaratselana!"

Ba re *waa* ka setshego.

Kgabagare Khuduga a re, "O mpolaelang ka ditshego! Nnyaa, tlhe, monna ke go leka. Aitsane go tshegwa yo o ntseng fela. Mme ntlha wena o dira botoka mo mosakong wa mabole? E sa le o latlha moeka yole wa kwa D6 ka motlhana, le go mmona mo mosakong! A jaanong o bona phatlha ya go tswela kwa pontsheng?"

"Nna! Nnyaa, thaka, ke a leboga. Ke sa rata sefatlhego se sa me. A o itse Selerio? Yole yo o neng a bidiwa . . . nnetu . . . ahaa, *Kid Punch!*"

Khuduga a mena phatla. Kgabagare a re, "Ee, ke a mmona; yo o neng a nna go bapa le bentlele ya ga Thanda Bantu. Nnyaa, ke a mmona jaanong. A re eng, thaka?"

"O sa re a re eng! O kae gompieno? Bontsi ga bo sa mo itse. Kana sefatlhego sa gagwe se ne se setse se dule mmopa. Mongwe le mongwe a se bopa jaaka a rata! Gompieno o a tle a gake le batsadi ba gagwe tota!"

Ga utlwala ditlhobolo di kgethenya fa gaufi. Ba ya kwa letlhabaphefong. Mapodisa a bomagogorwane ba rutwa go thunya. A ba tlhoma leitlho o ka re ke la ntlha a bona tiragalo ya go nna jalo. E tswe o sa bolo go nna a tswa mo go yona makgetlo a o sa tlholeng o a gakologelwa. Ntekwane mogopolo ga o koo, o kwa morathong wa Bathoeng. O ka bo a tshotse tlhobolo ka tsatsi leo, o ka bo a ba rutille magokonyane a botshelo! Ke gore eng e re motho a go itaya lesama la molema o mo nee la moja? Gore a tsamae a romela matlakala mangwe le mangwe gore a kgakgafalele mo go wena! Nnyaa, mo itee la moja le wena, gore botlhe ba ba bogetseng, gammogo le ena, ba go tshabele setlhareng sa mmitlwa! A gagaupana go lemoga botlhogo jo bo medileng mo pelong ya gagwe. E le ruri lefatshe le fetola semelo sa motho!

A tsiboswa ke lentswe la ga Kgosi. "Go a re eng thaka? A ga o monate?"

"Nnyaa, thaka, ga ke botlhoko gope." A loga la ka pejane, mosi-manane wa dikgomo tsa pele. "Ke a bo ke ikgopoletse Mmoni."

"Ao, thaka!"

"Ee." A pateletsa monyenyo. "O a bo a ne a nkwaletse gape, motho yoo wa me, a re o eletsa go njela nala mono."

"Ao, thaka!"

Go rata lekgabe ga Kgosi! Mme fa o ka bo a itse gore lokwalo lo lo kaiwang ga lo bolo go amogelwa, le gore fa le ena ka nosi o ka bo a utlwile magang a lona, o ka bo a bua a mangwe. Aitsane re e rwele fela, nko e.

"Lorato, thaka, lo dilodilo!"

"O sego, wena, ka o sa ntse o na le gona go amogela di le pedi, di le tharo. Rona boKgosi ke lesidi gonne re utlwa go umakwa fela. Motho wa boGloria o dule lona lengongobadi la nnete. Ga go utlwale le *hwe*. Ke na le pelaelo ya gore go na le rraditetswana mongwe yo o ipolaisang mosepele wa go ya kwa Khombisa. O a ba itse, baoki! Ke eletsa e kete nka tshwara setimela se se yang koo," a supa jaaka tshwenyana e lora kwa e tlhotseng e loma ngwaga gona, "ka ya go bona se tladi e se jang!"

"O se ka wa bua jalo, thaka. Go itse mang gore Mmoni le ena kwa Kalafong . . ." a ithiba le setse le fologile. "Mme ena o botoka ka gonne o a kwala." A simolola go lora: "Aitse lorato lwa mantlwane lo a gakgamatsa. Tsatsi lengwe lo kganya jaaka letsatsi la moso wa dikgakologo, lo thoba pelo; tsatsi lengwe gape lo ntshofala go gaisa bosigo jwa pula ya matlakadibe, lo kgoba pelo! Motho o ka re eng, thaka, fa e se go sugelela kobo le leswe!"

"O a feditse, thaka."

"Maikano a rona."

"Maikano a rona, thaka."

Nakana e e ba biletsang dilalelong ya ngaa. Ba akgela dibaki mo masikaraphoting, ba ya go buga legaba. Ba eta ba opela pina ya maitiso mangwe le mangse. E re ba tsena mo e reng "Ke gopotse mmê kwa gae" ba babaele e kete dikgomo tsa lesware, Bahurutshe ba Nkaikela!

Pheto ya sesetlana e ne e letse e tsubutla bosigo jotlhe, e latlhakantse. Moithui a phakelela kwa segotlong go ya go fapha. A tlhola a thebatha moso otlhe, motho wa batho.

Gompieno a tla a le makgabe a dipapetla, rramakwalo, a rwele mokoa! Nnyaa, go se pina, go se menyenyoy. A fitlha a sunya lokwalo fela, a welela le mmila gape. Tshupanako ya kereke ya Fora ya bega fa nako e le 10h00. A gana go e utlwa. A e gata, baesekele, a ba a sala a le kanyana, o ka itlhoma e le motho wa mafofonyane! O a bo a gopotse kae gompieno, motho wa batho, ka maloba a ne a lebega a le kwa bosomola-mala?

Ka tlwaelo Moithui a tla go tlhola gore a ga go lokwalonyana. Nnyaa, tlhe, a tswa ka lona, a ba a sedimoga sefatlhego fa a lemoga, ka setempe sa poso, gore lo tswa kwa go morwae. A eta a le buisa

le tsela yotlhe go ya kwa ntlong, a kgalegetse dikgang tsa lona. Ya re a utlwa le re: *Moletlo wa kaloso ya rona o tla tshwarwa ka Ngwana-tsele e tlhola malatsi a le masome a mararo a ema.* A bala malatsi a a setseng. Robedi? Nnyaa, ga a tlhole a le mantsi.

A wela mo go lona gape, magalamasuge a atela pele. A tla fa le reng: *Le wena, mma, o lalediwa go nna teng mo moletlong o.* A tlola, a ba a batla a kua! Ijo, batho ba tla re eng ba bona a ntse a tlo-lakaka jaana? A ga se gore tlhogo ya gagwe e a sila! A lebaleba gore o bonwa ke mang. A fitlhela naga e le tshetlha. Nnyaa, ga go ope yo o mmoneng. Jaanong mosese wa letsatsi leo, a o na le ona? A mme ke phoso go apara mosese wa Sontaga ya nyalo ya gagwe. Nnyaa, ga go phoso. Le fa e kete o mokhutshwanyane, o tla tha-tholola fa o kileng a o sema gona. Ijo-nna-wee! O jafile a gakologelwa. Malebadi! Aitsane dinako di a fetoga, le meaparo e fetoga fela jalo! A ga se go tshegwa ke batho? Nnyaa, ga a kitla a nta batho ba mo ja setshego, e seng kgakala jalo, le gona, ka letsatsi le legolo leo! Nnyaa-nnyaa, o ka se ka. MmaSedumo! A o tla dumela go mo pata? Owai, e seng mmaSedumo! Bojalwa jwa molomo-wa-ntšwa bo tla sala bo ritelwa ke mang? Nnyaa, e seng mmaSedumo.

A ya mo go lona gape. Ya re a utlwa le re: *O tla amogela karata ya taletso fa gautshwane a re, "Jafile."* A motho o ka ya moletlong kwa ntle ga sesupo sa gore o laleditswe, ga o segwalala-dikgora! E tla re go twe, "Tsala, o tsene jang fano o se na seaparo sa nyalo?" gona a bona go rile eng? A o tla tlhoka molomo a ntse a o rwele? Nnyaa, tlhe, sesupo se a tshwanela.

Jaanong a le tlodisa matlho. Bontsi e le ka ga boitumelo jwa moeka fa a tsile mo bokhutlong jwa thupo ya gagwe. Mang le mang o ka itumela. Ga go thona. Fela a akabadiwa ke tema ya bofelo: *Masaika-tegang, mma, a na le beng!* A se ka a tlhola a akabala, a simolola go tshoga. Motho o ka nna kgopo mo go rraagwe, ga re gane. Mme e seng jaana!

"Phokojwe ya tshela molapo," a kolopela leitlho ka fa le ka kwa go bona gore ga go yo o mo utlwang; fa a sa bone ope, a bua ka lentswe le le phafana, "ntšwana."

A bitswa ke leratla la pitsa nngwe e thanthanyega mo isong. A tloga letsheetshee, motho wa mosadi, fela a fitlhela maloba e le maabane, go nkgaga segau fela.

Kgabagare, fa a sena go nna a di baya leitlho go tsamaya di butswa, a ya go phunyetsa mmaSedumo mafoko a moletlo.

Moletlo wa kaloso ya mapodisa o ne o tshwaretse mo lebatleng la Jabulani, le oletse matshwititshwiti, la ba la nna la tlhatsetsa kwa ntle. Mebotorokara e e matsabatsaba e ne e mokane ka kwa ntle

ga lebala e etsa dintsi di mokaetse nama e e bodileng. Ka mo lebatleng boidiidi jwa batho bo ne bo ikadile le boalo jwa lona, go se fa motho o ka gatang o sa gate motho.

Mo gare ga lebatla, mo thotaneng e e gomilweng ka dithunya tsa mebala ya methalethale, go ntse malalediwa a maemo. Fa pele ga manno a, mo sennong sa maaparankwe, go ntse Motlotlegi, Molaodi-mogolo wa mapodisa. Fa pele ga gagwe go kwetogile mmakamogale wa tlotlela ya diphatlhana di etsa semane sa dinotshe, o obegile e kete *sonobolomo* e totile matlhasedi a letsatsi le goragoreditse go ya bodikelo.

Moseja o o botlhaba wa thotana, go lebagana le yona mo phatleng, beng ba modiro ba otlhile dithapo tse pedi, ba feletse mo go tsa tiro, bana ba thari e ntsho. Botlhe ba gankafetse, jaaka mang le mang a ka gankafala, ka ba kgonne go paoganya nngwe ya dinoka tsa botshelo e penologile.

Go ya molemeng wa thotana go le bente ya mapodisa, ba apere bodilotsana jwa dipitse tsa naga. Monomotlha ba anegile mo tsa-tsing, bantlenyana, ba tlotla letsatsi le legolo mo botshelong jwa maithutwane a mapodisa. Monna wa setsompa a pepedumisa terompeta gore, fa mokgwa o le gona, e tletleregane. Fa pele ga bona go eme yo o matsarapana, temekwane ya nnete, a kгатikanya mabogo a gomile ka bosweu, a ba rwele ka tlhogo mo pineng nngwe le nngwe. Lephekge la manele, seaparo sa dipeolwane, le ntse le re feke-feke, e kete le mo thusa go kгатikanya.

Ntlheng ya moja wa thotana go le batsadi ba dialogane, le malalediwa a mangwe fa morago ga bona. Moithui o ne a ntse go bapa le mmaagwe Kgosi, a apere mosese o mošwa, ka puo ya gagwe, wa ditlobelelo! *E le ruri mmaagwe Sananapo o itse go sega*, a bua ka pelo. *Ga go ope yo o sa batleng go kgabodisa leitlho kwano*. Ruri batho bangwe ba abetswe, nnyaa, ba taboletswe! Gongwe le gongwe kwa o gasang leitlho gona, a fitlhela mongwe a mo tlhomile matlho, a mo fatlha ka monyenyo o o letlhololo . . .

Gompieno e ne e le motlha wa letlhapelo. E seng la batho ba kgotshe jwa morula. Nnyaa. La bommabana le borrabana ba tsile go ipelafatsa ka katlego ya bana ba bona ba ba kutlo. Gangwe le gape ba ntse ba gwetlha bomorwaabo ka ba ne ba se monamo go kalo go tswa mo go bona. E re moeka a latlhela leitlho ntlheng ya bommaagwe, mme a mmona a apere mosese o a sa o itseng, e seng wa nyalo jaaka a kile a solofetsa, a ya ka ditshego fa fatshe.

Kgabagare bente ya emisa. Ga rena tidimalo ya go ka utlwa kgokelo e wa. A nanoga, Motlotlegi, a nanogela kwa mmakamogaleng ka tlotlo e se kana ka sepe. A latlhela mafoko. E le puo e khutshwane, mme molaetsa o le mogolo. A digela ka la go re o ba

romela mo tirong ya bona ka kitso e e tletseng ya gore ba tla itima dijo, go direla setšhaba. Legofi la re waa.

Kgabagare, fa modumo o sena go bepa, ga ema Motlatsa-molao-dimogolo, a akaakgisa mebetlele e e tshwanetseng go abelwa ba ba itshupileng bokgeleke mo maphateng a a farologaneng a thupiso ya bona. Ya re a tla mo go rralobelwana wa ngwaga, a goeletsa leina la ga morwa Moithui. Mmangwana a tlola jaaka matlhogole wa modisa a gatile tshetlho. Khuduga a ya go amogela mpho e ya tlotlo. Ya re a sena go rweşiwa, a retologa ka boipelo, a gwetlha boidiidi. Ba mo abela legofi.

Ka yona nako eo, a tshokane a rakanya matlho le mokapelo, a ntsa le batsadi ba gagwe mo lesomong le le ntseng ka fa morago ga bommaagwe. A sa bolo go maatlha ka matlho, mme a sa mmone. A ema e kete motho a sule mhama. Ya re go anoga, a tlhamalalela go ena. A fitlha a ikgoeletsa kwa go ena, kwa ntle ga puo, a mo rweşa mmetlele. Aa, kana go ratwa jalo. Legofi la re waa.

Mmetlele mo karolong ya mabole wa ya go Kgosi; mme ena ga se nne ka mo o ka etsang tsala ya gagwe ka gona gonne mokapelo o ne a thintse go tla, ka ntata ya go ladiwa fatshe ke bolwetse. A akanya ka bonako. A tlhamalalela go mmaagwe mokapelo, a fitlha a o mo rweşa. Ba gakala ka legofi le melodi.

“Ke amogetse pegi e e seng monate . . .”

“Ya eng, thaka?”

“Ke laoletswe go ya go simolola kwa Ditsobotla ka moso.”

“Owai! Ke ithoma o tla re Mangaung, kampo go feta. Ntekwane o raya gaufi le mojako wa ntlo ya gaeno! O leboge badimo ba gago, bontsi bo ya kwa Koloni.”

“Ke rata Tlokwe.”

A ititaya serope ka legofi. Ke eng o sa itse go swa ka lehunelo jaana? A ena o tla eta a anegetse mang le mang mafatlha a gagwe go ya go ile? Nnyaa, o tshwanetse go ithuta go roka molomo o wa gagwe.

Kgosi a mo keleka lobakana fa a ntsa a menne phatlha, a ise a re, “Aha! Ditiro tsa legabea?”

“Nnyaa, e seng Mmoni. Ga se wa tseo,” a bua a leka go loga la ka pejane. A tshokane a gakologelwa le o kileng a le dirisa ka katlego mo go mmaagwe. Jaanong a lebagana nae a kgothetse. “Ga a na tlotlo ga gabo.”

“Mang?”

“Moporofita.”

“Mme nna ke rometswe teng kwa a se nang tlotlo gona! O rata jang? Fela ke ititeela legofi, gonne ke bona gore fa nka katogana le mosetsana yole, ke tla rwala mabogo mo tlhogong. O kwa morago

jaaka . . ." a senka lefoko; fa a le tlhoka, a re, "O kwa morago."

Mmoni a tla ntlheng ya bona. Kgosi a itse gore jaanong ke tsa ba babedi fela. A ya go buledisa batsadi ba bona go ya kwa ba baakanyeditsweng dijo gona.

"Ke tsoga ke rwalarwalela Ditsobotla."

"E seng Tlokwe?" a botsa a tshameka.

"Nnyaa, Ditsobotla. Mme matlhale a re ditsela tsotlhe di lebisa Tlokwe!"

"Rialo."

"A o lebetse gore ke mo motlhaleng wa gago? Ke mo go ona, rati."

A nyenya wa motho a tagilwe ke lorato, a ise a re, "Le nna." Tshisibalo ya latela.

Kgabagare Khuduga a fetola lewa. "Ke ntse ke bala dikgwedi . . . mme ga di tlale menwana ya diatla tsa me," a mo tshwara ka seatla, "fa Modimo o ntse o re babaletse."

"E kete o ntse o buisa mogopolo wa me. Ke eng o nkamoga mafoko jaana?" a tswaketsa seatla le letheka la moeka e kete sengaparile, se itogakanya le setlhare. "Jaanong ga o tlhole o ntoma tsebe, e seng botlhoko, ka ga motlha oo?"

"Moratiwa," a bua a mo naya dipounama, "ka pounama tsa ngwana wa monna, a e tle e tswe, khupamarama?" A nyenya wa *ke go kgonne jaanong!*

"Go tswa gore o e hunololela mang, ga ke re? Ga o ntshepe, rati, ga o ntshepe."

Nnyaa-nnyaa, jaanong di leba gosele; ke tla tshwanelwa ke go gata sentle, a bua ka pelo. "Ga go motho yo ke mo tshepang jaaka wena, rati, wena fela. Se tshwenyege," a utlwa gore o ntse maswe ka marago, "sengwe le sengwe se na le motlha wa sona, se fele pelo."

Ya re a sa kanka gore e e tlhatlhamang o tla e tlhoma jang, a tila jaaka kgabo. "Ba tshwanetse ba bo ba boile kwa dijong. Nta re se ka ra ba dia."

Ba boela morago.

V

Terena ya palo ya 4736 ya itelekela mo seteišeneng sa Gauteng. Mogoeletsi a bega fa e le ya 21h30 ya Ditsobotla. Batho ba mokanela mejako. Ya ba olela botlhe.

A fetela kwa dikolotsaneng tsa maemo a bobedi. A eta a keleka diphaposana. Ya re a fitlha mo go ya 43B a tsena. E le ena fela mo go yona. A rola merwalo, a phimola mofufutso. A se ka a tlhola a re ka moso; a kantelela mojako. Wa morago o tla tshwanelwa ke

go kokota, a bua ka pelo. A diga bolao, a ya ka seetse. Morago ga metsotso e metlhano ya rutla.

Monomotlha seteišene sa Krugersdorp se ne se sa tlala. Mosadi mongwe, mo lesongwaneng le le letetseng terena, a ngamolwa tlhogo ke bana ba babedi, go lebega ba gagogile tota. A tshwara bothata ka bona, go tsamaya a ba solofetsa gore ga a kitla a ba abela dimpho tse rraabo a di ba reketseng fa ba fitlha kwa gae, gonne ga ba na tsebe. Ba dirisa seelo: Matepe, dimpho. Nnyaa, ba fitlhela go le motlhofo matepe. Ba ingotla mokgwasa.

Ga itelekelo mmotorokara o montsho. Ya re o ema, ga fologa monna a rwele tlhoro e okame matlho, e bipile mhama wa sefatlhego se fifaditswe ke ditedu. A tlhamalalela kwa felong ga dikitsiso. A ikgoletsa go bona se se kwadilweng. A tsamaisa monwana le maina a a ka fa tlase ga terena ya 4 736, a ba a fitlha mo go le o le senkang. A lebelela palo ya phaposana. Mm . . . 43B. A nyenya o o botšarara. Kgabagare a gwetlhela yo o kwa mmotorokareng. Wa tsena mo tseleng . . .

Mogoeletsi a bega fa terena ya Ditsobotla e tla tloga e tsena. Batho ba ikatametsa. Ya re fa e re tsi, ba itelekelo mo go yona. Le ena a tsena. A keleka diphaposana go fitlha mo go ya 43B. A ema. A leka mojako ka bokhukhuntswane. Nnyaa, o paketswe. A ko-kota.

Mongwe ka fa gare a ngongoregela batho ba ba tlhokang maitseo a go tlotla motho a ikhuditse, morago ga tiro e e makete, dipuo tsa motho a tswa mo maibing a boroko. Mojako wa bulega. Ba tlhomaganya matlho ka lobakana.

“Leina?”

“Uh! Intshwarele, rra. ke timeletswe.” A loga la popota. “Ke mo motlhaleng wa mosadi wa me ka bana ba babedi jaana? Ga ke solofele gore o ka tshokane o ba bone.”

“Le jaanong!” a bua a kgaatlhametsa setswalo.

A ya go ema gaufi le mojako o o moseja ole, diphaposana di le tharo go tswa mo go ya 43B. A gogela tlhoro mo matlhong, a ise a phopholetse molelema wa thipa o o lepeletseng le serope, go tswa kwa letheke. Ga simolola sesi sa motalane.

Morago ga go nna e ikhutsa gangwe le gape, ya itelekelo mo Randfontein. Ya kgwa, ya olela. E kete o ne a le thari. A tla a matla ga go ikgata thamo, motho wa matsarapa a a boatla, a go lepeletsa magetla a baki! Ya re fela fa a tsena, ya rutla, kgorrwe. Pelo ya re sweu, fa a mo fitlhela mo go yona, jaaka ba rerile.

“Magang a eme jang?”

“Jaaka go rulagantswe. O tsile tlhabong jaaka nku e e molemo!” A supa phaposana ya boraro go tswa fa go bona, a ise a re, “Ke

tlhotlhona seatla. Ke sebakana ke sa ikotlolole!" a bua a kगतिकanya letso go jaaka e kete o setse a simolotse.

"A mantle! Fela, se potlake. Ga re a tshwanela go apeela noko le mala. Gakologelwa: Sekhi sa Nkaikela, e seng pele ga moo."

"E seng gona jaanong?"

"Nnyaa, sematla ke wena! Mo pele ga matshwitshwiti jaana!" A ithiba molomo fa a lemoga gore jaanong o etsa ntšwa e bogola serai. A buela kwa tlase. "Taolo ke: *Sekhi sa Nkaikela*," a bua a ota monwana o mosesane jaaka mong. "A o rata go tshwara dilo ka merero gape? Ga o kitla o bona le le tla sang, le wena o a itse. Tlhokomela."

"Se tlhobaele."

"Re mophato," a bua a pena monwana o motona, a ba a ya go tsaya maemo a gagwe go lebagana le mojako o o moseja ole.

"Re mophato," a bua a tsholetsa molelema wa thipa.

A lala a tlhora ke motlhokomedi wa batsamai. Fa e se tee ke kofi, fa e se kofi ke mašwi, fa e se mašwi ke, a hupa tedu!

"Bona fa, wena, fa o sa eletse go dutla mokola, se tlhole o baya leoto la gago mo, o a utlwa!"

A betsega. Ke mang yo o eletsang go dutla mokola, bogolo jang fa o sa itse mokgape wa bagoromi? Ga a yo! Ba ba eletsang go dutla mokola ba dira jalo ka kitso ya gore ba tla šaba motenantšwa ka ona. Ena? Nnyaa, ba ka ya kwa phefong. Ga a na mokola wa go tshameka. O ka ingamola tlhogo ka batho ba sa itse le go thoba motho pelo fa a ba thusitse? Nnyaa, ba ka ya kwa phefong! A ngo-sela a sa laela. Batsamai ba bangwe ba rile ko re tee, kofi, mašwi, naga ya re lo ne lo mpeile tsona?

Ya itelekela ka seteišene sa Nkaikela, nako e le 03h15. Ba ema tlhorere, ka dipelo ba ntse ba re ke lona. Ga pagologa batho ba sa fete menwana ya seatla ka palo, mme a se yo mo go bona. Ba leta, ba leta, ba ba ba simolola go tlhobaela. Ba boela ba tlhodumela kwa ntle. Tsho! Ba tshwara khuduthamaga, ba fufuletswe dinko.

"A o tlhomame gore o sa le gona?" e le wa ditedu.

"Ke tlhomame - e bile ga ke a tlhomama."

"O raya jang?"

"Ga a ise a fete ka kwa go nna."

"Le nna."

"Le wena?"

"Ee!"

"Jaanong re tlhobaediwa ke eng? O sa le mo maatleng a rona, ga go kwa a yang! Tlaya."

Ba pinyelela ditsebe mo setswalong. Mo ba reng ba tla re owai, ga go nko e tswang lemina, a gotlholala thata. Ba batla ba itaya naga,

fela ba golega matswalo. Ya rutla ba sa tamukane maikutlo, ba ba ba thulana.

"Jaanong," e le yo mosesane a gogela wa ditedu gaufi, "seteishene sengwe le sengwe go tswa fa. Ga go kwa a tla re timelelang gona."

"Ke reeditse."

"Re mophato," a pena monwana.

"Re mophato," a tsholetsa thipa.

Fa se eta se lebile seteishene, sa ngaa, segotsa, e kete se tsosa ba ba ileng ka motlhana. A thanya. Fa a akgela leilho mo tshupanakong, a fitlhela e re 05h10. Sa ema. Ka go itse go tsile go pagologa batho ba bantsi a se ka a tlhola a itshwenya go ya kwa mojakong. A ntsha merwalo ka letlhabapheto; morago a e sala morago.

Ntekwane rrathipana o mmone.

A gogela tlhoro mo matlhong, a kakatlela letheke, a betsega. A ja batho ka legetla go ya go tsena fa morago ga gagwe. O ne a re o tla mo tshwaya letshwao le badimo ba tla mo itseng ka lona, fa mosadi wa bana ba babedi, mosadi wa gagwe, a re mokgosi *bii*!

Ka moso a bo a le kgakala!

Ya sala e le kanyana fa fatshe, tshwene. Motho a fosa a ba a batla a tlhoma ka nko moseja ole. Ya re a re o tla re ke gorogile gape, ya bo e setse e ipekapekantse nae. Seatla sa moja sa tlhaba mo seperuperung, motho a menagana jaaka thipa ya mokopelo. Seatla sa molema sa rema kgodukgotshwane, motho a re mma-ijoo. Lengole la kitla mo pakeng tsa matlho, motho a re sitlha, thipa ya re tenke. A mo ja ka maseka a ntse a lora.

A fitlha a kalololwa ke ba mmadisefe. Ba biditswe ke mang, leng, go se ope yo o kgatlhegelang go itse. A ipega le merwalo ya gagwe e mebedi, o a tsileng nao, le o a ikimisitseng ka ona mo seteisheneng. Ba e olela yoobedi, ba leba nae kwa kantorong gore a ye go ipega mo go moladodi.

A tsena mo kantorong ya monna yo o boifiwang ga molelo wa tladi mo Ditsobotla, rre Masisi. Monna wa thamo e e lekalekanang le tlhogo, wa matlho a a bojetla, a a okangweng ke sekgwa sa dintshi tse di tlhakaditseng, le mororo sefatlhego se sa supe meotlho epe ya botsofe. A ipharile mo sennong e kete Thabatafole, ka mmele ona a o tshotse, mo go sa belaetseng. Go tswa mo matlhaneng a a digalase di arogantsweng ka bogare, a okometse kuranta ya Mmakamogale ya le tsatsi leo, a e adile mo tafoleng ya morubane o rethefaditswe ke motho a sa iphetlhele tiro ya go betla, o kadimoga jaaka nogapotsane, noga e go utlwalang gore e tshwanetse go go latswa ka loleme lo lo bogonoko pele go ka twe o kadija wa ngaka! Moriri o mosweu o diretse legata lesaka la nkope e kete batlhabani ba

nnetse motse seduledi. A itsege mo tikologong yotlhe jaaka nkgwete e e upololang masaitsiweng a paletse bannana!

A dumedisa mogoma ka tumedisio ya sepodisa.

A tsaya nako matlho a le mo kuranteng a ise a tswe molomo. Fa a emisa tlhogo, a re, "Leina?"

"Khuduga, rra."

"Morwa?"

"Sehume."

"Lo tsalana jang le wa kwa Mmakamogalê?"

"Ke nna."

A rola matlhwana, a simolola go a kokona. A pikitla matlho, a ise a re, "Ehe? Ke a bona. O a goroga, fa o riana?"

"Fa ke riana, rra."

"Nnyaa, a mantle. Jaanong re go bega ka eng?"

A ithaya a re o raya malebana le tiragalo ya mo mosong kwa se-
teišeneng. "Rra, go mogolegwa yo ke mo—"

A se ka a kgona go digela.

"Ke wena!"

"Ee, rra."

Ka pelo a re, Bakgatla ba ga Kgafela! E sa le ke amogela tiro ya bopodisa, ga ke ise ke utlwe motlholo o o tshwanang le o. Sealogane se ipega ka mogolegwa? Nnyaa, tlhe, ke boineelo mo tirong. A ga re tla bona fa malatsi a ntse a kgaoga! A ema, a otlolola seatla: "Modimo ke oo!"

"Ke a leboga, rra," a bua a se amogela.

Moithui o ne a sa tswa go amogela lokwalo lo lo tswang kwa go morwae. Ya re a sena go lo buisa a gopola mmaSedumo. A gogela dipitsa kwa thoko mo isong, a sa batle go lela sa maloba. A phamola hutshe ya phephenene, e o atisang go e rwala fa a dira mo tshingwaneng ya gagwe ya ditšheše. A eta a duma-duma pina nngwe e o e ratang bobbe, e e umakang sengwe ka ga Makhonkhobe. E re fa o mo wela a e opela o fitlhele a korakora jaaka kgogo e fiswa ke lee. Foo o ne o tla lemoga gore motho yo, Moithui, le go bina o a go kgona. Mme sebe sa phiri e le fa a ka lemoga gore go matlhonyana a a mo lebileng. A ka go ja ka meno e kete o mo jabeditse ka dikgo-mo tsa mafisa!

Ya re a sa ntse a tla le tsela a re, "MmaSedumo! Dumi wee!"

A fitlha a ema go bapa le legora la matlhaku, a sa duma-duma pina ya gagwe. MmaSedumo a araba go tswa ka kwa segotlong, kwa o neng a sa tshwaragane le go omela gona. Go se ope wa banna ba ba hupa-hupang, yo o sa itseng letsogo la gagwe. Go kganwa ka ena. E re a bo kitlile sentle, ke raya bo dule letsogo, monna a lebele

le le reng go ya ka magoro ga se go tswana. A lelale go tsamaya a supediwa nkgo e le lolea, le ena go setse go lela segoetsane mo ditse-beng!

Bangwe ba ba sa mmeyeng sebetse ba ntshe le le reng goorra-Sedumo ga go nowe *bogobe jwa malatsi*; go nowa tlhakantsuke ya leokwane la difofane le logata lwa ngwana yo o kaiwang a kile a begwa mo go rreSedumo go mmaya phogwana, le e seng go boela mmaagwe, nako kgolo ke eno! Ijo, batho ba a di bua, tlhe! Le gale, barata-motho ba kana ka bamotlhoi.

"Ee, ntsala," a tla a omisa diatla ka khiba. "Ke ne ke sa ntse ke bo gatagata."

"Ke gona fela, nnaka," a sunetsa motsoko. Ya re a sena go ethimola gabedi, gararo, a re, "Mosadi ke go itsosa. O a re eng, wena? Maloba e rile ke re *ebu*, ka fitlhela segau fela, se motho o ka tlhabinwang ke ditlhong go se kangela mokaši wa ntšwa! Nnyaa, mosadi ke go itsosa."

"Ga e yo, ya boroko, nako."

"Nnyaa, ga e yo e le ruri. Heela, nnaka, magang ke a. Ke amogetse lo lo tswang kwa mosimaneng kwa Ditsobotla. A mme nkile ka go kaetsa gore o dira gona?"

A mena phatla lobaka lo se lopane. Fa a e menolola, a re, "Ga ke gakologelwe. Le gale, o ntse a tshwere jang koo?"

"Ga a umake lepe la bosula, fa e se jo le nna le wena re bo itseng, jwa a o *tlhaoletse*. Fela a re maoma mo go badiri-ka-ena! Mme ke kae kwa a se yong teng mo lefatsheng, mo batho ba dirang ba le segongwana? Ga go gope. Re tshela nao; a dule mhama wa matshelo a rona. A re fa e le tsie ya go senya mabele yona, o e upetse le malatsi a a tlang, fa e se bonotwana jo bo saletseng basimane go bo gola, ba itse go ya go ikgadikela!"

"Fa a le mo tseleng ya go khutlisa boferefere gona. Modimo o nne le ena. Batho ga ba bolo go tlhora. Fa e le ba rona bona, ga ba na tse! Gone jaanong motho wa boMorwesi o sa le a ya go bona bomalomaagwe kwa Lotlhakaneng; ka puo ya gagwe a tla tsaya malatsi a mararo fela. Kgwedi di kana," a tsholetsa menwana e meraro, "a ntse a ile!"

"Le jaanong?"

"Wa bojaanong! O ka bo o mmona fa gae, ntsala. Ga ke bolo go opotsa; ba ingatile ka megatla felo koo o jetseng nala gona. Ngodiego fela."

"Ngodiego, nnaka. Mme ikgothalele; la *ke di bone* ga le itsiwe. Dira sa khukhu le morwalo wa yona fela."

"Ka motho a itlhokisa kelelelo, ntsala, a sa se mogopolo gore o

lesitse rraagwe a le mokoa! Nnyaa. Kana sa gagwe ga se sepe fa e se go rata mokaragana fela."

Ga nna tidimalo.

Moithui a lemoga gore sediba sa kgang e o neng a e leretse tsala ya gagwe ga a ise a se tlhagise. A nametsega fa a lemoga gore ka yona o tla efosa mogopolo wa gagwe mo manongonongong a a tlhasetseng pelo ya gagwe.

"Heela, ke batla ke lebala. O tlhagisa fa a bone tsholetsego, e bile a lopilwe go ya go simolola kwa Tlokwe."

"Mang?"

"Mosimanyana."

"Ao, ntsala!"

"E tla re ngwaga o rogwa a bo a rwala-rwalela koo. Ga a bolo go nna a go lelela. Badimo ba gagwe ba mo arabile."

"Mosimane!"

A tsamaisa matlho le dithaba ntlheng ya Tlokwe, a ise a re, "Ke mo motlhaleng wa gagwe."

"O mo motlhaleng wa gagwe?" a bua a otsela. Fa bokao jwa mofoko a bo nwelela mo tlhaloganyong ya gagwe, a tsiboga. "O mo motlhaleng wa gagwe wa go ya kae?"

"Tlokwe."

"Wena o fuduga go re eng?"

"A o lebala la mogologolo le le reng go yang ngwana boselo jwa kgolo? E kete o a lebala, nnaka."

"Aitsane."

Mongwe a bitsa go tswa ka kwa segotlong sa ga mmaSedumo. Lentswe la monna a setse a kapile tse pedi, tse tharo tsa go metsa lorole kwa leitlhong.

"Mokatakata, ntsala," a bua a setse a tsere dikgato di ka balwa, "mokatakata o simologile."

"Tlhabela pele, motho wa batho," le ena a bua a lebile kwa ntlong, "o rile o tla kgona."

Kgabagare ga utlwala lentswe la gagwe a tshwere pina ya magapele. Ka boifa go ya go tshela bofofu.

Mogala wa lela mo godimo ga tafole ya kantoro ya gagwe. A lesa diswaele tse o ntseng a di sekaseka, a ya go o araba.

"Kantoro ya mapodisa."

E le molaodi yo o mo letsetsang mogala. A tlhagisa fa go le sealo-gane se se tshwanetseng go supediwa kantoro ya sona. A botsa gore ke dikantoro dife, tsa A kampo tsa B? Ga tse tsa A. A se ka a tlhola a boletsa go ya pele. A tlhoma tlotlela, a tswa ka mojako.

A tswa nae mo kantorong ya molaodi.

"Khuduga, kwa Nkaikela," a bua a mo otlololela seatla.

"Tlhaolelang, kwa Tšhing . . ."

Ya re fa e kete ke jone bokhutlo jwa kgang ya bona, Tlhaolelang a re, "Lo tshwere jang mono? E kete nkile ka utlwa go twe jwa mono ga e sa tlhole e le boganana, ke botsenwa!"

"Nnyaa, thaga yona re a ne re e upela go dira ntshenyantshenya mo masimong; e re e rarabologelwa, e a boele gape, mabele. Re e itshokele ka moupo; e ye, e boe, fela jalo, o a itse? Mme fa re beileng seatla gona, go ithwalwa megono!"

"Go molemo fa lo tiisa seatla." A tshuba sakarete, a ise a re, "Manno."

"Hosetele, mme nna ga ke e bee sebetse."

"Ehe?"

"E agegile . . . e na le dilo tsotlhe tse motho o ka di tlhokang, mme nna ga ke e bee sebetse," a utswa diatla tse di lebegang di le boleta, tsa sesadi, tsa moeka. "Ga ke e go ratele."

"Ehe? Ka go rialo, o raya gore e tla nkitsa go ya matsomo a me-butlanyana ya bosigo jwa mokomakomane?"

"Nnyaa, morwarra, e seng koo. Ga o ntlhaloganye," mme a itse gore o dira dinyao, a leka go ipha nako ya go tsoma karabo. "Ke raya gore motho ke go itshenkela bodulo jo bo mo tshwanetseng, jo bo siametseng semelo sa gagwe, o a itse?" A tlhoka la go tswelletsatsa.

"Ke a go utlwa . . ."

Ba welawela le mogogoro go se ope o ntshang ka tlhaa. Fa ba lebile segono sa ona, Khuduga a re, "O tlhaoletse efe, kantororo?"

"21A. Sekopololo sa botshelo," a araba ka tsholofelo e se kana ka sepe.

Khuduga a tsiboga fa a utlwa a bitsa palo ya kantororo ya gagwe. A kile a tlhagisiwa gore maemo a gagwe mo Ditsobotla a sa batlelwa motho, mme a sa solofela gore go tla diragala ka bofefo jo bo kalo.

"Ke wena?"

"Ke nna fa ke re eng?"

"Aitsane ke mo tseleng fa ke riana. Molaodi o kile a nkaetsa fa go tla tla mongwe yo o tla tsayang maemo a me. Fela ke ntse ke sa itse fa e tla nna wena."

"E le gore wena o leba kae?"

"Tlokwe."

"Maemo?"

"Sajene."

"Aa, go sego wena. Mo bošweng ba gago! Modimo o nne le wena . . ."

"Ke a leboga."

Ba tsena mo kantorong. Jaanong a simolola go mo tlhaba botlhale ka malebaleba otlhe a tiro e o ithaopile go e dira. Ya re a digela, moeng a bo a duma tlhogo, fela a ipelafatsa ka maitemogelo a o tla a solang molemo isago.

VI

Matlhatso, mo go Khuduga, e le letsatsi la tshingwana ya gagwe. A setse a na le dingwaganyana, e sa le ba fudugela mo Tlokwe, tse o ka di begang jaaka bopaki jwa nonofo ya gagwe mo go ungweng merogo e mang le mang o e bonang a e tswelang pelo, a leboge tlhotlheletso ya ga mmaagwe.

Mme e kete o ne a simolola go itsemeletsa. A motho o ka gakwa gore tshingwana ke ya eng, merogo kampo mefero? Nnyaa, ga ke tshwae ope phoso fa a na le pelaelo ya gore ke boitseme. Kampo e a bo e le dilo tsa moraka o mošwa? Gona jaanong, a gakologelwa, Matlhatso a a suleng mmaagwe o ne a tletse ka kgoro, a re, fa sekgwa sa mefero, se se hupetsang merogo mowa, se ise se tloge fa pele ga matlho a gagwe, ga go kwa o yang. Mme kana togamaano ke togamaano. Nnyaa, go na le kgetse nngwe e ke sa ileng go tsaya bopaki jwa yona; e tla re ke tswa koo, ke fitlhe ke tsamaisa leitlho gangwe fela, dilo di bo di apere tshiamo. Aitsane bogobe bo tsile pele, bogobe bo tsile pele. Bogobe jwa eng, jwa motho a goroga kgogo e itaya lephuka? A ga se jona boitseme? Ke boitseme ka gonne boMatlhatso ba bangwe, ba ba suleng e sa tswe lemina a reng ka bona? Ke boitseme ka gonne le bona e ka ne e ne e ntse e le dilo tsa *bopaki le bogobe*! Mme ntlha tiro ya bopodisa e . . . a phamola petlwana, a tswa ka kgoro.

O ne a e tsholetsa la boraro, fa mmaagwe a mmitisa go tswa ntlheng ya tshingwana ya ditšheše. A fifala mogopolo. Ke eng fa jaanong a lomile wa tlase, a bo a ogolwa mo mokgapeng wa gagwe? Ga go go-ntle.

A gata gangwe dikgato tse pedi, a bo a reeditse se o se biledi-tsweng.

“Lokwalo.”

“Le tswa go Mmoni?”

“Ke itse jang?”

A le amogela. Setempe sa Gauteng. A le bula ka bofefo. A itse mokwalo. Mmoni. Mme o ya jang kwa Gauteng, a dule leng kwa Tshwane? A buisa. Ehe? O simolotse dithuto tsa pelegiso kwa Perekwana! Nnyaa, a mantle. Motho o tshwanetse go gwalalela kwa setlhoeng sa dinonofo tsa gago, fa nako le dithata di sa go letla.

A buisetsa pele. Bakwena ba ga Mogopa! E le ruri magodimo a a rapelesega. Gore dilo di tsamae ka lenaneo, fela jaaka o ne a tlhola a lopa mo dithapelong tsa gagwe! Ke fano jaanong. O tsile go dira fela fa pele ga kgoro ya ntlo ya ga gabo, mo tlilenikeng ya lohuba!

A se ka a tlhola a utlwa le tigelo.

"Mmoni, mma, o tsile go -"

Naga ya re *o ne o mpeile mme*? A sa bolo go nna a tsena mo ntlong, fa moeka a simolola go buisa lokwalo.

Mpheetšhane ya kgaoga moitlesi go ya kwa ntlong. Ntšwa ya gagwe, Thukhu, ya sala e mo lebile ka tlhoafalo.

A batla a thula mmaagwe a tletse ka kgoro e e fa gare. "O longwa ke eng o tloga o nkgatela dikatse?"

A bo a setse a mo phunyetsa mafoko a lokwalo; a a pegapegana e kete o boifa gore mangwe a tla tloga a mo gaka. Ya re a digela, a bo a fegelwa jaaka motho a kabana.

Le mmaagwe a bega bontle jwa ona. Ana ke mosadi ofe yo o sa rateleng ngwana wa gagwe bontle? Le fa e kete pelo-e-ja-serati ya monomotlha e jesa bommamosimane tlhako le manyenana!

A sitlhama mo sennong, matlho a molori a teatea le phaposi. Kgabagare, fa a anogelwa, a busetsa lokwalo mo kgetsaneng ya lona, a ise a re, "Mma, ke na le kgang nao."

"Kgang le nna, ngwanaka . . ."

"Ya botlhokwa."

"Ya botlhokwa!"

"Maitsiboa."

"Maitsiboa!"

Ba etsa monna yo o ratang nama a ikgopela - puo e e dimukanyana; matlho a moeka a phatsima go a iseng a go phatsime, e sa le a bona letsatsi.

E le ruri maitsiboeng ao, jaaka a ne a solofeditse, a bulela mmaagwe mafatlha. Gore o lemogile fa malatsi a a ntseng a robega, a robega le dinaala tsa gagwe, mmaagwe. Ka go rialo, a raya gore mmaagwe o tlhoka diatla tse di tla mo kampantshang tiro ya isago. Mme ka tlhaloganyo ya gagwe ya bofokotsana, a itse fa diatla tseo e se ope fa e se segametsi!

A digela ka le le reng kgang ya mothale o, o e lesa mo maatleng a ga mmaagwe. Mme fa o ka bo a itse gore karabo ga se e e tla tlhangwang gona jaanong, o ka bo a bua a mangwe. E sa bolo go nna e tlhangwa, bogologolo, pele ga ena a lora go botsa. A mme go botsa go kile ga thuba motse?

Ba a tle ba re bona (fa ba tagilwe ke mabela a bosima) ga ba ke ba atla basadibagolo. A gana go utlwa le le reng *Modimo ke oo*. A se ka a mo atla, a mo momona!

O ne a sa tswa go sunya lokwalo lo lo yang kwa go Mmoni mo bokosong ya poso, fa motho a mmipa matlho ka diatla, a mo eme kwa morago. A batla a mo kgoba seperuperu ka sejabanyana, a itlhome e le mongwe wa morojana wa maitisi, maboa-a-ikgorosa. A thijwa ke lentswe . . . le na le tshobotsi.

"Mang?"

A le sala morago. E ka nna mang? Aha, a le tshwara!

"Kgosi!"

Ba thukuthana diatla jaaka dintšwa di lwa.

"Monna," e le Kgosi, "o tsamaya lefatshe kae, fa o setse o le mamenemene jaana mo morago ga thamo?" a bua a mo keleka e kete morekisi a ja makgwere gore moreki o apara bogolo bo bo kana kang, le mororo a itshema yo o itseng, ka a boifa gore fa a sa mo potlakele, ba bangwe ba tsile go mo ogola. A bona methalo. "Ehe, ke sona se se dirang gore o bapole marukgo jaana!"

"Owai, o se ka wa iphora ka lekukana le," a bua a tlhomile matlho mo dimpeng, "wa tloga wa re ke na le gona. Fa ke riana, ga ke na le sepane!"

"Yo o reeditseng, ke nna."

A fetola lewa. "O sa le kwa gae . . . ke raya kwa Nkaikela?"

"Le jaanong."

"Mono, jaanong, o kgatlhwa ke eng, mokaaragana?"

"Mokaaragana! Nnyaa. E seng tiro e tsile pele!" A rola matlhwana, a a khuela, a ise a a phimole.

"Ke mo motlhaleng wa lekgwelwa lengwe. Ke sa le ke mo ja lešwe go tswa Nkaikela, jaanong o ntimeletse mo boidiiding jwa batho ba mono. Go boile go le kana gore ke mo tlhasinye. Fela jwa gompieno ga bo na go sa. Maloba, ka Labone, ke fa a thula morwadia rre Sedumo, tadi e amusa! Batho bangwe ba iphadile ditlhong e le ruri. Maruna-a-nkoto! Dikgang tsa diphailane tsa re o ne a aga a bonwa le yo ke buisitseng mo kurenteng fa o mo tshwere kwa Ditsobotla, ba phamolela batho dikgwama tsa madi mo tereneng ya Ditsobotla. Ka rre, ka Moutlwatsi, malatsi a gagwe a kgololosego a badilwe."

"E le gore o simolola leng ka matsomo?"

"Maitiso a magolo, bontsi bo setse bo boetse kwa mekgorong, ke bo ke putlaputla lekeišene. Ga ke batle go mo tsoetsa modumo, a ka tla a kgotlomela."

"Fa nka bo ke sa kakiwa ke tiro, nka bo ke go tseisa tsela. Ke dumela gore ke na le disoga le monna yoo, tse ka nako e, o ka bong a sa bolo go di ntuela. Le mororo go ka twe ke tsena lorole lwa dikatse ke se na dikatsana. Le fa go ntse jalo," a mo tshwara ka seatla, "masego ke ao!"

"A utlwetse."

Ga nna tshisibalo e kgolo.

Kgabagare Kgosi a re, "O kae, Mmoni? Ke sa le ke mo feletsatsa motsing go re aloga."

"O nkamogile mafoko. Ke ne ke sa re ke tla botsa ka ga Gloria. Mmoni e sa le Mmoni yo o mo itseng. Fa e se gore o tsenetse pele-giso kwa Perekwana. Le gore o bile o solofeditswe tiro mo tlleneniking ya lohube ya Tlokwe."

"O sego go bona tiro a ise a wetse le dithuto tsa gagwe. Mme nna ka re go sego wena, ka ke moo o tla nna le gona go mmaya leitlho. Aitsane batho ba ke ditshea fela!"

"A mme o ka ipolaya mala ka go thibela phiri serobe? Le ka motlha ope! Fa e tswa, e a tswa. E se tlwaela e bonwa ke mang? Ke dithapelo fela."

"Nka dumela, thaka. Kana selo se, lorato, se dilodilo di sitang go tepololwa. Le boSemesone, mekaloba, ba ribame ka mpa ya sebetse, ke lona. Wena o ne o le mang, fa go ole digatlhamelamasisi jalo? Jaaka o bua, ke dithapelo fela. Le Gloria o tshwere kwa Thusong, gaufo le Itsoseng. Ke tlhwaile tsebe."

"Ehe! A mantle, thaka," a bua a koba nako. Go ise go ye kae, tshupanako ya tsidima go bega fa e le 14h00. "Monna, ditshipi di nkekile; ke sa ile go wela. Tshwara fa," a mo naya pampitshana, "ke atere se ya me. O tle go njela nala ka boMatlhatso. Go bapa le mabatla a kgwele. Ga o kitla o timela. Ke gona," a bua a mo tshwara ka seatla.

"Ke gona."

A ema lobakana a lebeletse Kgosi a welawela le mmila o o yang kwa bogareng jwa toropo. Mogopolo wa ngobela kwa malatsing a bona a bonyana, ena le Kgosi, ba sa ntse ba rata motshameko o bidiwa *Mapha*. Ke gore fa mokaulengwe a ka go tshoganyetsa ka sejo, a bo a re, "Mapha!" o ise o nne le gona go re, "Mapha kwidi!" o ne o tshwanetse go mo naya gotlhe go o go tshwereng. Go ithero-lole ena gore o go utlwela botlhoko ka sengwatha, kampo nnyaa. Kgosi a aga a ema ka dithito tsa ditlhare. E re moeka a itlhoma a tswa mo ntlong ka sengwenyana, a dumedisiwe ke "Mapha!" Fa a gadima a bona Kgosi! A mo tlhorontshitse . . . Moeka a bona gore dilo di ya masweng; o tla tloga a bopama. A loga la popota. A tlhama pina nngwe e e bidiwang "Mapha kwidi!" a e tlhabeletsa a ise a tswe ka mojako. Nnyaa, tlhe, ke fa peelano e tla bona bo-khutlo.

Mogopolo o ne o sa tswa go boa kwa o neng o kalakategetse gona, fa a gaodisa mongwe, monna yo o molotwe, wa matlhwana a mantsho, a potela ka sikhutlwana sa mogogoro o o welelang ntlheng ya dikantoro tse di lebileng botsheka jwa kago ya poso. Gore o

tsene leng, jang, mo mogogorong, ga mo gaka. Gonne, jaaka a sa ntse a gakologelwa, go ise go ke go fete motho wa go tshwana nae mo go bona, ena le Kgosi, e sa le ba fitlha ba tshwara kgang go bapa le kgoro ya mogogoro. Le gona, jaaka o itse kago ya poso, go se kgoro epe esele e e gokaganyang mogogoro le lentle, fa e se e o e kaileng. Kampo o tswa go tsona dikantoro tse ga jaanong, ka mabaka a a tlhaloganngwang ke ena fela, o boelang kwa go tsona gape? Go ka nna ga nna jalo. Kampo, owai, a phimola dipotso tse di tlang di le maotlho-otlho mo kakanyong ya gagwe, fa a gakologelwa gore o siiwa ke nako ya tiro. Le gona, a nyenya o o mabela, gore eng a ipolaya mala ka motho yo ka moso o tla tsogang a raya batho, nnyaa, lefatshe lotlhe, gore ena, Khuduga, o tswela meaparo ya gagwe pelo? Nnyaa, tlhe, katse e ntsho!

A tiisa dinao go leba kwa kantorong, sesi se etsa mogatla wa motšhotšhonono mo morago ga gagwe.

A eta a letsa molodi o moesesane, tlhaloganyo e le gosele. O ne a setse a tshwantsha, mo maitlhomong, letsatsi le o se kitlang o le lebala, nnyaa, le mang le mang o tla kganang ka lona go ya ka bosenabokhutlo; letsatsi le mo go lona kgomo e tla bong e feletswe ke botshelo, mekgekgetho e supiwa ka monwana; letsatsi le go tla bong go menogile batho ka makatlanamane - ditshika, ditsala, baagi ba motse le malalediwa go tswa khutlong tse nne tsa lefatshe - mosadi wa sekgantshwane a kgadiepetsa, a ba a kgadiepetsa, a sa tswa go kgadiepetsa!

Tlhogo ya duma megolokwane.

A apola diaparo tse o tlhotseng o di apere kwa posong, pelo e re twaa. E le diaparo tsa bontle jo bo kgweleanyang loleme, tsa tlho-tlhwa ya go duelelwa ke bomorwadia Mokwena! E le lobaka a ntse a ya go itlhabisa phefo, mme a boa a itshopere jaaka tlhware. Gompieno a ikutlwa e kete o ka bina *tshesebe*, gonne a jakile se o sa bolong go se tswela letsholo. A apola a le monyenyo, a tsaya nako.

Mongwe a konyakonya.

A ema madi, ka a sa solofela ope ka nako eo, le e seng ba lekoko.

A tlhwaya tsebe. Mokonyakonyo gape. Aa, a o itse, e le wa ga Lebogang. A apara tsa ka gale: borukgo jo bo mosopa le baki ya letlalo, e e tshwantshitsweng molelema wa thipa e lolomeditswe mo pelong. Ya re a sena go itenetsa sentle, a araba ka kodu.

"Tsena!"

A tsena a le makgabe a diapapetla, a goga semukana sa sakarete; e se ka ntata ya pelo ya motsoko, a leka go dimokanya letshogo le le mo aparetseng.

A dumedisa ka monyenyo wa maitirelo, wa lekau le leka go dira lekgarebe nkgasankgasa, mme le fitlhela le rakane le kgwadi!

Boemong jwa go amogela madume ka mokgwa wa tlwaelo a mo nobola ka molebo o ka lwatsa tau. Kgabagare, fa e kete tidimalo e simolola go rema, a mo atamela ka bonya.

"O mo itlhotlhorile kae?"

A ema madi. Ka potso eo fela a itse gore khudu e dule legapeng. Matlho a šadikana jaaka a ntšwanyana e tsile go ntshiwa seboko, e sa tswa go utlwa tse dingwe di ngaola.

A gotola matlho, loleme lo tletse ka legano.

A gana tsona dinyana tseo. "Ka re o mo itlhotlhorile kae? A o susu?" A tlatlaganya dipotso ka lentswe le lekane go rutlumolola dithulelo.

A itse gore tshukudu ga e ke e tswa mo sekgweng fela. Fa a ka nnela go ratha fa le fale o tla di tlotlela badimo! Melatswana ya mofufutso ya elela, mometso o bataolegile. A leka leano la bofelo.

"Kwa Nkaikela."

"Matlakala!" A mo phamola ka dikotswana, matlho a ba a betologa mo dikgapeng. "Diphirimisi fela! Fa o ka bo o iphuthile metlhala o ka bo a se fa ka nako e. O dubile thankga fela jaaka lesiloka-wena, Sakarea. Kooteng o ithwele megano jaanong. Ga ke bolo go leka go lo bula matlho, gore lo ikefe mo diraing tsa mmuso. Mme lo tlhogo e thata." A mo kgorometsa gore a be a je sememi.

Fa a sena go anogelwa, a boetse a eme ka dinao, a re, "Jaanong, o kgwe mathe, lemmonyana le o nang nalo la tlhaloganyo, le fa le ka ne le le kanyana," a gonetsa, seatla se sengwe se ngaparetse tafole o ka re ntlwana ya moruthwane, "o le sole molemo ka botlhale. Ga ke tlhoke thuso ya dirothola. E nne la bofelo!"

A tloga a mo phunyetsa mafoko ka ga se o se utlwileng kwa posong. Gore ka lo, lobaka, le fa ena, Lebogang, a sa lemoge, motlhala wa gagwe o nkg'a bodupa - selo se se akofisitseng makanyane a mmuso go mo tsaya motlhala bonolo jalo. Gore jaanong fa ena, nnyaa, bona boobedi ba sa leke go o timetsa go sa le gale, ba tla fitlhela ba upa maraka, selalome se setse se tlhasetse!

Jaanong, fa a kgotsofetse gore o kgonne go mo lemosa makoaanyana a go bisa go iphutha metlhala, a tsaya matsapa a go mo tlhalosetsa leano le o ntseng o le loga, e sa le a boa kwa posong. A bua ka bonya, ntlha le ntlha ka maatlametlo a go hufegelwa ke morutabana, gore, le fa go ne go rileng, morongwa a se ka a etsaetsega. A bofelo a tswa ka lotlhaa lo lo masisi: "Gakologelwa, morwarra, monna o swang o swa le maoma a gagwe!"

Ba pena menwana.

A amogelwa ke lesedi la ngwedi o dule sefuthufuthu. A itse gore loeto lo tsile go nna motlhofo. Fa a le gaufi le sekhutlo sa mmila a ikgata motlhala a tsubaletse. A fitlha a gwalala logora lwa ntlo e

nngwe, a tshethemela moseja ole. A senka ka tlhoafalo a ikgatile mokgwasa. Aa, a e bona e sekegilwe mo mogwaafatsheng ka kwa segotlong. A e nanola ka masikaraphoti, a ba a e re tshethe moseja ole wa legora. A e kaetsa tsela. Ya re e kete e tshwara lobelo, a e tlolela, baesekele ya mala a magolo. A e gata, a e gata, a ba a sala a le kanyana mo godimo ga yona, o ka re mopagami yo o matseba a kotame mokatiswane.

A tsenatsena sekgwa se se fa dinaong tsa motse. Ya re a fitlha felo a go lebileng, terena ya Matlosane ya bo e tswa mo seteišeneng sa Tlokwe, e goeditse. A itse gore o tshwere nako. A senka lejwe, a tshegetsa baesekele mo go lona; leano e le gore fa diphala di ka tshokane di sita baletsi a e kaetse dikgwa le digwana tsa Matlwang, koo go seng mmotorokara o o ka sutlhang!

A tlalatlala le naga a senka ditlharapa. A gotsa molelo. Ya re o kuelela pherere, o gadimaka, kgakala le baesekele, a ya go itsalanya le sekhi, dikgatonyana go tswa fa go ona. A keleka moopa wa tshipi e e ntshang mala a leotwana la mmotorokara, monyenyo e le o o mokhino. A tshuba sakarete ka diatla tsa motho wa letshoroma; a le momamoma, a ise a le kgaole mokgokgoma, legala la ba la kolokotegela ntlha e nngwe.

Monna o swang, o swa le . . . a utlwa modumo wa mmotorokara. A hunyela mo sekhing, talelalorole. Ga sala go rile ngololo, go gadimaka malakabe fela.

Kgosi a tsena mo bentleleng go reka mokgwaro. A feta segongwana sa banna se nnetse kgang. A se ka a ba tsaya tsia. Fa a tswa, a kapa sengwe mo kgannyeng ya bona. A boela mo bentleleng a tlhwaile tsebe, a reka bonota e tswe e se motho wa bonota. Aitsane di ya molato di sa o lalediwa. Kgang ya khutla a ogotse sa botlhokwa mo letsomong la gagwe. Botalelalorole mo sekgweng se se mo dinaong tsa motse. Go phirimelelwa koo, ke moka motho o gwetlhang badi-mo ba ithobaletse. Go kgothoditswe semangmang le semangmang, ga thulwa mosetsana wa bonnanne le wa bonnanne. A mme ke tsona? Matlho dialana. A kile a ja sa ga mang, sa bogolwa ke dintšwa tsa ga mang? Nnyaa, matlho dialana.

A kgoetsa ka lobelo lwa motho a iphokisa phefo, matlho e le a ntsu. Fa a eta a lebile segono sa tsela ya Matlwang a gaodisa malakabe a molelo mo sekgweng. A sesafatsa matlho. E le ruri ke molelo. A fufulelwa kgodukgotshwane. Ke nako ya bogwera go tshameka ditshwene, a bua ka pelo. A sokela mmotorokara go bapa le tsela, a tima dipone. A ya ntlheng ya molelo ka dinao. Mmotorokara monngwe, o o ntseng o tla kwa morago, wa tswa mo tseleng. wa tima dipone le ona.

A eta a bapa le dithito tsa dithhare go tsamaya a le gauifi le molelo. A somela tlhobolo mo kgatleng, a nanarela ntlheng ya molelo, sefatlhego se phatsima mofufutso. Owai, a bona gore o senya nako. A tloga ka lobelo, go ba gakisa maano. Tsho, kwa ga Motshodi! A tshegwa ke malakabe. Pelo ya gamoga jaaka mala a ntshotwane, fa a gopola matsapa a o a tsereng, a tla a kalakatega e kete lefarelane, go tla go fitlhela a athametswe ke molelo o se na baori! Ntekwane diphatsimane tse pedi di ntse di mo tlhomile matlho.

A somela tlhobolo mo kgatleng, a retologela mmotorokareng. A se ka a fitlha. Ga diragala ka bofefo jo bo sitang polelo. Sengwe sa mo kgotla seperuperu a ba a menagana ka bogare. A tloga a itlhome a thulwa ke phoko mo thining ya tsebe. A wa jaaka setlhare se iteilwe ke tladimothwana.

Ya re fa legagolatshepe loorraSehume le itelekela, mophamogedi a bo a setse a kotame baesekele o ka re tshwenyana e ngaparetse mokotla wa mmaayo e sia, e gadima kwa morago gangwe le gape e kete e nyatsa lobelo lwa mmaayo. A huna theledi mo morago ga gagwe. A re ka re o akgela tlhogo kwa morago ya nna dinyana mo baesekeleng ya maotwana a makima.

Ke fa a tla fetsa mokgwa gore a kgaole molebo wa nko. A somela tlhobolo a ntse a le mo lobelong. Ya rora e leletse. A e ipheferela. Ya re e rora la bobedi ga diragala metlholo. Motho a pheuga jaaka pampitshana. Ya re a tla a lebile lefatshe, baesekele ya mo suthela. Ya re a ama lefatshe mowa o bo o sa bolo go kgaogana le nama, a sule lwa sephatlo!

A tabogela go yo o namaletseng go bapa le metswaiso, pelo e gopetse masetlana. A apaapa mothapo. Ya re a utlwa o uba, a leka go mo hemisa ka molomo. A lemoga gore motsotso mongwe le mongwe o o fetang o ka kaya dikgolo. Botoka a mo ise mo maa-tleng a ba ba nonofetseng kalafi, lebadi le le mo tsebeng le siisa mmele. Mmotorokara wa ragoga ka kgalagalo go leba kwa koke-long.

Morago ga go kabakanya le mooki a tswa mo phaposing e o tseetsweng mo go yona, a tlhamalalela kwa ntlwaneng ya mogala. A retheletsa palo ya molaodi. Morago ga go nna a tlhwaya tsebe lobakana, tlotlela ya nanoga ka kwa ntlheng e nngwe.

"Moremogolo . . . Nka thusa ka eng?"

A tshwara lentswe la molaodi. A anela tsotlhe tse di diragetseng ka nepagalo. Gonne fa go twe Moremogolo, go tewa nepagalo. A tlhoile motho a itlantla loleme!

A tlhoma tlotlela mo selatsong, a tswa ka mojakoo, a ikutlwa maalo fela. Gonne ke mang yo ka nnelang go itlarola pelo e ntse e le marantha?

A tsoga a hupile tedu, monna wa matlhwana a mantsho, a ipotsa a ba a ikaraba gore morongwa wa gagwe o a bo a leka afe gape, maano. Makgetlo a le kalo a ntse a mo tlhatlhelela magokonyane a botshelo mme a ntse a boelela bomasumasu jwa gagwe. Nnyaa, go sengwe se o se ikaetseng, mme se tla tlhaga, a rata kampo a sa rate. Mosong ono gona go tsile go tsoga kgwanyape. E tla re a lemo-ga gore go rile eng a bo a saletswe ke go di tlotlela badimo! Gonne mo malatsing ano a kgatelopele ke mang yo o sa ntseng a ka kgo-thalela motho a tshwara dilo ka merero? Ga a yo! Mo godimo ga moo, e seng ena, mogoma, a tsere matsapa a a kalo a mo tutelela maano a o tsereng lobaka go a elama, mme a tla go fetolwa dirua ke semamutla!

Mme a makala a feretlha maikutlo ke sengwe, ee, sengwe se o sa kgoneng go se thalosa. Gonne, jaaka a sa gakologelwe go kile ga diragala e sa le a fitlha mo Tlokwe, o ne a letse a le malao a tsweny bosigo jotlhe. Ya re a re ebu letsatsi la bo le setse le okame tlhora ya kereke ya Fora, kereke e e sekgalanyana go tswa fa ga gagwe. A utlwa a gasimolwa ke ditshikare tse di phephisang marapo. Nnyaa, mokgwa o gona.

A tlhoma tshupanako ya seatla matlho. Ya re 08h30. Gore o dule leng mo bolaong, go itse ena a le esi. A tswa fa mojak o a setse a tsene mo go *tsa gale*, a khukhutha e kete maoto a sule bogatsu. A lepeletsa matlho le mmila, gona koo a itseng o tla tlhaga. A amogelwa ke naga e tshetlha. Ya re a a tlhatlosa le mmila a bona banna ba babedi ba tla. Mongwe a le mmele o matlaba, yo mongwe a feletse mo baking go ka twe o e apoletswe ke mongwe wa losika ka tsholofelo ya gore o tla gola nayo, nako kgolo ke eno! Ya re fa e kete ba fapaana le ntlo ya gagwe a kapa moletse wa kgang ya bona, motho yo o tsebe ntlha. A se ka a tlhola a nna pelopedi; a phamola kgamelo ya metsi, a ya go gelela, a kologane nabo.

"Heela, monna Ntshimane," ga bua wa mmele o o matlaba, "aitsane metlholo e, e diragala gona bosigong jo."

"Se rialo, tlhe, Dikgang," e le wa baki, a mo gasa ka molebo wa motho a ja makgwere.

"Ka rialo! Wa re eng wena?" A kgotla peipi ka semukana sa bothale. "Ga twe e rile bo sa, ba sa go nka go sa bola!"

"Mogatsa Gaumakwe! Jaanong, monna, nthee o re fa o utlwa, molato ke eng?"

Dikgang a tshekaganya tshupabaloi le dipounama, matlho a le diroto. Ka pelo a re, o mpotsa diaba jaanong! "Ke bana ba le kana," a phutholola menwana ya seatla, "mme ke ba rata botlhe, fela jaaka ke ithata!"

Wa baki a bo a ise a kgotsofale. "Jaanong, morwarra, fa o ntse o opotsa, ba a bo ba ne ba le kae?"

Dikgang a mo emisa ka seatla, a batla go ipaya motlhala sentle. Mokonatedi a tshwanelwa ke go rema le ena. A ipatlisa gotswana la phiri mo kgamelong.

"A o bona sekhi se segolo sa sekgwa se se mo dinaong tsa motse?" Wa baki a koma ka tlhogo a ntse a baakanya baki e e yang e lepelela ka fa, e tloge e lepelele ka kwa, fa e siama ka kwano. "A o bona fa tsela ya Matlwang e rakanang le mmila wa Bathoeng gona, go bapa le fa momeleng?" Wa baki a koma gabedi e kete a re o a ntiegela. "Agaa! Gona moo hee! O a re eng wena? Motho, monna wa tona fela, o thutse botala gona foo; a swa; lerumo la tlhobolo le tsene ka kgodukgotshwana, la tswa ka mokhino! Fa ke bua ke riana, lepodisa le mo go tse di fisang kwa kokelong. Kana Taniele a re go ne go gasame bobete le naga yotlhe. Go se fa o ka gatang gona, o sa gate madi! Ijo! Nna ke utlwa ke boifa, morwarra."

Wa baki a mo tlhoma matlho lobakana, a raregile. Fa e kete kgang ya bona e tloga e lebalesega, a re, "Le nna."

Ba gatela pele ka setu.

A bo a utlwile, go lekanye. A phaphamatsa meetse go boela kwa morago. Gore Lebogang ga a tlhole a le yo go sa belaelse. A itse gore ya gagwe, tsela, e yosi: Go nyamela ka lenga la seloko, letsholo le ise le simolole.

A tsena mo ntlong a le dinao di sefadima. Ga latela metudukanyo e patilwe ke go gotlholo kgabetsakgabetsa. Sešweng jaana o ne a sa tlhole a gotlholo, a bogola sentšwa ya mokgara. A tswa mo ntlong tshupanako ya kereke ya Fora e re 09h15. Fa o ne o ka mmona a tsena mo ntlong, o ne o ka ititaya sehuba gore ga jaanong go tswa motho osele, a le molotwe! Lefatlha le le agang le kotangwe ke kepisi e e methisa le khupeditswe ke hutshe ya mathudi a a lepelelelang kwa pele. Matlhwana a mantsho a ntse a bipile lobadi lo lo sisimosang mmele mo godimo ga leitlho la molema. A eta a akgaa-kgaa lore lwa motubane, a bile a sikere kgetsana e e lekokoma.

A tsenela gongwe le thekisi kwa bopalamelong. A e gwetlha. Ya re e ema, a itatlhela mo go yona. A kabakanya le mokgoetsi ka lobaka lo se lopane. Rrathekisi a tshikhinya tlhogo, a ba a toutelela ka go kgotha marudi. Owai, moamoga tshwene lerutla o e lebatla ka mogwang. A swatola sekgwama se katetse, a swatola letlhare le letala, a le sunya mo kgetseng ya ga rrathekesi. Ga se tshele go re papadi ke papadi. Motho wa batho o ganne go bona tsirimane yoorrapulamadibogo, kakotshi ya bo e roromela, mmotorokara o lebile kwa o tswang! Wa potapotela le mebila go ya go tsena moseja

ole wa motse, kwa matlong a a fa dinaong tsa thaba, gaufi le tsela ya mmu, ya Matlosane . . .

Monna mongwe yo o bolailweng ke setšhane, a gabile go tla go tshwara yona thekisi eo, a sala a betilwe ke pelo le lerole. O ne a sa re o tla re bona ke se go bofelele se mmaago o se jeleng ka tlala fa a utlwa mosito wa motho kwa morago. O jafile a se ka a nna mafega. E le moruti wa kereke ya bona. Boemong jwa go nyenya a fitlhela a mo šenametse, meno a gopotsa motho ditloa tsa kadija wa lekakaie!

Mosong ono a theogela mmele o tapitegile. Tiragalo ya bosigo jo bo fetileng e mo phephisitse marapo. A dubakana le go rulaganya dipegelo ka thulaganyo ya tsona, a ikgoga.

Mongwe a kokota.

Fa a araba, ga tsena monnamogolo. A dumedisa a ikgogela senno. A se ka a tlhola a okaoka. "Rra, ke mo motlhaleng wa baesekele ya me, fa ke riana. Tota nka re ke e utlwaletse kwano."

A mena phatla. Baesekele? Ga mo anogela. Ee. Go teng baesekele e e setsweng le legwaragwara la maabane. Ehe, golo fa le yona e ne e le ya bogodu! Matlho a kalakatsha.

"Ke tla re rre ke mang?"

"Retlamoreng, rra; Joromea Retlamoreng."

"Ke a utlwa, rra. Jaanong nthee o re o simolotse leng go e tlhoka?"

Monnamogolo a mena phatla e e meotlho-otlho. "Mosong ono, rra. Ke e senkile motshegare otlhe, ka ba ka batla ke e tlhoboga. Ke fa mongwe a tla nthaya a re o e utlwaletse kwano. Ka akofela kwano, ke re gongwe ke ntse ke e senkela kgakala."

"Ke a go utlwa, rra," a bua a baya pene mo tafoleng. "Baesekele e bonwe, fela ga ke itse gore a ke e o leng mo motlhaleng wa yona. O ka tla go e paka, fa e le yona." A tlelwa ke leano. "Nnyaa, nama o sa ntse fa, ke tla ya go e go leretse . . ."

A tswa.

A eta a gatela ka godimo fa a gakologelwa gore o phuruphuditse jang mo dikgetseng tsa legwaragwara, a senka sengwe sa go mo tsaya motlhalala. A tswa fela. Mo bathong ba o opoditseng sengwe mo go bona, setlhotšhwana e le se se itseng se le ena o se itseng, ba ba setseng ba simolola go utlwa ka ena. Kgang ya baesekele e e time-tseng e ne e mo leretse tsholofelo e ntšhwa. Go tsile jang gore e timele, le gona e wele mo maatleng a lekgwelwa jaana? Ka pelo a re, monnamogolo, gompieno ke tsile go go ineela!

A tsenya leotwana lwa ka morago lomao. A eta a e kgarametsa go boela kwa kantorong.

Go e bona, ga tlhokisa monnamogolo manno. A soboka hutshe e e tshwetshwethang. Ya nna ya nna: "Ija-ijaa, ke yona! Rre Sajene, ka Bakwena ba ntsetse, ga go e nngwe. Baesekele ya me e ke e ratang jaaka ke ithata, e ke sa bolong go ralala mafatshefatshe ka yona, e tle go timelatimela go sa twe sepe! Nnyaa, tlhe, ke tla tshwanelwa ke go jela Gaangwe nala, pele dikgolo di diragala. Rra, ga ke itse gore nka go leboga jang. O gole o be o nne kana ka tlou ya tona."

Difatlhego tsa sedimoga ka menyenyoy.

"Jaanong wena, rra, o agile kae?"

"Rra?" a araba ka potso, pelo e sa gapilwe ke boitumelo jwa go bona se o neng a setse a se tlhobogile.

"Ke ne ke botsa gore o agile kae, ke re ke tle ke go kgaole dinao, ka ke mo baesekele e tlhabilwe. O tla feta o kaba leroba kwa gae."

Mmadisefe a ema fa pele ga ntlo ya bobedi go tswa fa kerekeng ya Fora. Monnamogolo a tswa ka bothata, a ise a re, "Ke lebogela thuso ya gago go menagane." A ntsha baesekele mo mmadisefeng. "Ke batlile go putla naga ke batla selo, ntekwane se fela fa gae, se bonwe ke motho yo o boikanyego. O se ka wa tshwenyega, rra; ke *lailai* fela!"

"Sala sentle, rra. Se boife go ntsogelela, fa o senka thuso ya me. Ke tiro ya me."

La bofelo la konatelwa ke moporo wa mmadisefe. A leba ntlheng ya gae, monyenyo e le o o letlhololo, fa a gakologelwa kgang ya gagwe le monnamogolo. Motho wa tlhogo e tshweu o ka re o ne a rwele mmeto wa boupe, a thathologa jaaka tlhale, le mororo a sa lemoge gore o bipolarola maoma a se kana ka sepe.

A ikaelela go jela nala kwa ntlong e o kaetsweng ke monnamogolo fa e teng. Ntlo e o neng o ka gaodisa motho sewelo mo go yona motshegare; le motsing e tshubilweng bosigo, e ne e le ka masa. Gore beng ba yona ba tshela jwa mohuta mang, go gaka le monnamogolo.

Nnyaa, o tla tshwanelwa ke go e jela nala, ntlo e, go ya go thusa banna go bapola matlelanyana a dikgang tsa kwa kgotla.

A fitlhela a rwele bosigo bosele ka tlhogo, jwa lefifi la ntshwarelangwana. Loapi lo rile thi ke maru a pula ya matla-ka-dibe, e bile go nnga lefoka mo phefong. A batla a tlhatloga mmila ka mmotorokara, fela a lemoga gore e tla bo e se botlhale go dira jalo. A o gogela ka samorago mo tshutlheng, moseja o o botlhaba jwa kereke ya Fora. A somola tlhobolo go keleka fa e tlhatlhetswe sentle a ntse a inayaletsa boeleele jwa go tlogela totšhe kwa morago. Mme go boela kwa morago gona jaanong e se se o ka itshwenyang ka go se akanya. Ya re a fitlhela tlhobolo e sa supe bogole bope, a e somela mo kgatleng ya legetla, a wela tsela.

A eta a iphaphathile le mmila o o bapileng le wa ntlo e o yang kwa go yona, maikaelelo e le go mo tlhasela kwa o sa solofeleng gona, go mo gakisa maano. Mmila o sa nkge le fa e le motho, e kete lengola le loile batho ka dikgofenyana. A itse gore badimo ba eme nae. A bala matlo go fitlha a itse gore jaanong o lebagane nayo. A tlola dikgora, go tsamaya a tshethemela mo segotlong sa yona. A tlhwaya tsebe. Tududuu! A iphaphatha le moduka o o tswang kwa ntlwaneng, o welela ntlheng ya mojakwa boapelo. A ya masuthe le ona go fitlha fa mojakong. A tlhwaya tsebe gape, a eme ka mekalata. Tududuu! Jaanong a ya masuthe go potologa ntlo yotlhe, a itlhome a ka wela mokgwasanyana. A fitlhela setshiro sa letlhabaphelo la kwa pele se phaitse, fela, ka ntata ya lefifi, a sa bone sepe mo phaposing. A boela morago a ntse a lela sa totšhe.

Ya mmeta, pelo.

A nanarela kwa segotlong, a gopotse felo go le gongwe fela: Setswalo sa nthago. A leka go se kgarametsa ka legetla; sa pala. A kata ka morago dikgato di ka balwa. A tla ka lobelo, maatla otlhe a a sekamiseditse mo legetleng. Ga re thu, a ba a thulana le dipitsa kwa gare. A tlhwaya tsebe, a namaletse fa fatshe mo godimo ga mmetela wa bogobe. Tududuu! A nanoga, tlhobolo e le mo seatleng, a ya masuthe le lobota. A eta a thulana le dilo tsa ntlo. Pitsa, tafole, sejana, bolao, letlole. A fitlhela diphaposi tsotlhe di ngongobetse. Ka pelo a re, bonang, ke ntse ke thibetse phiri serobe.

A kgorosa mmotorokara, pelo e eme mo mometsong. Le e seng go bo bona bosigong joo. A tlhora. A lala a ikana a sa fetse gore motsing di rakanang, e tla nna sa maroka le mathiba!

VII

“Puo ya gago e ntemosa gore o dule wa ntlha go tswa kwa morago.” Ba gasagana ka setshego. A tloga a re, “Re lo itse fela jalo: Fa di siame, lo a re begela; fa di le mokea, lo a re lobela. Ga ke re?”

“Nnyaa, rati, e seng nna. Ke se, sekgono, nka se loma! Ka rre, ka Sedibe. Molato ke gore ga o ise o mpotse ka mokgwa wa tlwaelo, jaaka mosimanyana yo o tsalegileng . . .”

A mo atla, a ise a re, “Ke a botsa, tlhe.”

A bua a mo tlhomile matlho e kete ke la ntlha a mmona; e tswe go sa fete letsatsi a sa ye go mmona. Monomotlha ga go na le pelaelo gore tshingwana ke ya eng. O e bona o sa boelelewe gore ke ya mefero. Mmaagwe le ena a ikgomotsa ka go re magapu a tsile dinala di fedile. O ne a tla e tlhokomela leng, moeka, a tlhokometse sengwe sesele, lorato!

A rakanya matlho le a mokapelo, e le ona go ka tweng a mo taga go feta. Go se ope yo o a bonang, yo o sa lelang ka ona. A tshwana le a namanyane ya kgomo e tsadisitswe ke kgwadi ya modisa. Mmele wa mong o sutsitse sentle, o tshwanela mmala wa dithupana tsa maretlwa, ka marama a a dikhutsana.

A araba a iketlile, a etsa motho a ntsha lotha mo dipakeng tsa meno; e le nako e o e iphang go fata karabo e e nepagetseng.

“Go falola, ke falotse. O raya gore ke tla belegisa jang kwa ntle ga makwalo?” A mo leba ka matlho a a botsang potso, a ise a re, “Mabapi le ditlhatlhobo, di ne di le maswe, e bile di se maswe. Di le maswe ka ntlha ya gore dipotso dingwe ke ne ke sa di itse; di se maswe ka ntlha ya gore dipotso tse dingwe ke ne ke di itse. Le gona, sa bothokwa, ke ne ke kwalela go rafa se ke neng ke se tswetse letsholo, e seng go kgatlha.”

“Nna!” a mo tsena ganong.

Ba omelela ka setshego.

“Nnyaa, baithuti-ka-nna.”

“Ehe!” a bua a mo tsaya ka seatla. “A jaanong o itumetse? Ke raya ka ke moo o kgonne go falola, le fa go ne go na le dipotso tse o neng o sa di itse.”

“Mo go maswe!” A batla a re, bogolo ka ke tsile go dira gaufi nao, fela a ithiba. Aitsane makgarebe a na le go itshema ba ba seng mo dilong, etswe a itse thapelo ya bakapelo! A sunya sefatlhego mo go sa gagwe. “Wena?”

“Mo go maswe, go go phala!”

Ga nna tidimalo.

Kgabagare, Mmoni a re, “Nthee o re tsala ele ya gago, ga twe ke mang ne, ee, Kgosi, e ntse e tshwere jang?”

Motho a gweletlhaka fela. “Motho wa batho, kana thini ya tsebe ga se thaka ya motho, lobadi lo lo boitshegang. C-c-c-c!”

“O a re go rile eng, Khuduga?”

Mogopolo wa boa. “Fa ke bua ke riana, Kgosi o kwa kokelong, ka lobadi lo lo sa jeseng ope monate mo tsebeng. Ke ntse ke lebala go go bolelela.”

“A bolailwe ke mang jalo?”

“Tshipi ya mophamogedi, maloba bosigo. Kwa ntle ga lebaka. Lobadi loo ga lo monate.”

“Mmolai o kae?”

“O tlotla le badimo.”

“Ao!” A ithaya a re o tla mmotsa gore o bolailwe ke mang. Boemong jwa go rialo, a re, “O laegile, selo se se nang maikutlo. Mme fa o utlwa, go sa na le tsholofelo ka ena, ke raya Kgosi?”

"Ga ke itse. Pegelo ya mosong ono ya re o hema ka la Modimo fela."

"Modimo o mogolo."

"O mogolo."

Ba tlhoma ditlhogo.

Heke ya tswirinya. Ba tsholetsa difatlhego di hupetse manyaapelo. Ba ema madi fa ba bona lepodisa.

La dumedisa, le ise le bege mafoko.

Khuduga a mena phatla. A sala a rile tuu. Fa le bona a didimetse, la phunya mafoko.

"O re tlogetse."

"Mang?" motho le mokapelo ba boletsa gongwe.

"Monna wa lepodisa."

A bo a dubile thankga, monna wa pegi.

Motho le mokapelo ba huparelelana jaaka mawelana a bonana lwa ntlha morago ga dingwagangwaga. Ga keketla keledi ya monna, ga keketla keledi ya mosadi, ga tlhokega yo o nonang pelo ka mathe!

Lepodisa la bona gore go emaema ke go tloga le lela ka ntlha ya batho ba lela sa matlarolapelo. La ngosela le sa laela.

Moithui a tswa a kamakamile mogodungwana. A batla a diga se o se kamakamileng fa a bona meokodi e elela. A boela mo ntlong.

Kgabagare, fa a ithoma gore kwa ba teng ba wetse dibete, a ba atamela ka senya.

Ga a ka a letela go utlwa la bofelo mo go morwae. Ya nna lobaka lwa gagwe go fokotsa manyaapelo.

Kgwedi, morago ga phitlho ya ga Kgosi, Khuduga a etela mokapelo kwa tirong. Morago ga go kabakanya le mokwaledi yo o mo fitlhetse a ja thoko go bapa le mokoa wa dipegelo mo tafoleng a lebo-gela thuso e o e mo fileng, a welela le mogogoro.

Ba batla ba thulana fa pele ga mojako wa phaposana e go tlhabe-lwang lomao mo go yona.

"Ke batlelang go go pitikolola ke sa go bone!"

"Mme nna ke sa le ke go bona o sa tla ka mogogoro," a bua a mo kaetsa letshofa le ba ntshang mere ka lona. "Ga o bone ke tlolela kwa morago jaaka letsetse?"

"Mosetsana!"

Ba lebana mo matlhong, a ise a atle mokapelo mo seatleng. Ya re a nanosa tlhogo, a re, "Lo tota lo semeletse e le ruri. Seatla sa gago se nka," a kalakatsha leitlho, "melemo."

Ba re setshego gwaa.

"Owai, o tlhora ga katse e ntsho. Dingaka tsa mono ke dimumu. Ga ba tswa dipe mo," a supa molomo.

"Ehe?" A bua jaaka o ne a itlwaeditse go simolola lokwalo longwe le longwe kwa sekolong (morutabana a beditse gore mere e nne borethe): "Ke boitumelo go amogela lo lo tswang go wena. Jaa-nong, nthee o re sešweng tiro e sa ntse e letsa? Ke bona o simolola go nona."

"Owai, ya kwa phefong le go nona ga gago!" A tloga a re, "Nnyaa, tlhe, gompiano ke moroba fela. Re romela ba babedi fela kwa kokelong ya West Chest. Monnamogolo, Retlamoreng, ke mongwe wa bona."

"Monnamogolo Retlamoreng!"

"Ee. Pegelo e tsile gompiano."

"Ditlhabi di mo kokobalele," a bua a menne phatla. A tloga a botsa, e le go tlatsa puo fela, "Yo mongwe?"

"Le ena o nna golo gongwe gaufi le monnamogolo." A swatola faele e katetse dipegelo. A e tlhoma matlho, a ise a re, "Mme ka mo pegelong e, o nna gongwe kwa matlong a a fa dinaong tsa thaba. Bobedi jwa bona ba tshwanetse go ya go tsewa gompiano."

"Ke a bona." A ikutlwa a nna le kgatlhego mo monneng wa manno a a fetotsweng. A kopa faele e e tshwereng aterese ya gagwe ya bogologolo. A tsamaisa matlho le maina. A fitlhela le yona e mmeja jaaka ya ntlha. Rodney Gobuamang. Mme palo ya ntlo e le e o kileng a e kaetswa ke monnamogolo Retlamoreng. A lebelela leina gape. Rodney Gobuamang! A ingwaya tlhogo jaaka motho wa semathana. Mme e kete monnamogolo o ne a rile ntlo eo e nna mongwe a bidiwa Matloanyane. A ikotlhaela boelelele jwa go se botse sereto!

A gaodisa phatsimo ya mhitshana o o sa leng a o rwala motsing go a o abelwa mo sematleng sa galase ya raka ya mere. A tshogana ka a gakologelwa mafoko a ga mmaagwe ka ga mpho e . . . *ke yona o tla mo gopolang ka yona mo mokgapeng wa gago . . .*

Batho ba kae!

A utlwa mowa wa kilo o tsena mo ditshikeng tsa gagwe, di be di sala di o gopetse *pe*. A iphitlhela a setse a butse mojako, a re o a tsamaya. Segakolodi sa mo ja ping: Ga o ise o laele! A boa ka mora-go.

"Rati, e kete motho o ka kailakaila le diphaposi tsa kago e ya lona, go bona le go boga bontle jwa tsona. Ga ke ise ke bo ke nne le lobaka lwa go dira jalo."

"Dira jalo ka pelo e tshweu, moratiwa. Mme," a bua a mo tsipela leitlho, "o se ka wa lebala gore re teng ka kwano!"

"Jaaka gale," a mo tlatsa.

"Jaanong, rre Baleseng," a bua le mokwaledi, a tlhokometse gore a se ithame ka mafoko, "batho ba, ba romelwa ka eng koo West Chest?"

"Ka amalense, rra. Ba isiwa ke nna ka nosi; ga ke romeletse."

A atametsa senno. "Ehe? Fa o *tshaisa*?"

"Nnyaa, ke ntse ke le mo tirong. Go ntsaya ura go ya le go boa, fa ke kgoetsa jaaka setsenwa. Ke atisa go tloga fa ka ura ya boraro fa ke itse gore jaanong ke fokoditse tiro mo kantorong."

"Nnyaa, ke tiro e ntle, e o e dirang. Batho ba tlhoka thuso ya monna a tshwana le wena jaana." Ka pelo a re, *le nna*. "Kakatllela fela jalo."

"Ke itumetse, rra."

A tlhodumela tshupanako, a ise a re, "Rra, ke gona. Re tla boela re kopana nako e nngwe." A mo abela letsogo.

"Bo sele, rra."

Ya re a sa tsena ka mojako, a bo a setse a re, "Ga nkitla ke tlhola ke timela; dikhutlwana tsotlhe, ga go mo ke sa tsenang." A aka. "Dinako di tshlepagane. Maitsiboa, o se ka wa lebala, re ya kwa ditshwantshong kwa *Kohinor*. Nako ke 19h30." A mo itaya ka dipounama.

A tswa ka mojako o mogolo, a itse sentle gore maltho a mo phunya marobana go tswa ntlheng tsotlhe; a mabedi e le a mokapelo.

A leba kwa kantorong mogopolo o itela monna wa West Chest fela. Gore ka nako e e beilweng go ya go mo tsaya, le ena o tla bo a kwaile mo meriting ya ditlhare.

Sa eta se ngaa segoetsane sa koloi ya balwetse. Ya ema ka kgalalelo fa pele ga ntlo nngwe ya tse di okangweng ke thaba. Ga photsa Baleseng ka namana, a feletse mo bakinyaneng e tshwaana. A late-lwa ke mooki, a kamakamile bukana. Ga tswa lekgarebe la dipounama di ntse di re *tleree*, mo ntlong. Ya ba kगतlhantsha le tshingwana ya ditšheše.

Ba kabakanya le Baleseng, lekgarebe le ntse le kgotha marudi. Nnyaa, pala-gabedi e sita pala-gangwe. Mooki a pitikolola ditsebe tsa bukana ya gagwe, a latlhela bofofu. A lelala palo ya ntlo, bukana gape, palo ya ntlo. A rola matlhwana, dintshi di tlhakatlhakane le moriri. Baleseng a atamela. Le ena a fitlhela palo ya ntlo e le yona.

"Mme nna ke simolola go utlwa lejina leo ka lona," ga bua lekgarebe.

Ba tswa. Ya re ba ise ba pagame, Baleseng a ikgata motlhala.

"Mma," a bua a tshwere matlhwana ka seatla le ena, "fa e le gore se ke se buang ke matlakala, o tla intshwarela. Mme fela ke rata go itse selo sosi: A rre yo -" a se ka a le digela.

“Rra, o nkutlwa eng? Ke go bolelele ga kae gore le go mo itse ga ke mo itse? Lo a bo lo tlholela motho ngwana wa leswafe. Fa o sa rate go se bona, tswee-tswee ntswela ka jarata!”

A gakologelwa gore ke go e latela mosimeng. A tswa ka ngoba e sa fothlwa. A tsena mo koloing a le mosetlha.

“Go siame, mma. O bothale! Mme o bone bo se go je, bothale joo jwa gago. Ka re o tla tla go aloswa ke maotlana, fa e le gore le ena maitseo a gagwe a mo dinokeng jaaka a gago. Mme fa o sa tlhokomele, o tla amogelesega ka tsoopedi kwa kgolegelong!”

Ya ragoga, kgorrwe ya mmuso, lorole lo beta mokodue. Ya re fa e re e tsaya segono gona ya bo e rita ka a mabedi a letlhakore! Nnyaa, e le ruri ga e ile mmotlana.

Ya tikela ka sekhutlo sa mmila lekgarebe le ntse le e tlhomile matlho. La nyenya wa losea lo akgolwa, letsipa. Ya boela kwa ntlong go ya go begela mokapelo gore sesetlana se fetile.

Mmotorokara o montsho wa mapodisa wa ntsha nko mo tshutleng, go lebagana le ntlo ya bothano go tswa go e lekgarebe le tseneng mo go yona. A sula mogopolo go lemoga gore e a bo e le dilo tsa phiri le serobe gape. Mme fa o ka bo a bone monyenyo wa lekgarebe, fa o ka be a bone boipelo bo tšhaama le pelo ya lona, fa o ka be a bone! Nnyaa, ga a a bona, ruri ga a a bona. Ya nna gona o dumelang gore di mo feletse morutsheng. Gore fa a dule ka lesidi fa ga go kwa o ka tlholeng o sekegela tsebe gona. Fa e se go ikgomotsa ka le le reng o tla sekwa ke ditshoswane.

A tshokane a gakologelwa mmotorokara o go kaiwang o timetse go bapa le bentlele ya ga rre Ditlhora tadi e amusa. Motho o ka iphimola dikeledi ka kgetse ya mothale o. Nnyaa, ga go rone. Bogolo jang ka e tumile bobe mo dikuranteng.

A oketsa lobelo.

VIII

Maitsiboa pele ga letsatsi la Keresemose ba wela tsela go ya Nkai-kela, Khuduga le mokapelo. O ne a kgakola mmotorokara o o neng a sa tswa go o reka mo go yona beke eo. Ba ne ba dira jaaka bontsi bo tle bo dire, go ya go iphokisa phefo kgakajana le legae.

“Ke tlhologeletswe Gloria mo go maswe,” ga bua Mmoni. “Ga ke itse gore a jaanong o setse a tiile marapo sentle go ka itumela le rona ka moso.”

O ne a gabile letsatsi le o le umakang ka pelo ya gagwe yotlhe. Go fetile nakwana ba kile ba rerisana ka ga lona, ena le mosetsana yo o tlogileng a tsalana nae jaaka a ntse a kgothaletse go mo tshedisa

mo mahutsaneng a go latlhegelwa ke mokapelo. Botsalano jwa bona ba tebisiwa ke gore bakapelo ba bona e ne e le ditsala tse di kitlaneng go tswa bonyaneng jwa bona.

Khuduga a didimala lobaka lo se lopane, matlho a ganeletse mo tseleng, a ise a re, "Gloria ga a bolo go feta metlha ya bonyana. Mo fe nako, nako fela. Aitsane ke ona more wa makgonatsotlhe. Mang le mang o ka wela dingalo, fela morago ga nakwana a fole. Le wena o ka tshokane o utlwa go twe ke bidiwa mo mmung o o tsididi, o be o sunya monwana mo nkong, ga ke re?"

"Mang!" A rotola matlho. "O sa ntse o re ke sunya monwana mo nkong? Nka tsidifala ka yona nako eo!"

Aitsane le ne le setse le beilwe, ke raya letsatsi, mogaetsho. Jaa-nong o ka ikakanyetsa boipelo jo bo aparetseng pelo ya motho yo wa batho. E bile ena o ne a sa boa ka kwano. Mmaagwe! O ne o ka fitlhela a kokoroga semokoko mo gare ga dithole, a sa tlhole a phunya mafoko, a a phunyakaka!

Moeka a gogela mmotorokara fa thoko ga tsela, ba intsha letsapa ka mogodungwane. Ba tloga ba ya go kailakaila gaufi le moedinyana o saila ditšheše tsa naga ka mehuta ya tsona, di ntse di ribaribela o ka re di laletsa bakapelo go tla go boga bontle jwa tsona, le go kgetla ngatana e ba tla etang ba e dupadupa mo loetong lwa bona. Aitsane batho bangwe ba dumela gore lorato kwa ntle ga ditšheše lo tshwana le mmotorokara kwa ntle ga leokwane, ga lo a felela! E kete le bona e ne e le ba lesomo leo.

Ba wela tsela. Wa mosadi a ineela dikgofenyana tsa motshegare le ditoronyana tsa tsona. Khuduga a tlhoma kakotshi lonao, e kete o šwa pelo gore ba goroga leng. Ya re ba tthatloga lekgajana le le okameng Nkaikela a ja mokapelo ka sejabana ka nenekwane. Ya re a phaphama, a mo kaetsa ka tlhogo.

"Nkaikela maitisiboa . . . Montlenyana."

Kgarebe ya komoga fela mo maibing a boroko: "Ao, rati, ke ena Okaikela," a bua a lebile dipone di etsaetsana le dinaledi. "Ke ntse ke itlhoma go le kanyana," a bua a gonetsa. "Ntekwane ke namane e tona ya motse!"

"O a bo o ka re Okaikela le wena, ntswa e le Nkaikela. O itshware, o ya ditšhabeng!"

Ba omelela ka ditshego.

Kgabagare Mmoni a re, "Ehe? Intshwarela, tlhe, mokapelo. Go ntule gotlhelele mo tlhaloganyong gore goorramotho . . .

. . . go thebe phatshwa!" a mo tsena ganong. "Ke gona mo ke boneng phatsimo ya letsatsi la ntlha mo botshelong jwa me. Gona fa. Maitibolo le gofajane wa ga mme. Ke fela jaana." A ota monwana.

"Ke a bona. Mme nna ke gona fa ke boneng phatsimo ya - ya eng, moratiwa?"

A atametsa molomo mo tsebeng ya gagwe, a boraborela tlase, "Ya lorato lo lo sa khutleng!"

Aa, a bo a mo segetse mo lefureng, fa a rialo. Motho wa mosadi a latsa tlhogo mo legetleng la mokapelo, a itshela moriti o o tsididi ka ga melao ya tsela.

Ba kodukodumela ba ise ba fitlhe fa difaleng. Ba tloga ba tsaya tsela ya mmu, ba hularetse ya Matlape. Sekgalanyana se se setseng ba se wetsa ba dumaduma komanyana e ba akanyang e nyalana le maikutlo a bona.

Ba emisa fa pele ga ntlo e e takilweng dipota. Ya re ba ise ba tlhome oobedi fa fatshe a bo a setse a ba bone. A tla a phaphathega, mosetsana yo o matsarapa ka bomo, o ka re kgogo e utlwile tse dingwe di ntse di re kokokoko go supa fa di baya mo ntshung.

A mo phamogela. "Mmoni!"

Ya nna mekabakanyo, metlamparelano le meatlano e motho o neng o ka ithoma e se kitla e bona bokhutlo. Moeka a nnela go raga majwe. Kgabagare, fa jaanong ba utlwaletswe, Gloria a atamela fa go ena. A dumedisa a mo abela seatla.

Morago ga magang-gang ba bo ba le mo tafoleng, leino le lelela boatleng. Ba digela ka dino, magang a ile magoletsa gape, o ka farologanya mogolo le mošwa ka ona.

Tshupanako ya ntlo ya bega fa e le 22h00. Ya re bagolo ba re bosigo ke joo, morole o mosesane wa suthisa gotlhe go e leng morubane, ga lela leoto. Wa gotela mogote wa go ngadisa monna phafana, beng ba ona ba thenekisa dinoka le moribo wa ona o ka re diboko di longwa ke leokotsane! Ya re go tsena ya sešweng jaana, e e tlhakanyang mogolo le mošwa berese, ya nna ya nna: "Gape!" Ya ganelela mo leisong.

Ya re ba re *ebu*, kgogo ya bo e itaya lephuka, e sa tswa go le itaya.

Ga utlwala go keketla ga kgaka gaufi le lotlhaka lo lo medileng mmata mo gare ga molatswana; ntlheng e nngwe go utlwala ditshego tsa batho ba šapa mo lekadibeng. Gaufi le setlhare sa mogokare, mo tlhageng e e lodulo lontle, go le diroto tse pedi tsa dijo; mo leisong, gaufi, go kgakgatha moetana. Mmotorokara o kwaisitswe mo moriting wa magokare.

Ba ne ba gaketse ka mokaragana mo teng ga metsi, e le Khuduga, Mmoni le Gloria. A nwele fa, e re makgarebe a re a tla re o tshotswe ke nogapotsane, a biloge fale. Mo go ena go šapa e le mma-mphebogobe, go ka twe o goletse mo lekadibeng le.

Makgarebe ona - oho! E re motho wa bona a ithoma a bona e

kete mabele a a motlhotlhonyana a ama metsi, a phatšhamele kwa polokesegong ya lobopo. Boboi!

Fa e kete metsi a ba lapisitse ba tswa. Makgarebe a ya go kanama mo bojannyeng gore a ome; ena a kalakatega le lerwana. A boa ka dingatana tse pedi tsa ditšheše tsa naga. A eta a di dupeduba. Tsa tshokane di mo gakolola tshingwana ya ga maagwe ya ditšheše e o kileng a gapa mokgele ka yona mo dikgaisanong. Ijo, a e phimola ka bonako mo kgopolong ya gagwe fa a gopola gore gompieno ga e sa tlhole e le tshingwana ya ditšheše, ke tshimo ya mefero. Motho o ka re eng tota? Dilo tsa dinala le magapu!

A fitlhela go letilwe ena, Gloria a sa bolo go tshola. A ba abela dingatana tsa ditšheše, mongwe le mongwe ngatana ya gagwe. Mongwe a leka go mo tshetsa pelo; yo mongwe a mo naya dipounama.

“Fa ke lebeletse naga e ke gopola malatsi a me a bosimane, re sa ntse re rata go tswibilana ka mmopa, bogologolo tala.”

“Owai, o raya maabane fa,” ga bua Mmoni, “o ise o fatlhoge!” Makgarebe a tshega.

A mo dilola ka modilolo wa motho a bolawa ke leino la motlhagare, a letetse ngaka go tla go le somola, a ise a re, “O sotla ka nna. Ka nako eo ke ne ke setse ke gama, ke fesa.”

A utswa Gloria ka matlho, pelo e tswetswena boutlwelobothoko, fela a bo dimokanya ka menyenyio ya gangwe le gape. A nega pelo go bona a sa supe le fa e le motlhala wa manongonongo a pelo ya motho e wetswe ke kotsi ya mothale oo.

Mmoni a tsosa kgang ya magapele. “O ne o sa re o re tlotlela ka ga go pharana ka mmopa.”

“Ee! Ke batlelang go lebala? Ditiro tsa malebadi a botsofe!”

Ba tshega.

A tsaya fa o lesitseng: “Jaanong, nna le mophato wa me wa Mailagoangwa re phare basimane ba Botshabelo gore motho wa bona a gwetle jaaka poti e utlwa thipa. Re tloge re ba tlose lekwitikiwi go tsamaya re ba kgotlometsa moseja ole ga noka, ba phoga-phoga sethito!”

“Nna ruri ke ne nka ikemela,” ga bua Gloria, “Ka bona se lo neng lo ka se dira.”

“Ijo-nna-ijoo! O ne o tla di gama o sa di tlhapela. Kana Mailagoangwa a ne a le bosilo! Go se seramogolo-serangwane mo go bona fa ke abile mophato.”

“Batho! Re nnetse go golora le puo, dijo tsona di a fola,” ga bua Mmoni, a gogela megopo ya dijo gaufi. “Nteng re nathanatheng.”

Ba ya mo go tsona ba ntse ba tswetsetse ka magang. E re fa moaned

a sa metsa, bareetsi ba tshwanelwe ke go mo atlhamela, go tsamaya a metsa, e bo e le gona kgang e ka tswelelang.

Ga utlwala mmimo o o motlhofo go tswa kwa rading ya mmotorokara o nyalana le mowa o o renang. Ba o amogela ka tsoopedi, go patlangwe mo mapang, go anngwa dino ka dimone. Nnyaa, ba le kwa ga mothakga.

Ya re letsatsi le elama kgala ya bophirima ba phuthaphutha merwalo ba wela tsela.

Mmotorokara wa thuntsha dithole go kaya bokhutlo jwa motlha o o tla nnang lejwana la perela mo sekhutlong sa kagokgolo ya botshelo jwa yo mongwe le yo mongwe wa bona!

Fa letsatsi le le tlhatlhamang le itaya mo phogwaneng ba bo ba le mo tseleng, ba gopotse Tlokwe. Gompiano ba bo ba se bosi, ba patilwe ke mmaSetšhele, mookimogolo wa tlileniki ya boMmoni, a tswa go jela boorraSetšhele nala kwa Nkaikela.

Basadi ba eta ba tsere dikgang ka ga baokiwa ba lohuba. O ka ithoma e le yona kgang yosi e ba ka tlotlang ka yona fela. E re moeka a ithoma a re o leka go ikgakolola mokgwa wa go ranolola marara a kgetse ya mmotorokara o o timetseng mokapelo a bo a mo kgaosetsa ka go mmotsa sengwe mabapi le batho ba lohuba. A phirime mogopolo; fela a ikgoge ka go latlhela la gagwe, nako nngwe le katogile kgang bobe.

“Rati, a o utlwile ka ga monnamogolo Retlamoreng?”

A tsiboga. “Monnamogolo Retlamoreng? Nnyaa. O a re eng?”

“O sa ntse o re o a re eng! O batlile go petla tlhako! Dingaka tsa re lekgwafo le segololwe, go tshwanetse ga tsenngwa la maitirelo. Nna ruri ke ne ke sa dumele gore lohuba lo mo tsene go le kalo.”

Mogopolo wa boela kwa monneng yo o neng a tshwanetse go pata monnamogolo go ya West Chest. Gore ena kwa o teng o ikutlwa jang, kgakala le kalafi. Le gale, legwaragwara o ka re eng ka lona?

Ntekwane mmaSetšhele le ena o mo go leo. “Nna ke sa tshositswe ke monna yo o neng a tshwanetse go bolola le monnamogolo. Motho go ya ka lenga la seloko nyelenyele! Gona jaanong, o phaphathega jaana a sa itse gore bolwetse bo mo totetse go le kana kang.”

“Ga o itse, wena mme Betty,” ga bua Mmoni, “batho ba mothale oo ga ba rekegele matshelo a bona. Selo se, lohuba, se diphatso mo gobe. O ka kwakwanta ka mabela gompiano, o re o fodile. Phetso-phetso, ka moso re go bega ka mogoga!” A retologela go mokapelo. “Rati, a nkile ka go umakela sengwe ka ga monna wa matlola-dikgora?” A re nnyaa. “Nte ke go tseele kgang hee: Motho o ganne

go bona amalense kampo go e utlwa, ga ke itse, a bo a thulathulana le matlhaku ka kwa segotlong!”

Ba tshega, le ena a tshega.

“Ga se ditshego, багаetsho,” a tswelela, “loso! Nna ruri ke mo utlwela botlhoko. O tsile go rwala mabogo mo tlhogong, lengwe la malatsi.”

Khuduga a kapa mafoko a gagwe a bofelo, a a naya bokao bosele. Ke nnete o tla rwala mabogo mo tlhogong; mme e seng ka ntata ya lohuba, ka ntata ya ditiro tse di makgapha tsa gagwe! Tsatsi lengwe e tla nna tsatsi la mabolelelaruri!

A tshuba sakarete go ithoba maikutlo.

Ba ne ba welela lekgajwana fa a bona sengwe mo gare ga tsela kwa pelepele kwa. Ya re ba ntse ba atamela a kgona go bona gore ke mebotorokara e mebedi le fa e le letobo. A kala matlho. Kotsi? E kete. A gata mafura.

A fitlha a gogela mmotorokara go bapa le tsela. A ya go tshela bofofu. E le mebotorokara e mebedi, e sugagane. Go se ope wa bakgoetsi yo o duleng kotsi; mme ga jaanong ba emelane ka ditse-tsekwane.

Tshekatsheko ya ka pejane ya mo kaetsa gore go phoso mang: Lekawana la dingwaga di ka ne di le masome a mabedi le di kapile le sa ipateletse, matlho a ntse a re tleree! E re fa le re le a omana go bo go tsimoga meokodi mo leganong. Monna yo mongwe a lebeга a tiile, ka diaparo tse di magasigasi le matlhwana a mantsho, a bua puo ya motho a gamogile, e seng matlakala a a tswang ka legano la lekawana, le jaanong go neng go bua mabele a manjakane fela mo go lona! Fela matlho a gagwe a sa lape go ogola sengwe ntlheng ya ga Khuduga.

Ka pelo Khuduga a re e batwa ke melamu e sa e lebana ka ona mogwa o. A fetsa mogopolo go itsise mapodisa a lekala la dikotsi fa a fitlha kwa gae ka go ne go sa tlhole go le monamo go le kalo go tswa fa kotsing.

“Borra, lo tla nama lo sa eme fa, go tsamaya mapodisa a goroga. Ke tla fitlha ke ba tlhagisa ka ga kotsi e. Ke bona ba tla itseng gore go dirwe eng.”

Wa manjakane a gweletlhaka fela: “A a tle, mapodisanyana ao a lona! Mmotorokara wa ga rre, madi a a kanakana, o tle go thulwa ke toisi ya motsoko wa bomankgodi! Tlaya le bona, o tlogele go nna o re *ke tla . . . ke tla* mo! Mme o itse: Moseka-phofu ya ga gabo ga a tshabe go swa lentswe. Tlaya le ona, mapodisanyana ao!”

A bona go le molemo go ba tlogela ka la go re mapodisa a tle; a retologela mmotorokareng. A batla a thulana le mmaSetšhele ka ba ne ba dule kwa mmotorokareng go tla go tlhola ka a bona a mabedi.

"Mma, nta re yeng kong. Ke tla fitlha ke itsise mapodisa a Tlokwe ka ga kotsi e. Ga go se re ka se dirang gona jaanong."

Monna wa matlhwana a tshwara ditshobotsi. Baoki! Ka yona nako eo, a fitlhela a lebagantse sefatlhego le mmaSetšhele. Motho wa mosadi a sala a khwatile sefatlhego se sesetlhana, o ka re o bone selo sa bosigo!

"Ntang re yeng!"

A rakanya matlho le sefatlhego sa ga mmaSetšhele se fetotse mmala. A ya le matlho a a gotogileng go ya go tsena kwa monneng wa matlhwana. A leba mmaSetšhele gape. A fitlhela ona molebo ole wa ntlha, mong a supile ka monwana, mme a gakwa ke puo. Matlho a ya kwa go rramatlhwana . . . kwa go mmaSetšhele . . . rramatlhwana . . . mmaSetšhele. A kgapha sethitho.

O ne a re o tla botsa mmaSetšhele gore o nyelekwa ke eng fa rramatlhwana a gotlholo. Mogotlholo oo, wa motho a totetswe ke lohuba, wa katela mmaSetšhele mafoko ganong.

"Monna yole," monwana o gana go boa kwa o supileng, "ka re a ntsetse, monna yole ke a mo itse! Ke ena yo o neng a tshwanetse go ya West Chest le monnamogolo Retlamoreng!"

A bo a a weditse.

Mogopolo wa moeka wa boela morago ka lobelo. Mmotorokara o o timetseng gaufi le bentlele ya ga rre Ditlhora . . . mmala wa ona . . . ee, o motala! Ke ona o o bonalang mo mangapong mo tlase ga o montsho, o go bonalang o tshasitswe ka potlako. A gakologelwa tlhaloso ya ga monnamogolo mabapi le monna wa ntlo e o fitlhetseng e le lolea; ya mo kotama. A gakologelwa gore ke monna wa lohuba; a tlhomamisiwa ke mafoko a ga mmaSetšhele, mme bogolo ke go utlwa a gotlholo botlhoko. A itse gore ke ena; ga go yo mongwe!

A mo gadima ka matlho a tletse kilo, mabogo a lemile lepetleke, a roroma. A rakanya matlho le monna yo o sa bolong go mmatla botshelo jwa gagwe jotlhe; monna yo o eletsang go mmotsa sengwe ka ga mmotorokara o o timetseng; monna yo o eletsang go mmotsa sengwe ka ga maiteko a a foloditseng a go mo digela kwa tlase ga moratho wa Bathoeng; monna yo o eletsang go mmotsa, mo godimo ga dilo tsotlhe, sengwe ka ga se se bakileng loso lwa ga rraagwe!

Rramatlhwana a akofela kwa mmotorokareng, a tudukanya. A tswa a sikere sepanere sa tona, a feditse mokgwa gore o tsile go iphemela ka sona ka a bona botshelo jwa gagwe jwa kgololosego bo beetswe mebotwane!

Khuduga a apaapa legwafe. A tlhoka se o se senkang koo. A hutsa boeleele jwa go e lesa kwa gae.

Ya re a sa ja makgwere jaana rramatlwana a tlosa lobelo, a lebile sekgoa se se kwa moseja ole wa noka. Le ena a se ka a tlhola a re ka moso. A mmaya mangole.

Lekau la dintshe la thusa basadi go lebelela tiragalo-seka-toro e, le mororo le e bona ka matlho a a bori. Ba makala, boraro jwa bona, gore ba a bo ba bona dife. Ba sala ba gadimile bobedi jo bo ntseng bo ngotlega, bo be bo sala e kete ke ditshoswane tse pedi mo lerwaneng.

A utlwa makgwafo a gagwe e kete a a fatoga. Fela a ikana gore gompieno ga a kitla a mo tswa dinaleng jaaka gale. Ke gompieno kgotsa le ka motlha ope!

Ya re a re o tla re ntle diatleng, ke tle ke go rute magokonyane a botshelo, rramatlwana a ja nkadile ka kala ya setlhare. A feta a sumakaka, a ba a ya go rita fale jaaka ntšwa e pomilwe mogatla. Ka a le dinao di bofefo, mosimane wa kgomo tsa pele, a bo a setse a re ke fano gape! Rramatlwana o ne a setse a fegelwa jaaka makalanyane a sa tswa go itelekela ka seteišene. A mo atamela a etilwe pele ke diatla, keletso ya go di mmaya e mo tlhakanya tlhogo.

Ka lemmonyana la bofelo la maatla, rramatlwana a tsholetsa sepanere ka bofefo jo bo gakang polelo. Khuduga a se bona se tla se lebile phogwana. A tla thari. Sa mo kgeledisa legetla, mangole a ba a batla a nyemekana. A ingaparelela ga mpatlise rre le mme ka seatla sa sepanere, ka seatla se sengwe a apaapa mogolo. Ya nna sa ntlogele-le-nna-ke-tla-go-tlogela! Mo tshukatshukanong e, matlwana a wa. Ba rakanya matlho a a gotogileng.

A ema madi!

Fa pele ga gagwe, jaaka e kete o a lora, go eme mong wa sefatlhego sa motho yo jaanong o mo gakologelwang sentle - lobadi! Hutshe ya wa le yona. Ke ena! Bona le lefatlha! Ke ena mong wa leina le le umakilweng ke rraagwe mo khularong ya gagwe, ena yo o neng a atisa go ya dipitseng le rraagwe fa o sa tshela. Ke ena, Rankelenyane!

A utlwa a kokotlelwa ke maatla a o sa itseng kwa a tswang. A kgoba ka lengole mo seperuperung ka bofefo makgetlo a a sitang palo. Ya re a hunagana ka bogare jaaka thipa ya mokopelo, a rema kgodukgotswana ka seatla-seka-selepe gabedi, gararo. Rankelenyane a gwetla jaaka podi e kgaolwa mogolo, sepanere sa bo se wa mo letsogong le le repileng. A sitlhama jaaka mmeto wa mabele o sa tlala sentle . . .

A ikgoga go fitlha fa molapong, a sunya tlhogo mo metsing a a tsiditsana, legetla le thunya. A utlwa a tia mmoko. A boela kwa go ena. A mo leba lobaka lo lolele ka matlho a tlola malakabe, ya ba ya nna e kete o tla mo simegela ruri. A mmaya mo masikaraphoting, a ya masute go ya go tsena kwa mmotorokareng.

O rile ka re o sama le, o sama lele, ga nna ga ganega go ya go ile. Lwa bofelo a somela dikgaswana, a leba kwa kgolegelong, letlholo-gelo la go tlhoma mogolegwa dipotso le tuka jaaka molelo wa badi-mo mo pelong ya gagwe. A emisa go bapa le kantoro ya lepodisa le le mo tirong bosigong joo. A eta a gatela kwa godimo, ka pelo a ntse a re kwa o teng o tshwanetse a bo a rarabologetswa.

Ba ya ntlheng ya phaposana e o tswaletsweng mo go yona.

“Rre Nkosi, fa ke riana, ke paletswe ke go bo bona. Ka bo ke re ke akofele kwano, go tla go intsha bodutu.”

“Bodutu, rra!” a bua a senka sekopololo mo šwantlheng ya tsona.

“Nka dumela, motho wa batho. Motho o ne o tlhotse o thulana le seririntlhokwe! Nnyaa, ga o tlhobaele ka phoso. Mme monomotlha gona o upile thaga ya dithaga mo tshimong ya botshelo jwa baagi ba mono. Ga a bolo go jesetsa batho kgobedung, motho yo. Fa go sa ntse go na le bangwe ba ba maikaelelo a a tshwanang le a gagwe, ba tsile go tshaba bodiba jo bo jeleng ngwana wa ga mmaabo!

“Le gona, tiro e o e dirileng monomotlha, e tsile go nna namane e tona ya kgwetlho mo go yo mongwe le yo mongwe wa rona mono Tlokwe.”

“Ke itumelela mafoko a gago, rre Nkosi. Monna ke go ineela mo tirong ya gagwe ka pelo le mowa. Le fa e kete nako nngwe motho o neela seditse o katogane le katlego sekgala sa nko go tswa mo molo-mong! Ruri motho o tshwanetse go itima dijo.”

Khuduga a nta a kopolola, a ba a tshuba dipone. A mo eta pele. Banna ba kae!

Lesedi la wela mo godimo ga sefatlhego se se matlho a dikala, a tsepame golo go le gongwe fela. Tlhogo ya mong e lepeleletse mo legetleng, a phuga lefulo ka legano.

Ba re gao!

Khuduga a kgorogela mothapo. Wa re o ne o mpeile letswalo! A apaapa mo thamong. A rakana le se o neng a se belaela. Semu-kana sa bothale! A gadima rre Nkosi a gakgamaditswe ke se o se bonang. Le ena a lemoga se se diragetseng. Ba kgotha marudi.

Ba tswa ba tlhomagane. A leba kwa mogoleng go itsise molaodi gore mogolegwa wa gagwe o ikhuduseditse badimong.

IX

Gore ke Matlhatso wa botlhokwa mo matshelong a bangwe, go sa belaetse. Gonne go ne go tla mmotorokara o komotswe dithulelo jaana, wa dipone tse thataro kwa morago, o e reng morole o mose-sane o o bona, ditiro di tlhale diatla ka kwa malapeng!

Wa eta o kgabaganyetsa mmila ka mo le ka kwa, o etsa monna-mogolo a gapa dipodi - lenakana la ona le lelela boatleng. Mo mannong a a kwa morago, mo gare ga baetsana, go le difatlhego tse pedi tse di phatsimang ka boitumelo; beng ba feletse mo go tsa lenyalo. Kwa morago ga bona go latela mokoloko wa mebotorokara, go tlhodumetswe ka matlhabaphefo, pina e ile magoletsa, e ntse e le, "O rile o a mo rata."

Ka kwa segotlong soorraSedibe go kuelethe pherere ya go ntshetsa motshitshi semane. Mme ka fa ngwaong go itsiwe gore ka le le tlhatlhamang e tla bo e kuelela goorraSehume. Mo go bommabana, batshwara-thipa-ka-bogale, e le letsheetshee la batho ba apere bodilotsana jwa dipitse tsa naga.

Ya re morago ga go nna go jewa mokaragana, ga bo go utlwala leino mo tafoleng, go se yo o direlang barena ba babedi. Ga tloga ga digelwa ka tse di borithwana, dilo tsa go thoba monna letswalo, a utlwe madi a re tšhaa!

Fa e kete malalediwa a mo kemong e e ritibetseng go ka reetsa ga nanoga malomaatsona goorraSedibe. A ipega, e seng fela jaaka moja-ditlhogo, mme le gore o ikutlwa motlotlo jang mo letsatsing le le mo gopotsang diphala tse o kileng a di letsa! A digela ka go bega dikabelo le go lebogela maiteko a baabi, a a bogegang.

Ga nna thata gore moetlo o bone bokhutlo. Gonne fa e kete go tla tloga go twe bo sele, motho a ratholole semetlana. A bo a phunyeditse pudungwana dintsi! Ya re fa Mphatlalatsane a tlhaga a sumakaka ga ngoselwa monokela. Ga rena tidimalo.

Bosigong joo, fa go sena go phatlalalwa, a ya mo dikabelong. A goga ya pelo ya gagwe, motheo wa botshelo jwa isago jwa moraladi a tshwana nae jaana, a pitikolola ditsebe tsa yona. A e busetsa mo mannong a yona a sena go buisa le le reng se Modimo o se golagantseng, go se nne ope yo o se kgaoganyang.

A ya go latsa tlhogo, pelo e tlhapiile.

Ba fitlhela gongwe le ditshipi di bega fa e le 10h00, toropo ya Tlokwe e saila batho. E le Matlhatso, jaaka boMatlhatso ba bangwe; mme pharologanyo e le gore monomotlha ba bo ba se bosi jaaka gale. Ba eta ba tsentsa mosetsanyana a ka ne a le dingwaga di le nne fa gare ga bona. E re o mmona, o bone rraagwe tota.

"MmaNeo," a bua le mogatse, "e kete re ka nanosa dinao go se nene, ke tle ke tshware polokelo e sa ntse e butswa. Ke rata go batelega lemme le ke le tshwereng le gona."

Mogatse a tsaya morwadie ka seatla. "Neo, ngwanaka, nte re akge dinao. Rraago o rata go fetela kwa polokelong, pele re ya mabentleleng a magolo. A re ye kong, ngwanaka!"

"Le nna ke ya go boloka, ga ke re, mma?" ga bua Neo wa teng ka boipelo jwa banyana, motho o ka ithoma a fatlhogile go ka tlhaloganya le le reng, lerwaneng go tsenelwa gongwe. Go rata merela!

Mmaagwe a ja mogatse ka leitlho, a hupetswe ke ditshego. "O a utlwe hee, ngwanaka! Gore e re o tsena kwa gae, boNonosi ba se ka ba go ja ditshego, ba re o gopane wa moikapari."

Ba tswa fa polokelong morago ga metsotswana, ba leba ntlheng ya mabentlele a magolo. Ya re ba feta fa lebentlele la dilwana tsa bana, a ba emisa, Neo. A ba kaetsa sengwe mo letlhabaphelong.

Ba tsena.

Ka a ithoma a itse se morwadie o lelang ka sona mmaNeo a ngunanguna le rrabentlele. A goga serepotsana, a pagolola sephuthelwana, losea lwa matsela.

A di gana, Neo.

Ba duba thankga. Rrabentlele a tshwanna go tsholetsa ka bongwe le bongwe. A tla mo lepodiseng la kgotlho, a setse a feditse mogopolo gore o neela seditse. Sefatlhego sa sedimoga ka monyenyo. A batla a rola matlhwana, rrabentlele, a sa dumele gore a ruriruri o bona tsona!

Khuduga le Mmoni ba sala ba atlhame.

"Lebaka le losi, багаetsho," ke le rrabentlele, "o gotsitse rraagwe!"

Ba re setshego gwaa, le ena a se etse motlhaje nabo.

E ne e setse e tsamaela 10h30 fa ba tswa ka lebentlele, mongwe le mongwe a ikutlwa motlotlo ka mokgwa wa gagwe. Rre ka ntata ya boipelo jwa rrangwana jwa go itse gore o tsetse ngwana yo o mo gotsitseng, e seng fela tshobotsi, mme le maikaelelo a botshelo, le mororo e le mosetsana. Mme ka ntata ya boipelo jwa mmangwana, jwa go itse a ithutile mongwe wa mekgwa ya banyana, selo sa botlho-kwa mo botshelong jwa motsadi. Neo, ka ke Neo, a eta a kokoroga ka boipelo jwa banyana jwa go itse a tla fitlha a gadisa balekane ka mpho e ntle, mpho e o e reketsweng ke rre le mme!

Ke bale ba welela mathudi a mabentlele, ba eta ba tlhakatlhakana le boidiidi jo bo sailang mo toropong. Gore e re morago ga go wetša theko ya bona ya letsatsi la Keresemose, ba nne le gona go tsamaya, nnyaa, go gwanta ka boipelo, ka tsholofelo ya gore mojako wa kagogo ya botshelo, o ba gabileng go o bula, o tla ba tsenya mo phaposing e e ba tsholetseng, e seng matlotlo, mme masego a botshelo jwa ledulo!

Ka tsela ya bona re e bone, mogaetsho, jaanong ya rona?